

Fábry János
1830—1907.

≡≡≡ A RIMASZOMBATI ≡≡≡
EGYESÜLT PROTEST. FŐGIMNÁZIUM

LV-İK

ÉRTESÍTŐJE

AZ 1907—1908. TANÉVRŐL.

≡≡≡ KÖZLI: ≡≡≡
LOYSCH ÖDÖN
IGAZGATÓ.

≡≡≡ 1908 ≡≡≡

NYOMATOTT LÉVAI IZSÓ KÖNYVNYOMDÁJÁBAN RIMASZOMBATBAN.

FÁBRY JÁNOS

1830—1907.

Mily dicső a *valódi férfiú* életútja, ha annak mentén az utána törekvőkre kisebb nagyobb alkotások hosszú sora tekinthet alá! És mily nehéz és küzdelemteljes az *igaz ember* pályafutása, ha az elé sokszor a megnemértés, többször a félreértés, de legtöbb esetben a szívet és lelket elzsibbasztó közöny emel legyőzhetlennek látszó akadályokat!

Fábry Jánosnak mindkettőben bő része volt.

De az eleje tornyosuló gátakat, mint a zúgó folyam, törte át tántoríthatlan akarat-erejével, hogy hivatalos állásában és társadalmi téren azon alkotásokat, melyek az ő nagyságát hirdetik, krisztusi türelmével s páratlan munkaszeretetével és munkaképességével teremthesse meg.

Azonban tudjuk igen jól, hogy igen sok esetben a valódi nagyok értékét csak akkor szokták mérlegelni a kortársak kellőképen, midőn feltárul előttünk az úr, melyet az elköltözött nagy szellemek betöltöttek s midőn habozva állunk meg azoknak megkezdett, de még fejlesztést kívánó alkotásai előtt, önkéntelenül kérdezve: ki veszi ezeket ápoló gondjai alá?

Ezt kérdeztük mindnyájan akkor is, midőn szétfutott városunkban az a hír, hogy *Fábry János* kir. tanácsos, a rimaszombati egyesült prot. főgimnázium nyugalmazott tanára, a gömörmezei múzeum igazgatója, nincs többé!

Sőt még ma is, midőn nemes lelkének porhüvelyé az édes anyaföldben pihen, borongós lélekkel sóhajtunk fel és kérdezzük: vajjon akadnak-e a kortársak vagy utódok között oly lelkes próféták, kik az agyát hevítő, szívét, lelkesítő eszmék és ideák megvalósítására vállalkozni fognak?

Mert azon kiválóságok, melyek őt fölénk emelték, meglehetnek, sőt meg is vannak szétosztva egyesekben, de azok együtt, egy emberben oly szép harmóniában szerintünk aligha fordulnak elő.

Nem pedig azért, mert a mi korunkat vezérlő kor-szellem teljesen meg van mételyezve. Az eszmék iránti lelkesedés kihalóban, a közügyek iránti érdeklődés kialvóban; sőt azon buzgalom is, melylyel viseltetnünk kell hivatalos teendőinkkel szemben, a legszűkebb körre szorult. Az emberiség legnagyobb részét nem a szép, igaz és jó vezérli többé, hanem a hiúság; tetteink rúgóját magán és társadalmi életünkben nem a közjó megteremtésének vágya, hanem az anyagi érdek képezi.

Aki ilyen korban eltalálja a célravezető utat s arról sem hiúság, sem önérdek eltántorítani nem képes; a ki az útjában feltornyosult akadályokkal szemben önbizalmát el nem veszíti, akaraterejét megtörni nem engedi: annak emléke előtt az utókornak hálás kegyelettel kell meghajolnia.

Tegyük ezt meg, — hiszen nem sokba kerül, — de ha őszinte szívből fakad, méltó jutalma lesz munkában eltöltött áldásos életének!

Fábry János nem volt szobatudós, ki könyvei közé vonúlva, a világ folyásával nem törődik, hanem él szenvedélyének. Ő itt élt közöttünk. A társas élet szelidebb örömeit nem vetette meg, de mindenkor megtartotta azt a mértéket, melyen tulmenni a legszigorúbb felfogás keretén belől sem szabad. S a mily szigorú volt e tekintetben önmagával szemben, ugyanazt követelte meg a vele hasonló állásuaktól is. Elve volt, hogy csak az adhat másoknak jó tanácsokat, ki saját örömeit mérsé-

kelni, indulatait és szenvedélyeit megfékezni tudja. De ezek mellett valódi lelkesedéssel beszélt azon vezéreszmékről, melyek a tudomány, társadalmi élet, főképen pedig a nevelés egyes ágaiban felmerültek. Azokat szigorú tárgyilagossággal bírálgatta, de csak akkor, midőn azoknak lényegét, horderejét és célszerűségét saját lelkében megrostálta. De ez a lelkesedés, szívének melege, kedélyvilágának változatos mélysége csak azok előtt tört elő és tárult fel, kik magukat bizalmára érdemesítették. Ez az oka annak, hogy kortársai közül is sokan őt egész valójában felfogni és megérteni nem tudták. Ide járult még az eszméihez való hajthatatlan, mondhatni fanaticus ragaszkodás s az ebből származó merevség, mely sokszor még azokat is megtántorította, kik egyes tudományos és társadalmi kérdések megoldásában őszinte szívből szegődtek társaiul. De őt ezek egy cseppet sem változtatták meg. Haladt a maga által kimért és jónak tartott uton sokszor egyesülten másokkal, de legtöbbször egyedül. Olyan volt mint a gránitszirt, melyről nemcsak a felhőből alázuhogó zápor cseppjei, nemcsak a sötét fellegekből lecsapódó jéggömbök futnak le s pattognak vissza nyomtalanul, hanem a villámcsapást is képes megrendülés nélkül kiállani. S mint ilyen sohasem kereste a népszerűséget, sőt sokszor szánólag mosolygott azok felett, kik a tömeg kedvéért elvet, hitet és meggyőződést félretettek, hogy ennek ideig-óráig csillogó, de mindig zavaros hullámain kéjelegve töltik el hasznosabb munkára rendelt életüket. Hiszen ő jól tudta, hogy mihelyt az evezők-okozta habtorlat összeomlik, mihelyt a hajó által szántott hullám-erecs elsímul: az emlékezet, ez a történet folyama felett folyton ott lebegő halászmadar sem tudja megmondani, hogy valamikor járt-e erre valaki?

És ez erő megnyilatkozott hivatalos és társadalmi életében egyiránt. Mint *tanár* maga volt a megtestesült pontosság. Elveszettnek hitte azt a néhány percet, mely eltelt addig, míg egyik tanteremből a másikba átment.

Sőt, ha kedvenc tantárgyaiba belemélyedt: elfeledkezett az időről, el önmagáról, hogy sokszor tanártársainak kellett kérni a terem és osztály átengedéseire. S a mint elsősorban önmagától követelt sokat, ezt várta másoktól s így tanítványaitól is. Ezért azok közül, kik keze alatt jártak, kevesen szerették; de azok között, kik iskolánkból kikerültek s a kikről az élet vihara már lemosta az iskola porát, egyetlenegy sincs, ki nem tiszteletteljes hálaival említi nevét még ma is.

Igen, mert a sokszor tulságos szigor szívének melegével enyhítette s a mit a gyermektanuló helyesen fel fogni akkor nem tudott, azt mint érett férfiú látta át, hogy azt a nagy szigorot kizárólagosan az ő érdekében és helyesen alkalmazta.

Azonban egészen más volt akkor, ha tanítványait a természet templomába kivezette. Itt a tanári szigor eltűnt. A szerető édes atya hangján magyarázta az állat-, növény- és ásványország sajátos rendszerét s tárta fel a természet titkait. S a tanításnak ezen nem kevés fáradságba és időbe kerülő módszerét még akkor sem szakította félbe, midőn munkaköre szélesebbé vált az által, hogy 1868-ban — korát megelőzve — nőnevelő-intézetét megnyitotta. Sokat és sokfélét tanított, de működésének legkedvesebb terét a természettudományok képezték; itt is a növénytant tartotta «szeretetreméltó» tudománynak s hogy ezt fejlessze s másokkal is megkedveltesse, az uttörők közé lépett s kiadta 1865-ben «Növénytant» s megírta az «Állattant», melyeket a középiskolában sokáig használtak tankönyv gyanánt.

De mert elve az volt, hogy «mens sana sit in corpore sano,» a tanulók testi neveléséről sem feledkezett meg. Az ő buzgalma folytán tett szert iskolánk kezdetleges bár, de mégis hiánytpótló tornaszerekre, melyeket nyárban használtak a tanulók, míg télben tanártársaival együtt bejárta a város határát s hol korcsolyázásra alkalmas jégterületet talált, nap-nap után, — hacsak az időjárás nem akadályozta, — maga vezetgette ki tanítványait az

iskola végeztével mindaddig, míg a korcsolya-pálya létre nem jött, hol növendékeink a téli évszak alatt olcsó és testedző szórakozást találtak és találnak.

Szervező és alkotó erejének az iskola falain belül korán jelét adta. Mint kezdő tanár vette kezébe az alumnium vezetését Gondozta, ápolta minden anyagi jutalom nélkül éveken át s csak akkor engedte át helyét másnak, midőn annak életrevalóságáról és fejlődő képességéről meggyőződött. E mellett hozzászoktatva tanítványait a természeti tárgyak gyűjtéséhez: a természetrajzi muzeumnak vetette meg alapját. Azt évtizedeken át folytonosan gyarapította, rendezte s a tökély oly magas fokára emelte, hogy ezzel kevés vidéki iskola gyűjteménye állja ki a versenyt.

Az ő kezdeményezésére és vezetése alatt hozta be az iskola falai közé a tanári kar a zene és kézimunkatanítást és az ifjúsági takarékpénztárt is.

Ezek mellett tevékeny részt vett tanártársaival együtt a *felnöttek oktatásában*, buzgó tagja volt a «rimaszombati *paedagogiai társaság*»-nak, mely a rimaszombati összes tanügyi férfiak és a tanügy iránt melegen érdeklődőkből alakult s éveken át folytatta áldásos működését.

De miként a tuláradt folyam szétbocsájtja habjait, hogy a partjain elterülő réteket és szántóföldeket új erőhöz juttassa, úgy az ő működési körét sem határolták körül az iskola falai, hanem kiterjedt az az egész művelt társadalomra. Igen mert jól tudta, hogy minden idea csak akkor lesz valósággá, ha az a társadalom megfelelő rétegében visszhangra talál. — Mert a társadalom ép'oly örök, mint maga a munka s e kettőnek örökszövetsége alkotja egy boldogabb jövő alapkövét.

Mint 18 éves ifju a honvédek közé áll, s végig harcolja a szabadságsarcot. Majd mint meglett férfi részt vett a „*Rimaszombati nőegyesületnek*“ megalakulásában, melynek áldásthözó jótékonyágát oly sokan élvezték és élvezik. Annak működését nemcsak figyelemmel kísérte, de tehetsége szerint támogatta is. 1872-ben tanártársai-

val s a város előkelő ifjuságának bevonásával „Műkedvelői társulatot“ alakított, melynek igazgatója lett s mint ilyen hangversenyek és színi előadások által több ezerre menő összeget gyűjtött kulturális és más felebaráti célokra.

1882-ben, hogy részben az általa gyűjtött, részint egyesektől elkért mű és régészeti tárgyakat a nagy közönséggel is megismertesse s ez által az érdeklődést szélesebb körben felkeltse, művészeti és régészeti kiállítást rendezett, mely alapját képezi a ma már gazdagnak mondható „Gömörmezei Múzeumnak“, melynek létrehozásán 22 éven át páratlan kitartással, hangyaszorgalommal, életerőt-fogyasztó munkával csaknem teljesen magára hagyatva fáradozott. Mert bár törekvését néhányan hálás elismeréssel szemlélték, de az anyagi erők hiánya s a nagy közönség részvétlensége miatt ez alig fejlődhetett, alig gyarapodhatott.

E közöny mindenkielőlte volna a munkakedvet, de Ő mindig bizott, mindig remélt. S reménye valóra vált, midőn az ügyet a megye vezérférfiai s a nagy közönség is pártfogásába vette és ezek segítségével és támogatása mellett nemcsak megteremtette a „Gömörmezei Múzeumot“, de azt gazdaggá és virágzóvá varázsolta át Működésének nagy horderejét legfelsőbb helyen is elismerték s mint ilyent Ő felsége a királyi tanácsosi címmel tüntette ki.

Ezért nem alap nélkül jegyzi meg róla egykori kedves tanítványa, *Mikszáth Kálmán*: »A tavalyi lepkéket teljesen pótolják a jövő évié; a tavalyi virágok színeit és illatát mindenben visszahozzák az érkezők: de a régi érdekes és hasznos emberek helyébe apró, üres streberek következnek«. (Vasárnapi Ujság 1908. 6-ik sz.)

Hát családi életéről mit mondjunk? — Hiszen köztudomásu, hogy a Fábry-családnál boldogabb családot széles körben alig lehetett találni. — 1885-ben vezette oltárhoz a nemes lelkű és fenkölt szellemű *Turcsányi Terézt*, ki életének ragyogó napja volt egész 1890-ben

bekövetkezett haláláig. E családnak egén, míg szerető neje életben volt, alig volt boru. Csak akkor vonult fel a bánatnak sötét fellege, midőn a családi élet rózsabokráról egy-egy bimbót leszakasztott a halál angyala. Az ezokozta fájdalmat enyhítette élő gyermekeinek játszi mosolygása s az a lángoló szeretet, mely a család mindenik tagját összekötötte, míg ő, aki örömét mindig a tisztességes és szakadatlan munkában töltötte, ebben talált enyhülést és megnyugvást a bánat és fájdalom napjaiban is.

De ha mi sokszor meg nem értettük, sokszor pedig félreértettük is, s ha buzdító szavai siket fülekre találtak is, de volt az, aki imáját meghallgatta, kérését teljesítette, — ez pedig maga volt az isteni gondviselés.

Sokszor emlegette bizalmas körben, hogy azért imádkozik s arra kéri az ég Urát, hogy addig éltesse, míg gyermekeit szárnyukra eresztheti. Meghallgattatott. Fiai: Géza és Zoltán előkelő állást foglalnak el a társadalomban; leányai új családi tűzhelyen, szerető férj oldala mellett találtak édes otthont. — Második kérése volt, hogy agg napjaiban ne legyen senkinek, még övéinek se terhére. Megérte. Harmadik, hogy ha eljő a vég, e harcnak küzdelme ne legyen tartós és ne legyen szenvedéssel teljes. E két kérése is meghallgattatott. Munkaképes volt az utolsó percig s a halálokozta kinokat alig érezte. Eltűnt, mint a leszálló nap, melynek sugárait a horizont felett hirtelen támadt felhő takarja el. 1907. dec. 27-én még magyar vendégszeretettel fogadta azokat, kik névnapja alkalmából üdvözlésére siettek s már december 30-án fájó részvétellel kísértük ki a temetőbe. Ravatala felett Gyürky Pál ág. ev. főesperes tartott szívből jövő és szívhez szóló imát és beszédet, míg tanártársai nevében egyik kartársa, dr. *Veres Samu* bucsuzott el tőle a következőképen:

»Az örökkévalóság kapujánál álljunk meg egy pillanatra még, hadd mondjuk el mi is azt, ami lelkünket

nyomja akkor, mikor bucsut veszünk a munka vasemberétől, a közművelődés fenkölt lelkü apostolától.

Nem tolmácsolom a gyászt, mely előntötte mindazok szívét, akik Fábry Jánost szerették, nem tolmácsolom azt a veszteséget, mely az ő váratlan elhunytá által közművelődésünk ügyét a legérzékenyebben sújtotta... Oh ha én ezt tehetném, ha leszállhatnék — mint a bűvár — a fájdalom tengerének mélységeire, oda, ahol a legnemesebb érzelmeknek gyöngyei teremnek, hogy azoknak a drága gyöngyöknek egész halmazát szórjam e rögök közé: minő boldog nyugalma volna e porhüvelynek a szeretet és örök emlékezet karjai között...!

Nem azért állottunk meg, hogy ennek a drága fájdalomnak kifejezést adjunk, hiszen a szó is csak annyi, mint az elröppenő sóhajtás: egy pillanatra talán megnyihí, talán lecsillapítja fellázadt szívünket... aztán elsöpri az élet forgataga... De megállottunk azért, hogy itt a sir odva előtt még egyszer lelkünkbe vessük ennek a megfagyott porhüvelynek ragyogó képét, azt a fényes életpályát, melynek vezérlő csillaga 78 éven át a hazának és a tudománynak rajongó szerezete volt.

Ez a rajongás adta a még gyermekifju kezébe a hazát védelmező kardot, mikor megnehezedett az idők viharos járása felettünk, — ez öltöztette fel őt a tudomány fegyvereivel, hogy a szellemi küzdőtéren harcoljon 60 éven át a magyar nemzeti kultúra győzelméért és akik látták azt a nemes küzdelmet, melyet 10 év óta, mint főgimnáziumunk igazg. tanácsosa kifejtett: nem fogják lelkükből kitörölni soha a lelkesedésnek azt a magasatos fényét, mely az ő nemes alakjából kisugárzott. — És akik látták az ő akaratának vaserejét, éjetnapot összetevő munkásságának hangya-szorgalmát, melyet a multak emlékeinek felkutatásában és összegyűjtésében kifejtett, és akik látták azt az idealizmust, azt a fanatikus szerelmet, mellyel e munkásságán csüngött: a

tisztelet és csodálat érzetével eltelve fognak az ő legnagyobb alkotására, a Gömörmegyei Muzeumra tekinteni, melynek az ő lelke adott életet s mely az ő ihletett lelke nagyságát fogja hirdetni az idők végeiglen.

A porhüvely megtört, összeomlott... az erős sas dicsősége magasságából szárnyaszegetten hullt alá. De lelke itt lebeg felettünk. Oh vajha reánk is szállana!... Oh vajha élne is bennünk!... Vajha szétáradna sziveinkben, mint soha el nem múló vezérfény nagy célok elérésére vállalt utainkon, — vajha úgy élne bennünk mint törhetetlen erő, mely munkára serkent, mikor lankadunk... vajha fájdalmaink viharos tengerén az ő szeretteit és mindazokat, kik ő érette könnyet ejtenek, az a tudat vezérelné a megnyugvás csendes kikötőjébe, hogy az, aki úgy élt, mint ő, aki annyit fáradott nemes célokért, amennyit ő fáradott, aki oly maradandó becsü dolgokat alkotott, aminőket ő: annak a halál csak átmenet az örökéletbe, annak a halál: apotheosis!

A fájdalmak között is e fölemelő tudattal bucsuzik tőled — Fábry János — az a tanintézet, melynek mindig büszkesége voltál, az a tanári kar, melynek egy félszázad folyama alatt barátja, majd bölcs tanácsadója, vezére és szerető édes atyja voltál. Áldott emléked élni fog azok szívében is, akik körében te, mint igazgató tanácsos, élettapasztalattal, tudással párosult nagy bölcseségedet érvényre juttattad — és megdobban a sziv a hazában szétszórva élő ezer meg ezer tanítványod kebelében, akiket hosszú pályafutásod alatt te neveltél a közélet és tudomány becsületes harcosává, midőn füleikhez jut a hir, hogy az örök életbe költöztél...

Áldó kegyelet virraszt hamvaid felett!

Isten veled... Isten veled!...«

Hát én — elköltözött barátom — ki 26 éven keresztül társad voltam az iskola falain belől s csaknem 37 éven át kísértem figyelemmel törekvéseidet, csodáltam soha nem lankadó munkaerődet, — mit hozzak emlékednek tiszteletáldozatul?

A tiszta barátság érzetének melegét hintsem szét hamvaidd felett? Hiszen ettől legfeljebb a sírod felett fakadó virágok válhatnak üdébekké, de porladó szivedet új életre kelteni nem képes többé. Vagy talán lelkem hanyatló erejét rakjam alkotásaid talpkövére támasz és biztosíték gyanánt? — Hiszen ezeknek arra semmi szükségük nincs, mert ezek, alkotójukkal együtt áttörnek időn s enyészeten. És ha valaki elmondhatta magáról, te bizonyosan elmondhattad minden öndicséret nélkül az örök elválás pillanatában: „Exegi monumentum aere perennius“!

És ebben is Neked van igazad!

Bodor István

Zászlóavatás és március 15.

Magasztos és nagy jelentőségű ünnep folyt le márc. hó 14-én egyesült protestáns főgimnáziumunkban. Városunknak és vidékének e legelső hazafias- és kulturintézete máskor is közép-pontja és vezetője a nagyidők emlékének szentelt ünnepeinek. De ezuttal még a szokottnál is jóval nagyobb szabású ünnep színhelye volt a főgimnázium diszes tornacsarnoka. Mert a szabadság nagy napjának szentelt hazafias ünnepély keretében avattuk fel az ifjúság márciusi zászlaját.

Nagy volt ez ünnep külső fényben épúgy, mint belső tartalmában.

Jelentőségét nagy mértékben emelte az a jöleső tény, hogy városunk összes meghívott hivatalos testületei, kulturintézetei, egyesületei, népes küldöttségekkel képviseltették magukat. Ott láttuk a 4 egyházközség vezetőit. Az igazságszolgáltatás, a közigazgatás, a tanügy, az ipar, kereskedelem, sőt a szomszédos Tamásfalva földmivelőinek deputatioit is. Városunk országgyűlési képviselőjét stb. stb. És megszámlálhatatlan diszes hölgyközönséget. Városunk szép asszonyait, szépséges leányait. Az emelvény körül az ifjúsági körök, az emelvény előtti zöld asztal körül a főgimnázium igazgató tanácsa és tanári kara foglalt helyet, élén Kubinyi Aladár kuriai bíró és Bornemisza László alispán társelnökökkel. Közöttük Jurkovich Emil dr., a beszteercebányai tankerület áll. főigazgatója, aki épen ellenőrző tisztét végezte a főgimnáziumban. A 350 négyzetölnyi nagyterem csaknem szűknek bizonyult a rengeteg közönség befogadására.

Pontban 3 órakor kezdődött az ünnepség a Hymnusz együttes eléneklésével

A nemzete hangulatát, multját, jelenét és jövőjét, vágyait és reményeit szövegben és dallamban egyaránt fenséges erővel kifejező magyar nemzeti néphymnus keltette, emelkedett hangulatban lépett a szónoki emelvényre a főgimnáziumnak köztszerteletben és közszeretben álló ifju igazgatója: Loysch Ödön. Hatalmas, formailag és tartalmilag egyaránt magas színvonalon álló megnyitó beszéde az általános ünnepi hangulatot még bensőbbé, egyénibbé tette minden szivben, minden feszülten figyelő lélekben. Meggyőző erővel és rendkívüli nagy hatással mutatott rá arra a kapcsolatra, mely a márczius 15-iki nagy eszmék nagy kora és az épen ezek gyakorlati megvalósításáért küzdő rimaszombati főgimnázium zászlóavató ünnepsége között szorosán fennáll.

A megnyitó egész terjedelmében így hangzott:

«Mélyen tisztelt ünneplő közönség!

Hatvanszor fordultimmár az idők évi kereke 1848. márczius 15. óta. És miismét összegyültünk, régi kegyeletes szokás szerint, hogy mély hódolattal egy elmúlt hőskorszak emléke iránt leboruljunk a napok legnagyobbika előtt, Hogy felidézzük emlékét egy kornak, amely nem ismer önzést; amelyen az emberi szellem minden földi salaktól menten felemelkedett isteni alkotójához és megvalósította egy pillanatra Krisztus evangyéliumának fenséges ideálját: a testvéri szeretetben élő egyenlők országát.

A testvéri szeretet, minden emberi tökéletesedésnek ez az alapigéje! Mily hosszú, sötét, kínos éjszaka borult reá évezredek keresztl! Mennyi szenvedés, hány nehéz sóhaj szállt az egek urához, míg elérkezett az idők teljessége, mely felébresztette az emberiséget hosszú álmából és felgyújtotta benne a fejlődésnek, a tökéletesedésnek isteni szikráját.

Mert az éjszaka sötétjében is ott élt a szivében ez a szikra, mint hamu alatt az izzó parázs, elfelejtve, visszafojtva, láthatatlanul bár, de készen, hogy a legelső élesztő fuvallatra az ég felé csapjon tüzre lobbant hatalmas lángkévéivel. És ez a pillanat bekövetkezett. Egyszerre, mintegy varázsütésre ragyogott fel vakító fénnel a szolgaság sötét éjszakája után a nap, az éjjel hidegét a felebaráti szeretet melegével, a szolgaság felhőjét az egyenlőség fénysugaraival áttörő szabadság napja: 1848. márczius 15. Diadalmas sugaraí felszívták mindazt ami korlátot

emelt ember és ember közé. Tisztító fuvallata elsöpörte az évezredek óta felgyülemlett port és az így megtisztított helyen ott látta az ámuló emberiség kész alapjait egy hatalmas épületnek, az emberszeretet templomának, melynek tágas csarnokai majdan befogadhatnak pórt és hercegi sarjadékot, pogányt és keresztényt, szegényt és gazdagot, szerencsétlent és boldogot, amelynek szentélyéből ki vannak zárva a régi bálványok, hogy egy istent imádjon a hívők serege: az emberi jogok igazságos istenét. És, e templom oltárán ott lobogott az a szent tűz, amely elhamvasztotta a letűnt éjjelnek minden előítéletét, minden bűnét, hogy megtisztulva lépjen az ember az ígért földjére: az ujkorba.

A megváltásnak ez a műve nincsen névhez kötve, nem egy nemzet dicsősége. Nem emberi erő hozta létre hanem az, ami az emberben isteni: a szellem hatalma. Krisztus evangyéliumának valóra vált teste az, titkon működő erők isteni ajándéka. És éppen azért évfordulójának ünnepe nemcsak nemzeti ünnep, hanem ünnepe az egész emberiségnek. Az eszme, mely a kort szülte, örök és elidegeníthetetlen tulajdona az egész emberiségnek, az eredmény, amelyet kivivott, az összemberiség közös kincse. A legendás kor legendás hősei elhalhatnak, a gyorsan rohanó idő fátyola ködbe boríthatja fényes eseményeinek részleteit. De magát az eszmét többé elfojtani nem lehet, további fejlődésének gátat többé senki nem vethet és míg lesz ember e földön, addig élni fog, addig ünnep lesz 1848!

És éppen e nap nagy jelentőségénél fogva felvethető az a kérdés, vajjon beilleszthető-e keretébe ez a mi kicsiny, lokális jelentőségű zászlóavató ünnepélyünk; vajjon lehet-e, szabad-e e nap emlékét megzavarni, a nyomán kelő ájtatos hangulatot elterelni oly mozzanat kidomborításával, mely szorosán hozzája nem tartozik?

Tiszta meggyőződésből fakadó hittel hirdetem, hogy lehet.

1848 ban az emberiség hosszú évezredes fejlődés után végre elérte nagykorúságát és titáni küzdelem árán kivivta legnagyobb kincsét, melyet sem a kereszténység, sem a reformáció, sem millió csaták, millió vér áldozata megteremteni nem tudott: a szabadságot. És vajjon a modern kor modern iskolái nem a szabad érvényesülésre készítik-e elő tanítványaikat? Vajjon gördül-

akadály a szabad tanítás elé — nem megtörve hullottak-e le a lelki bilincsek, hogy szabadon, a tiszta igazság légkörében fejlődhessék a szellem, a tudás?

1848. szétörte az évezredes elavult hagyományokat, megsemmisítette a kiváltságok korlátait, a porba alázta az abszolutizmusnak fejlődéstipró hatalmát, megszüntette a felekezeti és társadalmi különbségeket és egy legyőzött kor letiport romjain hirdette diadalmasan az új igét: az egyenlőséget. És nem ezen épül-e fel az újkor történelme, nem ezt fejleszti-e az iskola is az ifjúság körében féltő gonddal, mint egyedüli eszközt arra, hogy az ember elérje a teremtés végecélját; tökéletesbedjék, nemesbüljön!?

1848. a legnemesebb idealizmus megtestesülése. Küzdelmében a földi önző törekvések elnémulnak és egyetlen érzelem hatja át milliók szívét: a testvériség és emberi méltóság érzete. És a midőn az iskolában a tanító a szeretet egyforma melegével öleli szívére tanítványai mindegyikét, fejleszti lelkökben az emberi méltóság érzetét és szárnyakat növel benne a szabadság szent szerelmének: nem előkészíti-e azt a kort, melynek elveit 1848 rakta le, azt a boldog, de talán soha meg nem valósítható jövődőt, a melyben nem lesz egyenlenség és visszavonás, nem lesz felekezetiesség és társadalmi tagoltság, nem lesz önkény és hatalmi vágy, csak szeretet, szeretet... és szabad emberiség.

1848. egy csapásra megsemmisítette mindazt, a mi az addigi világot mozgatta; a mit az akkori emberiség cselekedeteinek zsinórmértékéül, társadalmi életének törvényéül, állami létének alapjául elismert és az utódokra bízta azt a nehéz feladatot, hogy a megteremtett új szabadság alapján felemelje az új korszak más eszmevilágon, más törekvéseken nyugvó épületét. Egyedül a munka az, mely az épületet tető alá juttathatja, a tudásra alapított, megfeszített, lankadást nem ismerő munka. És nem a munka-e az, a melyre az iskola első sorban megacélozza tanítványait?

De 1848. még más tanulságot is rejt magában. A lelkese-
désnek bármilyen magasra csapó lángjai sem akadályozhatták meg, hogy egyesek a régi világból eléje ne helyezzék saját önző érdekeiket a közös nemes célnak és a nagy mű, melyet

csak egyetértés és a válvetett munkásságban rejlő megdönthetetlen erő juttathatott volna diadalra, ezredéves történetünk örökös átká: a visszavonás és egyenletlenség miatt kudarcot vallott. És a mit évszázadok duló fergetegében a közös veszélyek, a közös szenvedések, a közös megpróbáltatások összeforrasztani nem tudtak, a miért török, tatár és német felváltva pusztította hazánk virányait, a mi művelődésünknek, meggazdagodásunknak, önállóságunknak mindig utját állotta: a visszavonásnak ez a férgé most is ott rágódik nemzeti létünk gyökerén. Legszebb feladata az az iskolának, hogy folyton ébren tartsa hazai történelmünknek véres küzdelmek árán megszerzett tanulságát: az egyetértés, az erők tömörülésének szükségességét. És vajjon melyik iskola teheti azt sikeresebben, mint a miénk? Hiszen a mi iskolánk maga ragyogó példaképe az erők egyesülésében rejlő erkölcsi nagyságnak, megtestesülése a régi visszavonás eltemetését sürgető korszaknak, oltára a két prot. testvérfelekezet együttes szentélyének. Alapja az egyetértés, szelleme a lelkiismeretből szabadság, ereje a felekezeti különbségeken felülemelkedő türelem, ideálja a felebaráti szeretetben megfogant egyenlőség, czélja a munka, eszköze a valláserkölcsei nevelés! Törekvésünk minden szála 1848. talajában gyökerezik, minden célja az akkor megszületett eszmék megvalósítására irányul: ez az eszmei kapcsolat 1848. és a ma, az akkori eszmék és iskolánk működése, az akkori alapvető és a mostani építő munka közt.

És ez a kapcsolat engedi meg, hogy hazafias ünnepélyünk középpontjába beleillesszük zászlóavató ünnepélyünket. Mert iskolánk egyenesen 1848. talaján áll. Zászlónk pedig symboluma a mi iskolánknak, symboluma tehát a felfelé törő munkának, az istenfélelemnek és emberszeretetnek, az igaznak, jónak és nemesnek, symboluma a szabadságnak, egyenlőségnek és testvériségnek!

Ez eszmék jelében, e zászló alatt haladva előre, segíteni fog bennünket az Isten is. Ebben az édes reménységben mély tisztelettel üdvözlöm az egybegyült ünneplő közönséget és a mai ünnepséget ezennel megnyitom.

A szép beszéd nagy hatása nem csupán a nyomán felzendült általános éljenzésben és taps-riadalomban nyilatkozott meg,

hanem maradandólag ott munkál minden hallgatójának, olvasójának gondolkodó lelkeben és érző szívében is.

Egry István VIII. o. t. sikerült és jól előadott Talpra magyar-ja után az ifjusági énekkar adott elő meglepő összhangban, egy 80 tagu ifj. vegyeskarban bámulatos gyakorlottsággal, finom színezéssel nagyon szép kurucdalokat. Majd Huszt Elemer VII. o. t. pályanyertes felolvasása és Makó Gábor VIII. o. t. szavalata következett. Farkas Imrének remek költeményét, „Az utolsó honvéd“-et szavalta el nagy hatással, sok tapsal.

7. pontként kezdődött a zászlóavatás. Az ifj. énekkar nagy sikerrel előadván Huber „Nemzeti zászló“ c. alkalmi énekét, dr. Veres Samu főgimn. tanár, a Tompa-kör elnöke és e magasztos ünnep egyik főrendezője tartotta meg avatóbeszédét. Már fellépését is zúgó taps fogadta.

A kibontott szinarany fonállal gazdagon és művészileg himzett, 700 K-ás, fehér brokátselyem zászló alá állván, a pódiumra félkörben elhelyezett ifjúságnak a nála megszokott ékesszólással fejtegette a felavatandó nemzeti zászlónak simbolikus nagy jelentőségét.

Mély gondolatokban gazdag, külső szépségekben is bővelkedő nagy beszéde szó szerint így szólt:

„Tisztelt ünneplő közönség!

Szívem teljes melegével emelem föl szavaimat, hogy kifejezésre juttassam azon érzelmeket, melyek Igazgató tanácsunk s tanártársaim lelkét betöltik ama pillanatban, midőn ifjúságunk kezébe adjuk ezt a három színű szimbolumot, amelynek szálait egy ezer éves mult ragyogó emlékei s egy beláthatatlan jövőendő legszebb reményei szőtték össze.

Régen ez a szent szimbolum esatára hevíté a hazafias magyar embert. Századok előtt, mikor a harci dicsőség még nem járt mélyen enyésző fénnel, ha megzendült a riadó kürt, Rákóczi tárogatója s a szabadságát és alkotmányát féltő magyar ember előtt fellobogott a nemzeti zászló: a lelkesedés tüze égett a szemekben s csodákat művelő erő szállott a férfi karokba. Oh ti szent emlékü régi idők, ti élet-halál küzdelemben legördült századok, ti hazáért és szabadságért elporlott

hamvak: ti tudjátok csak megmondani, mit jelentett előttetek akkor a kibontott zászló.

De ma, midőn az öröke elnémult tárogató a ritkaságok muzeumába került, őseinknek véres kardja fógason függ, midőn az egyénnek s a szivekhez forrott családi életnek védelmet és biztosságot nyujtó fegyver is az államnak legmagasabb érdekeit nem mint halált okozó megtorló eszköz, hanem csak úgy, mint adó-alap szolgálja, — ma, midőn a művelt társadalmi élet talajában mély gyökeret vert a béke olajága: egészen más jelentősége van a nemzeti zászlónak.

Igaz, hogy a legnemesebb érzelmeket ébreszti fel ma is e harmonicusan összeolvadó hármasszín, — de lelkünk ez érzelmek hatása alatt nem szomjuhozza a vért, a csodákat művelő erő nem a férfi kar izmaiban kel életre. hogy megtorolja a hazafias érzelmeken ejtett sebeket, mert új világnézet, új erkölcsi világrend váltotta fel a régit s ez más tért jelölt meg a népeknek a létért való küzdelemre, új utat mutatott s új eszközöket adott a legmagasabb cél: a tökéletesedés elérésére. — a fegyvert csupán ultima racionak tartotta meg.

Látjátok-e fiatal barátaim ezt az utat? Nehéz út, mely meredek szirtek között vezet fel a magasba. Aki erre az útra szánja el magát, annak szívében éppannyi lelkesedésnek kell életre kelnie, amennyi az ősök szívében élt, midőn hazát szereztek a magyarnak.

Ismeritek-e azokat az eszközöket, amelyekkel ez útra fel kell készülnötök? Nem vas, nem acél, de a vasnál erősebb, az acélnál élesebb eszközök: a halhatatlan értelem fegyverei. Az új világrend arra az útra tért, melyen a műveltség és tudomány által biztosíthatja magának az egykor vérral szerzett hazát s ez uton segítő eszközül minden támadással szemben egyedüli fegyverül csak szellemi eszközöket használ.

Nézzétek meg a tőlünk napnyugatra élő nemzeteket. Mi tette őket a világ uraivá, mi emelte őket oly magasra, hogy a keleten élők száz meg százmilliói bámulva tekintenek föl reájok? Mi adott nekik erőt arra, hogy naponként újabb területeket hódítsanak a civilizáció számára, mi adott nekik hatalmat arra, hogy akaratukat érvényesítsék mindenütt, ahol az

emberi jogok s az igazság lábbal tiporhatnak? Mi adta kezükbe a kormányozás gyepelősárait, hogy arra az útra térítsék az egész emberiséget, amelyen mindenki egyénenként egyetemlegesen boldogságát megtalálhatja?

A tudomány és műveltség.

És ez alatt nemcsak azt a tudományt értem, mely az emberi agyvelőben gyűjt világosságot, hanem azt is, mely életre kelti a szívben is azokat a szent érzelmeket, melyekkel az ember az egész mindenséget magához öleli, — azt a tudományt, mely míg a saját megszabott határai között keresi az igazságot: a szomszéd területeken is megbecsüli és tiszteletben tartja azt, ami szép és jó: azt a tudományt, melyet e mindent magába foglaló szó fejez ki: **műveltség**.

Ilyen műveltséget csak az iskola adhat. Azonban itt is, ahol megtanultok járni a mennyiségek labirintusában, a nyelvtudomány szövevényei között behatoltok a természet titkaiba, megismeritek az emberi műveltség történeti kifejlődését s megtanultok a logika törvényei szerint gondolkodni, — itt az iskolában, a legkitünőbb értelmi kvalitások mellett is csak úgy lesztek igazi művelt emberekké, ha elmétek fáklyája a hit, a vallásosság, az ember- és hazaszeretet lesz.

Ezt a vezérlő szövétneket jelképezi ez a nemzeti zászló, melynek egyik oldalára a magyar haza angyalok által őrzött cimere, a másikkra két összefogott kéz van himezve.

E cimeres zászló az egész magyar nemzet összessége minden vágyával, minden törekvésével, fizikai és erkölcsi életének egész világával.

Ahol ez a zászló van: ott a magyar haza van, — a törvényhozás palotáján, a a közintézetek homlokzatán, a hadsereg élén, a világtengereket átúszó hajó árbocán s idegen földrészek ama talpalatnyi területein, ahol kitűzik a nemzeti zászlót: ott mindenütt az egész magyar haza van. Angyalok őrzik a cimert, hogy tiszta és fényes legyen, mint a becsület. Ez angyalok: az egységes és osztatlan magyar nemzet lelke, a nemzeti geniusz, mely őrzi és védelmezi a nemzeti becsületet.

Midőn én ezt a zászlót ez ünnepélyes pillanatban felavatom: első sorban az általa jelképezett nemzeti becsületet kötöm

szívetekre. Ez a becsület megkívánja azt, hogy kötelességeiteket teljesítsétek az iskolában s az iskola falain kívül és egykor a közélet minden körülményei között. Ez a becsület megkívánja azt, hogy lelketekben a munkára serkentő kovász a nemzeti érzés legyen: az az érzés, mely midőn lelkesedéssel adja kezeitekbe a nemes munka eszközeit, egyszersmind büszkévé tesz arra, hogy abba a harmóniába, melyben a kultur népek összesimulnak, a speciális magyar műveltséget is beillesztheti.

Lakozzék szívetekben a nemzeti becsület őrző angyala!

Legyen áldott tibennetek minden szó, gondolat és tett, melyet a nemzeti génusz sugalmaz!

A zászló másik oldalára összefogott kezek vannak himezve. Ez összefogott kezek jelképezik a testvériséget. A testvériség legemberibb érzelem, de ha van nép a világon, a melynek keblében a testvériségnek államfenntartó jelentősége van: úgy bizonyára a magyar az, mely egy ezred év óta elszakadva rokonnaitól, Európa népei közé beékelve egymagába állván, nem csupán arra van utalva, hogy ez a maroknyi nép egymást szeresse, hanem arra is, hogy a vele egy fedél alatt lakó nemzetiségekkel kezét fogva, mint ugyanazon hazának polgárai, egy édes anyának gyermekei egyesült erővel törekedjenek a történelmi jog szerint kifejlődött s egy ezredévi küzdelem után megalakult egységes magyar nemzet és magyar haza boldogítására.

E tanintézet falai között a testvériség nemcsak jámbor óhajlás. Azok az összefogott kezek több mind egy fél század óta hirdetik, hogy a két protestáns felekezet Isten országának megvalósítására törekszik, ezért fogott kezet egymással, ezért támogatják egymást a kötelességekben s osztoznak egyformán a jogokban.

Vajha apostoli szózatomból volna, hogy midőn ezt a szent szimboliumot kezeitekbe adom: úgy hirdetném előttem a testvériség ígét, hogy a szívetekbe oltott érzelmek valóra váljanak!

Legyen hát e zászló szimboliuma a nemzeti becsületnek és a magyar szívek összeforrasztó testvéri szeretetnek! Amaz legyen a cél minden munkáitokban, ez legyen a béke olajágával utat mutató vezér. És lakozzék a ti szívetekben az Isten iránt való szeretet, a meggyőződésen alapuló vallásosság!

És amint e zászló egymásba olvadt szinei egy nyelvben, érzelemben összeforrt s részekre nem bontható egész nemzetet jelentenek: úgy olvadjon egybe, úgy forrjon össze a ti szívetekben is a nemzeti becsületnek, a testvériségnek s vallásosságnak hármasságának, hogy a szó legnemesebb értelmében egész emberekké váljatok. Mert nincs nemzeti becsület testvériség nélkül s nem fakad testvéri érzelem abban a szívben, mely száműzte Istenét!

Az az érzelem, melyet e nemzeti zászló kelt szívetekben, legyen az a napfény, mely eloszlat elmétekben minden sötétséget, — legyen az az erő, mely a ti műveltségtekre törekvő munkásságtokat a tökéletesség útjában megsegíti, legyen az a hatalom, mely minden akadályt legyőz, minden szívet meghódít

Az az érzelem, melyet e nemzeti zászló kelt szívetekben legyen a ti igazi vezérlő lobogótok s ha gyökeret vernek lelketekben e lobogóhoz fűzött ígék: ne féljete, mert megsegít a magyarok Istene!

... És úgy tetszik nekem, mintha máris szöveget hallanék onnan a magasból . . . mintha a magyar nemzet és szabadság — immár égbe költözött — legnagyobb apostolának biztató szavait hallanám: „Ne félj, kicsiny sereg! Én népem vagy te, — én megtartalak tégedet és az én nevemről neveztetel.“

„Vegyétek tehát ezt a szent zászlót és induljatok vele az élet nagy útjára!“

Szinte leírhatatlan a hatás, melyet keltett, midőn a gyönyörű zászlót — mint a nemzeti becsület, a magyar műveltség és vallásos hit élő szimbólumát felavatván — az ifjúság vezéreinek átadta. Percenkig zengett-zugott a terem a helyesléstől, az elismeréstől. Sok szemben könnyek ragyogtak . . .

Csendesülvén, nagynehezen elülvén a lelkes éljenzés. Flohr József VIII. o. t. kellemesen csengő hangon szavalta el Lampérth alkalmi szép költeményet „A magyar ifjúsághoz“.

Majd egy igen meghatározó jelenet következett: Bodor István, a főgimnáziumi tanárikar ősz nesztorá mondotta el megindult hangon a következő áldó imát:

Tebenned bízunk eleitől fogva Uram! most is Téged tartunk legfőbb erősségünknek! A te hatalmadról beszél ég és

föld. Ez szól hozzánk a menydörgés morájában, a tomboló vihar zúgásában, míg az égi testek pályafutása, a nap felkelte és lenyugta bölcseségedről tesznek tanúbizonyságot.

De hatalmad s bölcseséged mellett érezzük a te határtalan jószágodat is! Ezt látjuk a nap éltető sugarában, a harmatcsepp ragyogásában. Erről beszél nekünk a tavasz játszi szellője, a virágok felpattant kelyhe s a tovasiető patak csörgedezése! Hiszen a Te jobb kezéd vezet bennünket az élet rögzős útján s tart vissza az eleséstől, ha ingadozunk s felemel ha elestünk; sőt még biztatsz bennünket a feltámadás boldogító hitével is.

Fogadd érte hálánkat jó Atyánk, s térjen ezért szent nevedre dicséret, dicsőség és magasztalás:

Jól tudjuk mi óh kegyes Istenünk hogy a Te oltárod csak a tiszta szív és hívő lélek; jól tudjuk, hogy te nem lakozol kézzel csinált templomokban, mert a te lakóhelyed a nagy mindenesség, melyet atyai szereteted vesz körül. De azt is tudjuk és érezzük, hogy mi gyarló földi lények vagyunk, kiket a föld örömei gyakran elvonnak hivatásuktól s gyakran megfeledkezünk azon kötelességekről, melyekkel Neked, embertársainknak s önmagunknak tartozunk. Ezért építünk a te tiszteletedre templomokat, hová — ha szívünk vigasztalást lelkünk megnyugvást keres, — a harang hívó szavára koronként hiveid összesereglenek, mert nekünk látható jelekre van szükségünk, hogy kötelességeinket eszünkbe juttassák.

Ily célból készült e zászló, melyet Neked ez ünnepélyes órában bemutatunk, kérve arra atyai áldásodat!

Ne nézd Uram, oh ne nézd, hogy ez gyarló emberi kezek munkája, hanem a célt, mely végett megalkottuk! S ha testvérei szimbólumai lehetnek a vitéségnek és nemzetek jogainak, hadd legyen ez szimbóluma azon *erényeknek*, melyek gyakorlására szükségünk van, ha országodat itt a földön megalkotni akarjuk! Hadd jelképezze ez a mi csendes, kis körünkben az *ártatlanságot*, hogy mindazok, kik koronként köréje sereglenek, legyenek a te előtemplomaid! Hadd jelképezze a *munkaszeretetet*, hogy tudja meg e tanintézetet nagyja és apraja, hogy a hazának építő munkás kezekre van szüksége! Legyen ez jele a *testvériszereteteknek*, melyre az életben mindnyájunknak nélkülözhetetlen

szükségünk van, — a *hithűségnek* e *vallásosságának*, mely megnyugtat és bátorít az élet viharai ellen folytatott küzdelmeinkben!

Óh leheld rája a *szabadságnak* s *honszeretetnek* lelkét is, hogy ha hazánk felett ismét beborul az ég s ha jogainak védelmére újra fegyverhez kell nyulnunk, egy szívvel lélekkel sorakozzanak közéje mindazok, kik ez intézet falai között megjelentek és meg fognak jelenni.

Hiszen körötte most is azok vannak, kik egykor a te előtemplomaid lesznek, ha szívök tisztaságát s keblük ártatlanságát megőrzik. Oh add hogy legyen ez jelképe az ártatlanságnak, symboluma az egyetértésnek, vallásosságának és munkaszeretetének, hogy azok, a kik rája néznek, sohase feledkezzenek meg szent hivatásukról: Hintsd meg lobogóját a hazaszeretet Keresztvizével, hogy e tanintézet növendékei jó honfiakká legyenek. Küld el rája a szabadságnak szellőjét, hogy az lobogtassa szárnyait! S ha hazánk felett beborul az ég és ennek jogaiért az erőszak ellen fegyverrel kellene szembeszállani, kicsinyek és nagyok köréje sorakozzanak!

Óh add, hogy legyünk mindnyájan egyek és együtt akkor, »ha még egyszer azt üzeni«! Amen.

S utána nyomban Frenyó Lajos VIII. o. t. az önképzőkör ifjusági elnöke mondta el értelmesen, nyugodtan az ifjuság fogadalmát s rakta fel a zászlóra az ifj. körök együttesen nemzeti színű hármasszallagját. (A tornakör: „Ép testben ép lélek“; a Tompakör: „Felfelé . . . Csak felfelé . . .!“ és a Pósa-kör: „Hír, dicsőség koszorúzza, ezer áldás érje!“ idézetekkel jelezték és küldték áldásaikat.)

Az érdemeket szerzett, fényes mult, a munkás és dicsőséges jelen és a szép reményekre jogosító jövő találkozott, ölelkezett szép harmoniában össze a felavató, áldó és fogadalmi beszédekben és azok szereplőiben.

Külön, kerék egészet alkotott és mégis teljes összhangban illeszkedett a márciusi ünnep keretébe, hangulatába.

Ezt tolmácsolta kitűnően az ifjusági énekkar utolsó, befejező száma is. Sírva vígadó Magyar dalok. Melyeknek ugyan pompás előadása, mint igen találó megválogatása egy igen

ügyes szakavatott vezetőre és rendezőre vallott. S ez Pásztori Gyula főgimn. tanár volt, akinek eddigi szép sikereihez ez talán a koronáját képezte. S akinek főérdeme volt a zászlóavató ünnep előkészítésében és programjának változatos és művészi összeállításában is.

Dr. Veres Samu a márciusi pályázatok eredményét felolvasván, a mindvégig kitűnően sikerült hazafias iskolai ünnep a Szózat lelkesítő akkordjaival nyert méltó befejezést.

Este 9 órakor ismét hangos és vidám lett a pazarul kivilágított tornacsarnok. Mindvégig lelkes hangulatu táncestélyen találkozott városunk intelligentiája, szépséges ifjusága és a reggeli órákig rugta jókedvvel, lankadatlanul a különböző táncokat s kivált a szép gömöri csárdást.

Az ünnep emléke felejthetetlenül vésődött a szívekbe, melyekben egy még szebb jövőnek édes sejtelme zsibong.

Dr. Wallentinyi Dezső.

Tanulmány-út.

Fiume—Velence—Verona—Gardató—Riva—Arco—Trieszt—
Fiumén át.

Az iskolai úgynevezett tanulmányi kirándulásoknak és utazásoknak a jelentéktelenebbek mellett különösen két főrúgója van: az egyik artistikus, a másik praktikus. Svájc, Páris, Olaszország stb. felé vagy egy nagy múlt, vagy az élvezetes jelen, vagy mondjuk e kettőnek összetétele csábítja az idegent. Anyagi és szellemi maradványok, építészeti és műkincsek, történelmi múlt, természeti sajátosság, ethnografiai érdekesség mind bizonyos bűvös erővel vonzanak s látásuk okvetlen művészi és érzelmi örömekre gerjeszt. Okulunk, nemesedünk.

Bármerre tegyünk utazást, mindenütt földet, mindenütt embereket találunk. És még egyet: az ember küzdelmét a földdel. Káprázatos, elérhetetlenül szép vidékeket látunk; megismerjük az emberek szokásait, amik nem mások, mint a létért való küzdelem különböző formái. És mennél több földön, mennél több ember közt járunk, annál változatosabb és ügyesebb módjait találjuk az életküzdelem enyhítésének, szépítésének. És bármely utunkról térjünk meg, mindenünnen súlyos igazságokat hozunk haza magunkkal. Mindenütt feltaláltuk a tudás fáját, de eunek a gyümölcse keserű. Azok a csillogó szépségek, aranydarabcskák, melyeket országokon, eddig nem látott vidékeken keresztülszáguldva emlénkben mintegy tárházban felraktároztunk, minél inkább közeledünk édes magyar hazánk határai felé, mindinkább kövekké, a bölcsesség köveivé válnak, mely ahhoz a való igazsághoz juttat, hogy mennyire szegények s mennyire élehetetlenek vagyunk. Meggyőződünk arról, hogy utazzunk be bár-

mily messze földet, nem találunk olyan dúsan termő földet, mint a melyek itt Magyarországon smaragdjukkal valósággal elkábitják a nézőt és mégis szegényes, nádfödeles házak töltik meg falvainkat, sőt városainkat is. A természet legnagyobb áldásaiban, hegyekben, folyókban, szakadékokban, tavakban, barlangokban, gyógy- és ásványvizekben, klimatikus helyekben bőven van részünk . . . s vajjon a haszonnak hányadrészét szolgáltatják ezek az országra nézve, mint a külföld hasonló vagy jelentéktelenebb nevezetességei, hol ezrével hullámanak a pénzes idegenek. Nálunk ez a sok természeti szépség, mint valami nyerstermék felhasználatlanul hever, mert hiányzanak az intézmények, forgalmi eszközök, épületek, szociális viszonyok, amelyek eme szépségek élvezését az idegenek vagy csak a haza fiai számára is lehetővé és zavartalanú tennék. Összehasonlítás után bántóan tűnik szemünkbe a különbség. Ennek láttára irigység fog el bennünket és mégis . . . parlagon hevernek a természet legnagyobb áldásai. Nem ismerjük természeti kincseink értékét s nem becsüljük meg a megillető mértékben.

Nem lehet ugyan kicsinyelni a magyar kulturát; művelődés és haladás terén elismerést érdemel: az utóbbi évtizedek alatt századoknak mulasztását — melyeket külső körülmények is okoztak — pótolta a magyar, s minden téren való haladása bizonyos megnyugtatót szolgáltathat korunknak és jó reményekkel tölthet el bennünket a jövőre nézve. — de van egy különösen nagy hibája vagy inkább hátránya a magyarnak: nem utazó nép. Ennek következménye aztán, hogy hiányzik belőle az élelmesség szelleme, hogy közönyös a külső formák kiépítésében és a természeti kincsek kihasználásában. Utazni kellene vinni a mai magyarjainkat. hadd lássák, hadd tanulják meg, mi az az élelmesség, vállalkozási szellem, hadd győződjenek meg arról, mit és mennyit jelent az, ha egy ország népe megbecsüli magát és természeti kincseit s olykor még jelentéktelenebb előnyeit is értékelni tudja. Nagy gyakorlati tanulás rejlik az utazó népek történetében. Azok viszik előbbre az eseményeket, országuk melegágya a mesterségeknek, művészeteknek, a gazdagságnak és jólétnek. Bennük fejlődik ki legjobban a hazaszeretetnek azon aktív formája, mely a meglevő viszonyok

megváltoztatására s mindig jobbá és jobbá tételére törekszik.

A természetadta kincseknek valóságos tárháza ez a mi országunk, el van látva mindennel, ami egy kulturális állam teljes felvirágzásának alapja lehetne, csak hogy sok Széchenyi Istvánra lenne szüksége a magyarnak!

Főgimnáziumunk tanári karának és tanulóinak egy része a lefolyt évben messzebbi tanulmány-utat, kirándulást tett Fiume—Velence—Verona—Garda tó—Riva—Arco—Trieszt—Fiumén át. Hogy minő változatos és vonzó képeket láttunk, hogy ifjúságunk fogékony lelkét mik gyönyörködtették, hogy miket tapasztaltunk és ismertünk meg, azokról akarok én itt — bár a toll gyöngye hozzá — beszámolni.

Fiumével az 1901—2-iki értesítőben, amikor iskolánk a dalmáciai—boszniai—hercegovinai tanulmány-utat rendezte, már foglalkoztam. Velenczéről az 1904—5-iki kirándulás alkalmából Horváth Zoltán kollegám számolt be. Ismétlésekbe kellene bocsátkoznom, ha újra tollamra kellene vennem.

* * *

Fiumében este hajóra ültünk, mely már ott pöfögött a kikötőben s vastag kéményéből szikraözönnel vegyest ontotta a füstfelhőket. Beszállás után még egyet búgott a gép s lassan elindultunk Velence felé. Éjszakánk fele borongós esős volt, de a másik fele elragadó képeket nyújtott. Szakadoznak a felhők. Kibujik a hold s bűvös világa elterül a ringó végtelenségen. Majd derengeni kezd. Rózsaszínű lesz az ég a keleti láthatáron. Lassan, miként egy óriási függöny, emelkedik föl az éji ködpára. Tiszta és síma lesz a víz tükre, csak felettünk kóvályognak s száguldoznak ezernyi változatban és fantasztikus alakzatokban az apróbb felhőcskék. Az ég alja most már köröskörül derült s a királyi pompájában fölkelő nap sugarai elárasztják, bearanyozzák az óriási vitztükröt s a messzeségben kéklő hegyek ormait. Megbűvölve állunk az imbolygó hajó fedélzetén s önkéntelenül sóhajtunk fel: Hatalmas Isten, mily fönségesen szép ez! Ez a Te kezéd remekelt csudája!

Mindnyájan a hajó fedélzetén vagyunk s tekintetünk Velence felé irányul, mely csak lassan bontakozik ki a párás reggelből. De közeledünk. Látszik a város, a kikötő számtalan hajója, majd nyüzsgő élete is. Hajónk megérkezése izgalmat kelt a kikötőben s a gondolatok között. A nép csoportokba verődik a parton. A gondolatok kis lélekvesztőkön jönnek elénk s 5—6-os csoportokban szállitanak partra. A lagunák városában, Velenczében vagyunk.

Velenczében, — melyről a föntebb mondott okból nem szólok, — két napot töltöttünk, megnézve mindazt, ami arra érdemes és méltó. Megelégedéssel mentünk innen tovább Veronába.

Verona a hasonló névű tartománynak elsőrangú erőssége. Utcain járva épületmaradványok, oszlopok, kapuk és egyéb nyomok is figyelmeztetnek arra, hogy e város története a római birodalom alapításának első századaiba nyulik vissza. A birodalom összeomlásával egymásután jutott e város a gótok, longobardok s majd a frankok kezére s hosszú időn át volt a német-római császárság alá vetve. A XV. század elején a világhatalomra jutott Velence keríti birtokába s birja a Campo Formioi szerződésig. A XVIII. század végéig több jelentékeny ütközet játszódtott le Veronánál, míg a párisi alku Ausztriának juttatja s birja 1866-ig, amikor az egységes olasz királyság eszméjeért folytatott küzdelemben Viktor Emanuel kapja meg. E küzdelem dicsőséges emlékét hirdeti Veronának egyik legszebb terén álló Viktor Emanuel lovasszobra.

A nevezetességeket időnkhez mérten megtekintettük. A város középpontja a Piazza delle Erbe, élénk forgalommal és festői népelettel. Északi részén hatalmas oszlop tartja Szent Márk oroszlánját, a velencei köztársaság szimbólumát modern utánzatban. Középen a veronai kapitólból ide áthelyezett antik mű, egy igen régi kút vonja magára figyelmünket a közelében levő s középkori büntetési nemekre és igazságszolgáltatásra híven emlékeztető kalodával. A teret körülvevő épületek közül historiai nevezetességű a Casa Mazzanti, hajdan Scala Albert rezidenciája, igen szép renaissancekorbeli freskókkal di-

szítvé, melyek poetikus, bibliai és historiai alap gondolatokat fejeznek ki.

E térrel határos a Piazza dei Signori. Nevét a Scaligerek uralmától kapta, kiknek palotái ma is itt vannak s régi architekturai maradványaikkal, freskóképeivel s híres veronaiak: ifj. Plinius, Corn. Nepos, Catullus, Vitruvius stb. szobraival egyik főnevezetességét teszik e városnak. E téren áll Dante szobra, emlékéül annak is, hogy a költő otthonából, Flórenczéből való száműzetése (1303) után először a Scaligereknél talált menedéket.

Az itáliai kora renaissancenak egyik legszebb alkotása a S. Maria Antica 80 m. magas tornyával. Mellette a Scaligerek síremléke. Művészi alkotás. A szigorú gótikus formák mintha a Scaliger-család magasrátörő, erőteljes gondolkozásmódját örökítenék meg. Az Etsch-partján sétálva a szép oszlopcsarnokos Canossa palota, a Castel, Vechio (mostani kaszánya) s egy régi kőhid érdemesek a megtekintésre.

Különben az egész város, az építészeti stílt tekintve, valósággal a stílusok tárházává alakult át, mit a múlt századok vihara és az egymást követő korszakok építési kedve idézett elő. No de sok kiváló művésze is volt Veronának. Itt született Fra Giocondo, leghiresebb és képzetesebb építésze a korarenaissancenak. Itt lakott Michele Sammichelli, kinek alkotása a város pompás épületeinek egész sorozata. A veronai festőiskolából kitűnők: Pisano Viktor, Caroto Ferenc, Cavazolla és különösen Paolo Veronele.

Főlátványossága Veronának egy római amphitheatrum, mely még Diokletian császár alatt épült Kr. u. 290 körül 20000 ember számára. Egészen véve, mert a XVI. századtól kezdve többször restaurálták, jó állapotban van, csak külső falai hiányzanak. Vagy 10 méternyi azonban ebből is fennáll még. Belül szürke mészkő és vörös márványkőből épült foksorok vannak, melyek ülőhelyül szolgálnak s kívülről és belülről is lépcsőkön közelíthetők meg. A tulajdonképeni arenába, melynek hossztengegye kívül 152, belül 73 m. két hatalmas kapu képezi a bejáratot. A közönség rendelkezésére 72 kapu szolgált.

E kolosszális építmény nagyarányú részeinek összehatása

alatt a szemlélő lelke visszaszáll a múltba, arra a népre, mely hatalom, gazdagság, tekintély és vitézségi erényei által a föld első nemzetévé vált. E rengeteg alkotmány is az erőnek, a hatalomnak a kifejezője. Lefolyt élete eseményeit gondolatban végigkísérem egész amphitheatrumi szórakozásig. Beépésül előttem a rengeteg úr. A kőpadokon, bizonyosan biboron és bársonyon ott ülnek rang szerint a magistratus, a szenatorok, a lovagok s főntebb, talán csak a csupaszkövyön, a nép. Jelt ad az aedilis s megkezdődik a játék, a gladiatorok fölvonulásával. Felhangzik a szomorú üdvözlés: Ave Caesar, morituri te salutant. A világ minden részéből összeszedett állatok, szelidek és vadak, bikák, vaddisznók, oroszlanok, elefántok stb. törtetnek elő a karcerekből, hol már szöges botokkal, tüzes vassal megvadították. Az állatsereg e rengeteg nép láttára és lármájára még jobban megvadul. Küzdenek, harcolnak, míg a gyengébbek a porondon nem maradnak. Nem baj. Bő lakoma lesz belőlük a misera plebsnek. De már megeléglük az állatviadalt. Embereket akarnak látni. A trombiták harsogására bevonul hát a rabszolgák, hadifoglyok, bűnösök, halálraítéltek, gladiatorok csapata s vagy a már megkínzott és ujjonnan beeresztett vadakkal, vagy egymás ellen kelnek viadalra. Feszülnek az izmok, csatognak a kardok, török s egyéb gyilkos szerszámok. Egetverő láрма kíséri a szerencsés küzdőt. Ellenfele, egy szerencsétlen rabszolga vagy hadifogoly már ott vergődik a porban. Ujját a nép felé mutatja: kegyelmet kér, hogy még élhessen. A nép kitárt kezekkel és tenyérrel halált üvölt, mire a győztes keresztül döfi.

Erős, hatalmas, világhódító voltál te római, de szívtelen, de kegyetlen, ki még játékaidban is vért szomjaztál!

Sietve menekülünk ki e helyről a szabadba, a hol más világot látunk, — a Garda tóra.

Desenzánónál ültünk hájóra, hogy Felsőolaszországnak legszebb, az Alpeseknek legalacsonyabb tavát s annak környékét, a Rivierát meglássuk. A természet bőséggel halmazta itt össze legváltozatosabb képeit, ellentéteket rejlt hatását és varázsának minden káprázatát. Hajónk észak felé halad a nyugoti part mentén, a bresciai oldalon. Mosolygó ég borítja a tavat. Felü-

gazdag múltja van Triesztnek. Ma pedig az osztrák birodalom legfontosabb kereskedő városa. Jelentősége Ausztriára annyi, mint a német birodalomra Hamburg.

Tergeste (ma Trieszt) multja a Kr. e. II. századba nyúlik vissza, amikor a római, az a világhódító nép a Balkánra való átmenetnél fekvő vidékeket foglalási körébe vonja s birtoklátának támasztékai gyanánt gyarmatokat is alapít rajtuk. Ilyen megerősített gyarmat volt Trieszt is. Az akkori bástyák, sáncok, erdők és különféle építmények nyomai, — bár a japidok, markomannok, quadok stb. részéről a birodalom más részeivel együtt Triesztnek is bőven kijutott a szorongattatásból és viszontagságból — ma is felfedezhetőek egyrészt a város utcáin, de legnagyobb részét a város két gyűjteményében, régiségtárában, s különösen a Lapidarióban, hol a síremlékek, fogadalmi kövek, oltárok, föliratok s különböző emlékjelek nagy száma beszél hozzánk rég elhalt emberekről, rég létűnt időkről. Tizenkilenc századdal visznek ezek vissza bennünket a multba s juttatják eszünkbe a világbiró nép letűntét. Mily nagyszerű volt pompájában, mily nagyszerű egész dekorációjában az a nép! Olvasni is csodás dolog!

A római birodalom szétomlása után Trieszt az egyházi hatalom kezébe került, mignem megváltás útján egy kevés időre önállóságra vergődött. Függetlensége nem tartott sokáig. Aquilea romba dőlt s Velence vette át a szerepet az Adrián, és védte a tengeri kalóztól a parti városokat, természetesen egyenlő értékű szolgálatok fejében. Így Trieszt is nyomasztó kötelezettséggel adózott a hatalmas Velencének, mignem Dandolo Enrico doge el is foglalta. Nehéz volt ez az uralom, de nem is tartott sokáig, mert Velencének minden erejét a feltörekvő Genuával szemben kellett igénybe vennie. Ekkor Trieszt, felhasználva a kedvező alkalmat, lerázta magáról az igát s az akkor leghatalmasabb fejedelmi család a Habsburgok oltalma alá menekült. Itt kezdődik Trieszt történetének újabb korszaka. Nem volt ugyan ment a küzdelmektől, melyekbe a kereskedelmi érdekeikben veszélyeztetett isztriai parti városokkal s e révén Velencével is bonyolódott, de végre is a császári fegyverek diadala nyugalmat s majd az Adria feletti uralmat is biztosította szá-

mára. Még nagyobb lendületet nyert a város Mária Terézia uralkodása alatt. Így lett Trieszt gócpontja Adria tengeri kereskedelmének. Az osztrák uralom csak egyszer szakadt meg Napoleon idejében, — visszatérével Trieszt újra gyors virágzásnak indult s roppant nagy átalakuláson ment keresztül. Renaissance, gót, bizanti stíliú díszépületek és templomokkal egészen új várossá lett Trieszt, melyben az ódonosság lehelletéből csak az ó várost bejárva érezzük valami keveset.

Különben a város fekvése festői. A természet mindenfelől szép kerettel szegi be a város képét: egyfelől a kikötő, a kék tenger és gyakran hóval fedett Alpesek, másfelől a Karszt lejtője és az isztriai hegyek hullámzó vonalai alkotják e keretet, melynek összhangzó egysége mélyen bevésődik az ember emlékezetébe.

Magában a városban csak úgy hemzseg az élet; de legélénkebb része mégis a Corso, a főtér és a Molo S Carlo. Csendes estén ezer és ezer ember jár föl s alá, s vagy egymás iránt érdeklődik, vagy a gyönyörű kikötői képnek szenteli figyelmét. Gőzösök, vitorlás hajók, bárkák sűrögnek-forognak a vizen, s majd elsuhanak. A hajók fedélzetén Európa minden nemzetének lobogói lengenek tarka színkeverékben szemünk előtt. Igen szép látványt nyújt a víz felől megvilágított part, valamint a villamos világítású új kikötő is, melynek világító tornya, mint egy tüzes fölkiáltójel szórja sugarait a sötét tengerre.

Kétségtelen, hogy az egész városban, melyet különösen a szabad kikötő megnyitása óta Európa minden nemzetéből való idegenek leptek el meggazdagodási vágyból, a kereskedelmi érdekek az irányadók, de az eszményibb törekvések, az életet nemesítő és diszító magasabb érdekek iránti érzéknek is számos bizonyítékára akadunk. E szűk keretben természetesen ezzel bővebben nem foglalkozhatom, csak arról akarok számot adni, amit rövid itt tartózkodásunk alatt megfigyelhettünk. A Teatro Communalis, Teatro Goldoni, Fenice, Filodramatico, Armonio és a legnagyobb a Polytheama Rosetti, akademia, a nagyszámú iskola, tudományos gyűjtemények, képtára, muzeuma stb. világos

letét egyetlen szellő sem fodrozza. Mintha szánon siklanánk tova a tükörsima jégen. Elragad a tó pompás színjátéka, mely mélység szerint változik. Itt oly tiszta és átlátszó, hogy tekintünk elkalandozhat a tó fenekén levő millió kagylókon és csigákon. Látjuk a tavi életet. Az ezeryi minta, milyeneket a csikorgó tél jégvirágok alakjában szokott ablakunkra rajzolni, a tó alján fantasztikus alakokká fonódik össze. Ott az ultramarin színt indigókék váltja föl, máshol meg füzöld.

Keleten a Gardát az Etsch völgyétől elválasztó Monte Baldó hegység hófedte csucsai emelkednek. A nagyrészt fekete, barna, vöröses, de mindenütt szakadozott sziklafalakat, a kúszó növényeknek, mohoknak kusza tömege borítja. Sebes hegyi patakok zuhognak alá a sziklák lépcsőzetén vagy egyenes sugárban omlanak a tóba.

Sokkal nyájasabb képet nyújt a nyugoti oldal. A tulajdonképeni Rivierán a legszebb tájképek sorozatával találkozunk. Sirmio félszigete megszólaltatta a római dalnok Catullus lantját. Az Isola di Garda a ferrari hercegnő pompás kastélyával minden utazóra varázsszerűen hat. Aztán termő földek, citrom és narancs kertek, zöld és üde pázsit, barlangok, a sziklák hasadékaiban sötét árnyfoltok, fönt a napfényben csillogó csucok, vizesések, melyekre szivárványszíneket varázsolnak a nap sugarai — mesés szépségei e tónak.

Igy érkezünk a Garda északnyugoti szögletében, a meredeken fölnyúló Rocchetto tövében fekvő Rivába. Természeti szépségekben Riva vidéke rendkívül gazdag és ezért is kedves tartózkodási helye azoknak, kik fenséges tájképekben nagyobb fáradtság nélkül akarnak gyönyörködni s itáliai levegőt szívni. Észak, kelet és nyugat felől teljesen védve van, csak a déli szellő férközhet be oda. Ennek köszönheti kellemes éghajlatát.

Nagyszombatra édes tavaszi reggelre kelve, gyönyörű napunk támadt s így felejthetlenebb nyomokat hagyott lelkünkben az a pár órai séta, melyet Rivából a Ponale vizeséséhez tettünk. A hegyoldalban, élő sziklába vágott, itt-ott boltozatos kőúton haladunk fölfelé. Remek természeti képek, hegyek, hócsúcsok, erdők, csörgedező patakok, alattunk a kék vizű tó gyönyörködtetnek utunkban. Majd zengzetes hangokat hallunk

Dallamosan zsongnak fülünkbe. A szferák zenéjéhez hasonló e dallam. Megdobogtatja a szívet, bele zúg a lélek közepébe. Ünnepi érzés hat át a természet e főséges Templomában. A hívó lélek a magasba szárnyal. A szívtelen lelket nyer.

A fálalom e büvköréből az ut egyik kiszögellésénél bontakozunk ki. Harangszó volt. E hangok a kanyargós sziklafalakhoz ütődve, vissza és megint visszapattanva oly édes hármóniába olvadtak, hogy szferák zenéjéhez hasonlítottuk. Nagy vagy Uram a te műveidben!

Elérkezünk a Ponale vizeséshez. Magában véve nem ritkaság. A nyugati hegyek közt levő s magasabban fekvő Ledro tó lefolyása. De éppen a Garda tó partján óriási esésével s festői környezetével lebilincseli az embert.

Rivától még a szomszédos Arcoba rándultunk ki. Fekvésénél és éghajlatánál fogva, melyet a Garda tó felől jövő enyhe déli szélnek köszönhet, első rangú klimatikus gyógyfürdőhelye ez Dél-tirolnak. A Sarca folyó mellett egy magas mészkőhegy tövében fekszik. Nevét a népvándorlás után ide jövő Bogen (itt már Arco) grófoktól vette, kik a szikla tetején a ma már romokban heverő várat építették, hogy megvédjék az egész Sarca völgyet, ezt a különféle növényzetben termékeny síkságot. A történeti nyomok különben, amelyek a római korig visszavezetnek, azt bizonyítják, hogy jelentőségénél fogva gyakori versengés tárgya volt e szép hely. A spanyol örökösödési háborúk vihara is eljutott ide s ez söpörte el, illetve döntötte romba az egykor erős és fontos várat.

Arcoval elértük utunk végpontját. A Garda tavon végig visszahajóztunk Desenzanóba. S itt, mikor a Garda tónak és környékének a Rivierának búcsút mondtunk, megerősödött bennünk az az igazság, hogy a természet a legnagyobb művész s művei között egyik legbájosabb alkotás a Garda tó.

Hogy programmunkat teljesen kimérintsük egy egész napi utazás után Triesztben állapodtunk meg meg egy napra. Egyebek mellett egy nagyobb tenger kikötőhely látása és megismerése vonzott bennünket. Nem csalatkoztunk. Triesztben érdekes várost ismertünk meg. Szép összhangban látjuk itt összeolvadva a multat és a jelent. Mert nagy és változatos, s tanulságokban

bizonysága annak, hogy a kulturának különféle iránya képviselve van itt.

Szobrai közül művészeti szempontból a szerencsétlen véget ért Miksa mexikói császárnak a szobra elégíti ki az embert. Ez allegorikus mellékalakjaival s a talapzat domborműveivel emelkedett fölfogásra vall. Megemlíthetők még az obelisk Rendié, az Ausztriával való egyesülés emlékjele, I. Lipót bronz-, IV. Károly kőszobra. Festményekkel inkább csak a templomokban találkozunk s ezek főként velencei mesterek alkotásai, míg a gazdag tartalmú Revoltella-palotában az újabbkori trieszti művészek képeit szemlélhetjük.

Körsétánkból az eső a Museo-civico szorított be pár órára; de nem bántuk meg. Természetrajzi gyűjteménye, mely az Adriai tenger csodás állatvilágát foglalja össze, őstörténeti gyűjteménye a Tenger melléken kiásott leletekből, valamint régiségtára még az egyszerű, hozzá nem értő szemlélőt is lebilincseli.

Triesztből kissé szeles délutánon a közeli Miramaréba sétáltunk ki a Tengerparton végig. Szép séta volt. A tenger háta folyton borzongott, tarajos és tajtékos volt. Néha egy-egy hullám, mintha üldözték volna, nagyot szökellve csapott föl a kőpartra, hol ezer csöppé törve, mint valami habzó felhő hullott vissza a tengerbe. Bármerre tekint a szem, érdekes és vonzó tájképek tűnnek elébe. De a legeslegszebb Miramare. Mikor a part kiszögellő részén szemünkbe csillámlik, vele együtt magasztos és fájdalmas emlék kel lelkünkben. Magasztos. Miksa főherceg, királyunk öccse, akkor haditengerészeti főparancsnok világhíró útjáról hazatérése közben künn a tengeren küzd a vad viharral, a heves bórával s az általa felkorbácsolt tengerrel. Isten megsegíti. A Punta di Grignanonál menedéket talál, horgonyt vet. Hajnalra elült a bóra s a ragyogó nap felsugárzott a sziklás Karszt mögül, melynek tövében ott hullámozott a kék Adria. Si mira il mare (csodálatos a tenger) — kiált föl elragadtatással a főherceg s megfogadja, hogy megmenekülése emlékére itt lakóhelyet épít. Az építészek lelkesedéssel állanak az eszme szolgálatába és megtervezésével oly remekművet

alkotnak, mely ritkítja párját. Rövid idő alatt felépül a pompás normann-stilű kastély s a kopár hely tündérparkká alakul.

Fájdalmas. Van egy fenkölt gondolkodású fő, az uralkodóház legtevékenyebb és legtehetségesebb tagja, kinek nevéhez a birodalom haditengerészetének fejlődése fűződik, ki világot jár be, Maxing, Pola, Miramare felépítése és fejlesztésére annyi gondot és fáradságot fordít, kinek fejét erényeiért Mexikó császársági koronája ékesíté — végre élte delén Queretaróban, miután Napoleon már előbb cserben hagyta, Inarez elnök katonáinak golyója a porba dönti.

Ilyen gondolatok között lépünk be a parkba, ebbe a kis paradicsomba, melyet időnkint a boldogult neje, Sarolta belga királyleány elmeháborodottan kalandozva jár be. Délszaki növények, rózsalugasok, kamélia-bokrok, tölgyes és fenyves ligetek nyújtanak kimondhatatlanul szép látványt.

Lassan, halk léptekkel lépjük át a kastély küszöbét. Gondolatokba merülve lépkedünk egyik teremből a másikba, s járjuk be a földszint lakó és dolgozó szobáit, melyek hajóteremek módjára vannak berendezve s telve a császár itt töltött éveinek legszebb emlékeivel. Vadászszákmánnyal, fegyvercsoportozatokkal, szobrokkal ékes lépcsőházon át jutunk az emeletre, a különböző dísztermekbe. Mindenütt valódi műreemek. domborművek, szobrocskák, festmények gyönyörködtetik a szemlélőt s beszélnek egy koronás fő művészi érzékeiről s nemes lelkéről, míg lent a kastély tövében a hullámozó tenger suttogja fülünkbe egy szétzuzott király-idill bús emlékét.

A miramarei kastély látása emlékembe hozza a nem rég látott bajor Herren-Chiemsee palotáját. Önkéntelenül összehasonlítást tesz az ember két kiváló szellem alkotása között. A bajor II. Lajos igen sok milliót szórt el, hogy olyan palotát építsen, aminőket csak a tündérmesékben olvasunk. Valódi gyémánt, arany, ezüst, bronz, márvány, gyöngy, drágakő, ékszer, selyem, bársony, drága csipke stb. művészi tökéletességgel való összeállítására hirdeti a zseniális uralkodó lelkében talán pillanatra fellobbant eszméket. Nagyszerű, szinte hihetetlen dolgok. Egy az Ezeregy éj palotái közül. — A fenkölt lelkű Miksa nem költött számos milliót, de azért mondhatom, olyan

paradicsomot alkotott, s benne olyan modern és művészi palotát, melynek — ha terjedelemre s a benne felhalmozott műremek, ragyogó drágaságok mennyiségére nézve sokkal kisebb méretű is — eredeti és rokonszenves izlése nem kevésbé ragad bámulatba, mint az említett ezeregyéji palota. Ott úgy érezzük magunkat, mintha nem is e földön járnánk, nem a valóságot látnánk, hanem túlvilági lények űzik velünk játékaikat, mintha álmodnánk az egészet. Itt a földön járunk, érezzük, hogy a valót látjuk, az emlékek hatása alatt bár bánatosan, de jól érezzük magunkat. Amaz elkábit, ez gyönyörködtet.

Ismeretekkel, kellemes emlékekkel gazdagon gyarapodva tértünk vissza Fiumén keresztül édes otthonunkba.

A látott és tapasztalt dolgok felett elmélkedve, gondolatomban hazánkban pihen meg. Visszatekintek a múltba s egy ezeréves szenvedést látok. Voltak ugyan éveink derűsek, mint a nyári hajnal, ragyogók, mint a déli napsugár, de nagyszámmal voltak véresek is, mint az esti alkonyat, mert eljövének a sötétségnek, a bal ítéleteknek, visszavonásnak s nyomornak esztendei. Ez az ezeréves szenvedés azonban csak egy éve az örökkévalóságnak. Az éjszakára pedig a hajnal következik.

Ifjaink! Ti érettetek rendeztük ezt a tanulmányutat mi, kik az általános műveltség szolgálatában állunk, hogy az iskola falain kívül is megszerezzétek azokat az ismereteket, melyek a különböző élethivatások sikeres betöltésére szükségesek s főtenyezője minden munkálkodás sikerének. Feleljetek meg becsülettel a jelenkor követelményeinek, fordítsátok jóra utunkban szerzett ismereteiteket, munkálkodjatok, mert hiszen kiki azzal a munkával, amelyet a maga hivatása körében végez, egyúttal az összeség, a haza javát mozdítja elő. Azt pedig mindnyájan tudjátok: a haza minden előtt.

Küzdjete, bizzatok — és meglátandjátok a hajnalt!

Végezetül a résztvevő tanárok, tanulók és a magam nevében is őszinte s hálás köszönetemet fejezem ki Loysch Ödön igazgatónk, a ki e nagy fáradsággal járó tanulmány-út rendezését magára vállalta és úgy rendezte, hogy mindannyiunk megelégedését és elismerését érdemelte ki.

Komáromy Géza.

Adatok az 1907—1908-ik tanév történetéhez.

Utoljára szólok fel e helyről, hogy egy elmúlt esztendő változatos eseményeiről számot adjak. És ez utolsó beszámolót is az igaz részvét, az őszinte fájdalom hangján kell kezdenem. Két lelkes barátját veszítette iskolánk ez idén. Az egyik Fábry János kir. tanácsos, nyug. tanár, ki 47 évig működött iskolánknál tanári és igazgatói minőségben és azt követően még 10 évig vett élénk részt iskolánk vezetésében és irányításában, mint főgimnáziumunk kormányzó testületének tagja. Bámulatos munkaképessége és szervező tehetsége, a közélet minden terén kifejtett tevékenysége, semmi által le nem lohasztható munkakedve az igazi tanár és ember mintaképévé avatta. Iskolánk fejlődése nagyrészt az ő lelkes munkájának eredménye; jól felszerelt gyűjteményeink mind az ő keze nyomát viselik, intézményeink legtöbbjének ő volt a kezdeményezője és életető lelke. Mint az ősi protestans tanárok prototypja senki nálánál jobban nem értett ahhoz, mint lehet a semmiből is alapot teremteni, mint lehet az áldozatkészséget felkelteni és iskolánk javára gyümölcsözővé tenni. Lángoló lelkesedéssel munkálta magyar tanügyeink érdekeit. Tankönyvei éveken keresztül közkézen forogtak; az általa felállított és fentartott nőnevelő-intézettel messze megelőzve korát, irányt szabott a magyar nőnevelésnek és számos cikkével és röpiratával nagyban hozzájárult meleg

szeretettel dédelgetett szaktárgyának, a természettudományos fejlesztéséhez. Munkakedve határt, lankadást nem ismert. Abban a korban, amidőn mások a jól megérdemelt pihenés áldásos nyugalalmát élvezik, bámulatot keltő szellemi rugékonysággal adta magát egy új intézmény megteremtésének és pusztán agitációja létrehozta a megyei múzeumot, melyet anyagi segédeszközök nélkül a virágzásnak csodálatos fokára emelt. És mintha a Mindenható e gazdag életet azzal akarta volna jutalmazni, a mi neki is legkedvesebb volt: megadatott neki, hogy ott lehetett ez iskola bölcsőjének ringatásánál és jelen lehetett akkor is, amidőn a két protestáns testvérfelekezet örökké nevezetes ünnepélyen: az új tanépület felavatása alkalmával ünnepelte meg egyedül álló frigyének aranymenyegzőjét. Érdemeiből hervadhatatlan koszorút font, mely nevét és emlékezetét minden enyészettől megóvjá iskolánk történetében.

És ugyancsak ez évben ragadta ki a halál körünkből Dumay Ferenc királyi tanácsos, nyugalmazott tanterületi főigazgatót, ki éveken keresztül kereste fel iskolánkat miniszteri megbízásból, mindannyiszor valóságos ünnepet szerezve megjelenésével egész tanintézetünknek. Az a nagyszabású munkásság, melyet hazai tanügyünk érdekében évtizedeken keresztül kifejtett, az a mély tudás, mely tudományos munkáiból kisugárzik, az az igazi baráti érzület, melylyel tankerülete tanáraival szemben viseltetett és az az atyai jószág, mely az ifjúsággal való érintkezését jellemezte: eltörülhetlenül véste be nevét mind azok szívébe, akik vele akár hivatalosan, akár privátim vele érintkezhetni szerencsések voltak és fokozta iránta érzett tiszteletünket az az erős hazafias érzülettel áthatott férfias magaviselet, melynek egy közelmúlt gyászos politikai korszakában tanúbizonyságát adta. Teste elporlad, de itt marad közöttünk örök emléke a nagyszabású tudós-
nak, a lelkes tanférfinak, egy áldottlelkű igaz embernek!

Ez iskolánkat mély gyászba borító két eseményen

kívül csöndes, zavartalan menete jellemzi a lefolyt tanévet is, melynek beléletére vonatkozólag a következőket jelenthetem:

Az igazgató-tanács és a tanári testület kebelében változás az említett sajnálatos haláleseten kívül csak anynyiban történt, hogy eltávozott Vajda Gyula róm. kath. hitoktató helyét Bencsik Sándor foglalta el, ki lelkiismeretes munkásságával és nyílt egyéniségével a tanári testület rokonszenvét a legnagyobb mértékben kiérdemelte.

A tanári testület 1907. aug. hó 29-én tartotta meg alakuló értekezletét, melyen a nyári szünet folyamán beérkezett és elintézését igénylő ügyeket tárgyalta, kijelölte az ifjúsági körök és egyesületek elnökeit és betöltötte a tanári értekezletek jegyzőjének tisztét. A javító-pótló és magánvizsgálatokat aug. hó 30. és 31-én tartottuk meg. Az egy tárgyból javító vizsgálatra utasított 39 tanuló közül nem jelent meg 3, sikerrel vizsgázott 36. Két tárgyból folyamodott a javító vizsgálat letételének engedélyeért 49 tanuló, akik közül nem jelent meg 4, sikerrel vizsgázott 45. Kiegészítő vizsgálatot tett a latin nyelvből polgári iskolai bizonyítvány alapján 1 tanuló, pótló vizsgálatot, betegség miatt történt elmaradásból kifolyólag 2 tanuló, magánvizsgálatot ugyancsak 2 tanuló, akik közül 1 két tárgyból megbukott.

A beírásokat szeptember 1—5-ig eszközöltük, megtartva közben a ref. részről ide utasított miskolci, sárospataki tanulókkal a köteles pótló- és javító érettségi vizsgálatot is. A tanévet a szokott ünnepségek keretében szeptember 5-én nyitottuk meg, de a rendszeres tanítást éppen a folyamatban levő érettségi vizsgálatra való tekintetből csak szeptember 10-én kezdhettük meg. A megnyitó ünnepély és a rendszeres tanítás megkezdése közötti napokban alkalmat adtunk az ifjúságnak tanulságos kirándulások megtételére, Horváth Zoltán tanártársunk szakavatott vezetése mellett.

A tanév folyamán beiratkozott összesen 383 tanuló, még pedig 360 rendes és 22 magántanuló. Tanítványaink

száma a múlt évhez képest egygyel szaporodott. Az év folyamán kilépett 12 tanuló, vizsgálatlan maradt 7 tanuló.

Az első osztályban, mint már évek óta, ez idén is túlhaladta a jelentkezők száma a felvehető tanulók számát, úgy hogy most is kénytelenek voltunk egynehányat a jelentkezők közül helyszűke miatt visszautasítani. A párhuzamos osztály felállításának szüksége mindinkább elodázhatatlanab kérdéssé válik iskolánknál, mert 69 rendes tanuló — ez idén is annyival kezdtük meg a tanévet — illuziórussá teszi a tanári leglelkiismeretesebb fáradozását is. Mutatja ezt különösen ez az esztendő, melynek tanulmányi eredménye az I. osztályban a szokottnál is gyengébb. Oka ennek a szomorú körülménynek a túlszűfoeltság mellett különösen az a körülmény, hogy nem lévén helyben oly tanintézet, mely a középiskolába nem való tanulókat levezetné, sokan keresik fel iskolánkat olyanok is, akik nem akarnak a tudományos pályán továbbhaladni, hanem csupán más, ipari vagy kereskedelmi pályára lépések előtt — kívánnak még egy-két évet valamely iskolában tölteni.

A rendes tárgyak tanítása különben az összes osztályokban az állami tanterv és a melléje kiadott utasítások szellemében történt.

A tanulmányi eredményről Értesítőnk más helyén részletesebben számolunk be. Itt csak annyit, hogy a vizsgálatot tett 463 tanuló közül általános jeles van 33 (9·9%), jó 50 (13·77%), elégséges 167 (46·0%), egy tárgyból bukott 37 (10·0%), két tárgyból bukott 53 (14·0%) osztályisméltésre utasítottatott 23 (6·35%) tanuló.

A tanulók előmenetelének és erkölcsi magaviseletének ellenőrzése, egyes módszertani kérdések megbeszélése és egyházi főhatóságaink vagy a tanügyi kormánytól érkezett hivatalos leiratok elintézése céljából 17 tanári értekezletet tartottunk, melyekből kifolyólag a szülőket és szállásadókat értesítettük az őket, vagy gyermekeiket érdeklő határozatokról.

Az ifjúság vallás erkölcsi érzésének ápolása és fej-

lesztése a tanári testület gondoskodásának kiváló tárgyát képezte és a tanulók vallásos kötelemeiknek pontosan eleget is tettek, amennyiben a köz- és ifjúsági istentiszteleten, valamint a kétszeri úrvacsora osztáson résztvettek.

A más hitfelekezetek vallás tanárainak vallás erkölcsi nevelésre irányuló törekvését a tanári testület mindig a legnagyobb készséggel — sőt, ha kellett, erélylyel támogatja.

Az ifjúság erkölcsi magaviselete ez idén is kielégítőnek mondható. Súlyosabb beszámítás alá eső kihágások nem fordultak elő, a tanári testületnek, mint fegyelmi széknek, közbenlépésére ez év folyamán szükség nem volt. Igazgatói megrovásnál magasabb fokú büntetést nem kellett alkalmaznunk, mert az előfordult vétségek nem erkölcsi romlottságból, hanem inkább gyerekes meg gondolatlanságból származtak. A tanári testület állandó kitartással törekszik arra, hogy ezeket a hibákat is a minimumra redukálja, de sajnálattal tapasztalja, hogy sem a szülők, de még kevésbé a szállásadók részéről nem találkozikk azzal a támogatással, a mint azt az ügy érdeke megkívánná. Általában nagyon kívánatosnak tartanók, ha mindkét tényező, úgy a szülők, mint a szállásadók melegebben érdeklődnének az ifjúság előmenetele és magaviselete iránt, mert csak az iskolai és házi nevelés közötti összhang teremtheti meg a jobb előmenetelben nyivánuló eredményt. Előre is biztosíthatjuk a szülőket, hogy a tanári testület minden egyes tagja a legnagyobb készséggel fog rendelkezésére állani és tanácsával szívesen közreműködik abban, hogy a tanulók erkölcsi és szellemi megerősödését biztosítsa.

Az ifjúság egészségi állapota szintén kielégítő volt. Súlyosabb természetű vagy ragályos betegségek csak elvétve fordultak elő. Trachomát iskolaorvosunk a kétszer megejtett szemvizsgálat alkalmával nem észlelt. Bár ifjúságunk egészségi állapota semmi aggodalomra nem ad okot és városunk kedvező fekvése és éghajlati viszo-

nyai mellett a ragályos betegségek is igen ritkák, a tanári testület az igazgató-tanács hozzájárulásával inéigis abban állapotodott meg, hogy a jövő tanévtől kezdve az ifjúságot állandó orvosi felügyelet alá helyezi. Indokolttá, sőt szükségessé teszi ezt az általános hygienikus szempontokon kívül a mulasztások ellenőrzése is, mely eddig a dolog természetéből kifolyólag nem lehetett teljesen megbízható, minthogy különösen az idegen tanulókat múltó bajoknál és könnyebb betegségi eseteknél nem lehetett orvosi segítség igénybevételére és így mulasztásoknak orvosi bizonyítvánnyal való igazolására kötelezni. A jövő tanévtől kezdve iskolaorvosunk minden mulasztó tanulót a mulasztás első napján lakásán fogja meglátogatni és szükség esetén gyógykezelti és így a mulasztások igazolása is kizárólag orvosi bizonyítvány alapján történik. Meg vagyunk róla győződve, hogy ez az újítás nemcsak az óramulasztások számát fogja csökkenteni, hanem meglesz az az előnye is, hogy az iskolaorvos, állandó összeköttetésben állván az ifjúsággal, megismerkedik szervezetükkel, bajaikkal, emberileg is közelebb férkőzik hozzájuk és serdülő korukban megbecsülhetlen tanácsokkal láthatja el őket. Személyes tapasztalat útján ismerkedik meg nem mindenben kifogástalan lakásviszonyaikkal és ezáltal leghivatottabb helyről nyerünk információt oly lakásokra vonatkozólag, amelyek az egészségügyi követelményeknek nem felelnek meg. A tanári testület ugyan eddig is kötelességének tartotta, hogy az ifjúságot lakásán ismételtlen meglátogassa, de ismerve tanulóink vagyoni körülményeit, sokszor volt kénytelen szemét húnyni ott is, a hol az ifjúságot nem látta egészségi szempontból kifogástalanul elhelyezettnek. Tudjuk, hogy ezeken a viszonyokon az iskolaorvos látogatása sem fog végleg segíteni, de annyit bizonyára elérünk, hogy az iskolaorvos figyelmezteti a szállásadókat és a tanulókat a feltétlenül betartandó egészségügyi szabályokra és már ezzel is számos bajt előzhet meg.

Ez általános orvosi felügyeleten kívül a tanári tes-

tület külön gyógykezelési alap megteremtésén is fáradozik, mely a szegényebb tanulók gyógyszerköltségeinek fedezésére szolgálna. Evégből a jövő tanévtől kezdve minden tanuló 2—2 korona gyógykezelési illetéket fog fizetni a főgimnázium pénztárába, mely csekély összeggel szemben mindenki kivétel nélkül jogot nyer az ingyen orvosi gyógykezelésre, szegénység esetén pedig az ingyen orvosszerekre is.

A kötelező újraoltást dr. Szabó Károly városi orvos ur május hó 16-án végezte iskolánk 32 növendékén.

Az ifjúság valláserkölcsi és hazafias érzületének ápolására ez idén is több iskolai ünnepélyt rendeztünk. Így október 6-án az aradi vértanúk, október 31-én a reformatio, március 14-én a szabadságharc emlékére. Ez ünnepélyek jelentőségét nagyban emelte az a körülmény, hogy azokból mindannyiszor a tanári testület egy-egy tagja is kivette részét a nap jelentőségét méltató emlékbeszéddel; de emelte főleg városunk közönségének meleg érdeklődése, mely iskolánkkal szemben ilyen alkalmakkor évről-évre fokozottabb mértékben nyilatkozik meg. Különösen kivált ez ünnepélyek sorából a szabadságharc előestéjén, március 14-én rendezett hazafias ünnepélyünk, melynek keretében felavattuk iskolánk új zászlaját. A megjelent fényes közönség, közöttük vármegyénk és városunk hivatalos és társadalmi köreinek előkelőségei és egyházaink kiküldöttjei, és a mindvégig magas színvonalon álló programin az ünnepélyt — melyről különben Értesítőnk más helyén részletesebben számolunk be — felejthetetlen emléküvé tette.

Ifjúsági hangversenyt ez idén is rendeztünk 1907. dec. 16-án. A hangverseny úgy erkölcsi, mint anyagi tekintetben fényesen sikerült és tanubizonyoságot tett a mellett, hogy az ifjúsági dal- és zenekör Pásztori Gyula szakavatott és lelkes vezetése alatt e téren is évről-évre öröndetesebb haladást tesz. A hangverseny tiszta jövedelmét főleg az intézeti zászló költségeinek fedezésére fordítottuk.

Az ifjúság testi nevelésének előmozdítására szolgáltak a rendes tornaórákon kívül rendezett játékdélutánok, melyek a tornatanár vezetése mellett hetenként kétszer tartattak meg a tágas iskolaudvaron. Az elért eredménnyel a jun. 13-án megtartott nyilvános tornavizsgán számoltak be tanítványaink.

Ifjúsági tanulmányi kirándulást ez idén is többször rendeztünk. A rovar-, növény- és ásványgyűjtés céljából rendezett egy- vagy félnapos és a vármegyénk területére szorítkozó kisebb kirándulásokon kívül, melyek fáradhatatlan szervezője mindannyiszor Horváth Zoltán tanártársunk volt, a husvétii szünidő folyamán nagyobb tanulmányi kirándulást tettünk Felső-Olaszországba, Zágráb, Fiume és környékének, Velence, Verona, a Garda-tó vidékének (Riva-Arco) és Triest és környékének érintésével. A kiránduláson, melyen a nagyobb költségekre való tekintetből csak 12 tanuló vett részt, Komáromy Géza, Pásztori Gyula, Schwalm Nándor és Loysch Ödön voltak az ifjúság vezetői. Hálás köszönettel tartozunk Durazzo Károly örgróf, budapesti olasz vezető-alkonsulárnak, ki fáradhatatlan és lekötelező szivességgel közvetítette az olasz kormányhoz mindennemű kedvezmények elérése céljából beadott kérvényeinket, és kinek egyedül köszönhetjük, hogy a költséges kirándulás kiadásai a 100 koronát alig haladták túl.

A kirándulásokról egyébként Horváth Zoltán és Komáromy Géza tanártársaink más helyen bővebben emlékeznek meg.

Az állami felügyeletet Jurkovich Emil besztercebányai tankerületi kir. főigazgató mint min. biztos márc. 13—16. napján teljesítette. Megvizsgálta az iskolai épületet, a szertárakat és könyvtárakat, az igazgatói irodát, az írásbeli dolgozatokat és rajzlapokat, meglátogatta az egyes osztályokat, meghallgatta a tanárok előadásait és tudomást szerzett az ifjúság előmeneteléről. A látogatása alkalmából felvett jegyzőkönyv a legteljesebb elismeréssel nyilatkozik iskolánkról, melynek szellemét, de külön-

nösen épületét és felszerelését mintaszerűeknek találta. Különösen jól esett az egész tanári testületnek, hogy a főigazgató úr a március 14-én megtartott hazafias és zászlóavató ünnepélyt és az ugyanaznap estéjén rendezett ifjúsági táncmulatságot is megtisztelte jelenlétével, még szorosabbra fűzve ezáltal a tiszteletnek és szeretetnek azt a bensőséges kapcsát, mely rövid hivatalos funkciója dacára is mindnyájunkat személyéhez köt.

A tanügyi kormány megbízásából Ádám Gyula budapesti tornatanár, mint tornafelügyelő, május hó 11. és 12. napján látogatta meg tanintézetünket, a tornatanítás megfigyelése céljából. A tanítás eredménye felett legteljesebb elismerésének adott kifejezést, de a felszerelést némely tekintetben hiányosnak találta. Megnyugodott azonban azon kijelentésünkben, hogy a még hiányzó támfát és lebegő gerendát, valamint a svéd tornázáshoz szükséges eszközöket megszerezzük, mihelyt iskolánk pénzügyi helyzete ezt megengedi.

Az ifjúsági körök és egyesületek ez idén is szép sikerrel működtek. Ifjúsági köreink mind tanári vezetés és felügyelet alatt állanak. Így a vallásos érzület fejlesztése céljából alakított Bethlen-kör Czinke István, a Tompa-önképzőkör (VII—VIII. oszt.) dr. Veres Samu, a Pósa-önképzőkör (V—VI. oszt.) dr. Wallentinyi Dezső, az ifj. gyám. és segélyegylet dr. Wallentinyi Dezső, a zene- és dalkör Pásztori Gyula, az olvasó- és sakkör Kerekes Dezső, a gyorsíró-kör Komáromy Géza, a torna- és vívőkör szigeti Benedek Gyula, a kézimunka-kör Loysch Ödön elnöklete mellett alakultak meg a tanév elején.

Rendkívüli tárgyak tanítására is nyújtottunk módot az ifjúságnak. A francia nyelvet Kerekes Dezső, a német társalgási nyelvet Marton István, a szabadkézi rajzot Schwalm Nándor tanították heti 2—2 órában. Amellett alkalma nyílt az ifjúság érdeklődő részének önálló fizikai és kémiai gyakorlatokat és kísérleteket végezni Kerekes Dezső és Horváth Zoltán tanárok laboratóriumában.

A rajzból Schwalm Nándor rajztanár régi gyakorlat alapján külön kiállítást rendezett, mely jun. 14—21. volt a közönség számára nyitva. Örömmel konstatálhatjuk, hogy különösen a természet utáni rajzolásban és az önálló tervezésben szembetűnő haladás észlelhető évről-évre.

A VIII. osztály vallástani érettségi vizsgálatát ref. részről nt. Ruzskay Gyula jánosi-i lelkész és kath. részről Ft. Szemann Endre helybeli prépost-plebáuos elnöklete alatt máj. 2-án; ág. hitv. ev. részről Tauslik János nyiregyházi lelkész elnöklete mellett máj. hó 6-án tartottuk meg. A VIII. oszt. osztályvizsgálatai máj 4—8-ig, az írásbeli érettségi vizsgálatok máj. 14—16-ig folytak le. A rendes osztályvizsgálatokat június 10-én kezdtük meg és 17-én fejeztük be. Június 19-én és 20-án tartottuk meg a magántanulók vizsgálatait és június 21-én fejeztük be a tanévet a szokott ünnepek keretében.

A szóbeli érettségi vizsgálatokat Ludmann Ottó eperjesi collegiumi igazgató elnöklete alatt és dr. Obetkó Dezső eperjesi főgm. tanár kormányképviselő jelenlétében jun. 23—26-ig ejtettük meg.

Kulturális és társadalmi téren a tanári testület bőven kivette részét. Bodor István a helybeli Kaszino, Horváth Zoltán a Polgári kör március 15-iki ünnepélyén, ugyan-csak Horváth Zoltán a Múzeum egyesület és a Polgári kör felolvasó estélyein, dr. Veres Samu a Kaszino általa rendezett felolvasó-estélyen és főgimnáziumunk zászlóavató ünnepélyén, dr. Wallentinyi Dezső a helybeli jótékony nőegyesület ünnepélyén szerepeltek egy-egy felolvasással. Vetített képek keretében két ízben tartottunk felolvasást a főgimn. tornacsarnokában, Norvégiát és a Felsőolaszországi tavak vidékét bemutató, mely alkalomkor Marton István és Pásztori Gyula vállalták a munka terhét. Komáromy Géza a felsőolaszország tanulmányuton szerzett uti benyomásokból Értesítőnk hasábjain számol be gyakorlott tollával.

És így az iskola és a társadalom közötti kapoc-

évről-évre bensőbb lesz, aminek legfényesebb bizonyítéka az a nemes áldozatkészség, mellyel a közönség hozzájárul törekvéseink anyagi támogatásához, ifjúságunknak megjutalmazásához és ezzel serkentéséhez. Hálás köszönetet kell mondanunk elsősorban dr. Löcherer Tamás helybeli kórházi főorvos úrnak, ki a tanév elején 200 kor. alapítványt tett jó előmenetelű tanulók megjutalmazására; de hálás köszönet illeti a helybeli pénzügyintézetet, a rimamurány-salgótarjáni vasmű részvénytársaságot, a Gömörmezei Közművelődési Egyesületet, a Polgári kört és a tamásfalvi Petőfi egyesületet, Soós Ferenc építész és nejét Gyulay Hermint, Basilidesz János, Jánosdeák Andrásné, özv. Stelkovics Istvánné úrnőket, Lévai Izsó és ifj. Rábely Miklós urakat stb. stb., kik kisebb-nagyobb összegekkel járultak hozzá iskolánk folyó kiadásaink fedezéséhez, alapjaink gyarapításához és szegényebb sorsú növendékeink felsegélyezéséhez.

Ezek azok, a miket az elmúlt tanév belső és külső életére vonatkozólag szükségesnek láttam előterjeszteni. És ezzel bezárom igazgatói működésemet. Iskolánk sajátos helyzetéből kifolyólag utánnam másnak kell átvennie az igazgatói teendőket. Csak egy van még hátra, az hogy őszinte szívből fakadó meleg köszönetet mondjak mindazoknak, a kik működésem tartama alatt bölcs tanácsukkal, kipróbált munkaerejükkel, odaadó támogatásukkal, szeretetteljes segítségökkel, támaszaim, munkatársaim voltak. Hogy az a hat év, amelyet ez iskola élén töltöttem, nem tűnt el nyomtalanul; hogy ez iskola felépítése, felszerelése, berendezése az arra fordított nehéz munka árán tanintézetünket a kerület összes iskolái fölé emelte, hogy falai közt a béke és kölcsönös megértés, egymás megbecsülése és szeretetteljes támogatása honol, nem az én érdemem, de érdeme azoknak, a kik sohasem szüntek meg iskolánk érdekeit munkálni, sohasem keresték azt, ami elválaszthat egymástól, hanem vállvetett erővel fáradtak közös célunk egységes elérésén. Mély hálával rovom

le tartozásom adóját főgimnáziumunk igazgató tanácsa és főleg azok elnökei előtt, akik fáradhatatlan lelkesedéssel vitték előre iskolánkat az anyagi megerősödés, a szellemi fejlődés útjain, a kik meleg érdeklődésekkel és tevékeny közreműködésökkel oly fényesen cáfolnak rá korunk szellemére, a mely a közügy terén kifejtet önzetlen munkát, hovatovább mind ismeretlenebb fogalommá teszi — és a kik kitüntető bizalmukkal és bölcs tanácsaikkal munkámat oly könnyűvé tették. És hálás köszönettel adózom kedves kartársaimnak, munkámban hűséges segítőimnek, a kiknek legelső sorban köszönhetem, hogy eredményes munkában az utolsó hat év méltó folytatása volt az előző esztendőknak. Az iskola felvirágoztatásának ők voltak főtenyezői, akik sohasem érték be kötelességeik rideg teljesítésével, hanem önfeláldozó munkával vettek részt mindazon törekvésekben, amelyek iskolánk és városunk kulturális fejlesztését célozták, a gondjainkra bízott ifjuságnak hazafias és vallásos szellemben való felnevelését előmozdították. És végül hálás köszönet illeti a tanügynek mindazon barátait, a kik anyagi és szellemi támogatásban részesítették iskolánkat, sok olyan törekvés megvalósulását tévén ezáltal lehetővé, a melyekre az iskola önerejéből képtelen lett volna.

Én pedig elhagyom helyemet azzal a tudattal, hogy tölem telhetőleg igyekeztem vállalt kötelességeimnek szívemhez forrott iskolámmal szemben eleget tenni; elhagyom abban a jóleső meggyőződésben, hogy Dr. Veres Samu személyében oly férfiú foglalja el örökömet, kinek tanügyi és társadalmi téren eddig kifejtett hosszú és sikerdús munkássága, mély tudása, meleg ügybuzgalma és az ifjuság iránt atyailag érző szíve biztosíték arra, hogy féltve szeretett iskolánkat a szellemi tökély azon fokára emeli, mely végcél gyanánt folyton ott lebegett lelki szemeim előtt, mely célnak a megközelítése igazgatói működésem legkiválóbb törekvése volt.

Hozzátok pedig, kedves ifju barátim egynehány búcsúszavam van még. Ha visszapillantottok az elmúlt

tanévre és komolyan mérlegelitek kifejtett munkálatok súlyát, nem sokan lesznek köztetek azok, a kik nyugodt lelkiismerettel elmondhatják magokról: megtettem kötelességemet. Mert ne higgyétek, hogy kötelességét kimerítette az, a ki a legszükségesebb teendők elvégzésével és a tanári testület atyai jóindulatára appellálva elérte azt, hogy a következő osztályba felmeket. Sokkal komolyabb most az élet, sokkal nagyobb kívánalmakat támaszt az egyénhez, semhogy laza kötelességérzettel és munkakedvvel a vele való küzdelmet fel lehetne venni. Oly óriási a túlproduktió minden téren és oly tömeges a tódulás különösen a hivatalnoki pályára, hogy csak azok érvényesülhetnek a jövőben, a kik gyermekkoruktól hozzászoknak a megfeszített munkához, a teendők pontos és lelkiismeretes elvégzéséhez, a kiket a szellemi képességek kiemel a tömegeből. Tegyétek azért szívetekre kezteket és ha érzitek azt, hogy nincs meg bennetek a képesség és vasakarát a tanuláshoz, fordítsatok hátat az iskolának, lépjétek itt szerzett ismereteitekkel gyakorlati pályára és igyekezzetek ott megtalálni az érvényesülésnek azt a talaját mely a hihetetlen módon elárasztott hivatalnoki és értelmességi téren manapság csak a legjobbaknak nyújt módot a megélhetésre. Szolgálatot tesztek vele nem csak önmagatoknak és hozzátok tartozóiknak, hanem szolgálatot magyar hazánknak is, a mely gazdagság és hatalom tekintetében azért maradt annyira mögötte a külföld államainak, mert ifjuságunk a tudományos pályára való tódulása közben teljesen elhanyagolja a gyakorlati élethivatásokat.

De a kik érznek magukban hivatást a tudományos pályára is két havi gondúzó pihenés ismét vissza akarnak térni ide, a tudományok megszentelt csarnokába: azok egyet tartsanak kötelességüknek és a kötelességnek erről az úttjáról soha és semmi körülmények közt ne tántorodjanak le: a becsületes, komoly munkát. A történelem azt bizonyítja, hogy csak az a nép tarthatja fenn magát, mely a gyorsan haladó korrallal minden tekintetben

lépést tud tartani. Sem tradíció, sem a nemzet számbeli nagysága, sem a föld termékenysége és az éghajlat kedvező volta nem menti meg az államot az enyészettől, egyedül a munka. A fényes multu Spanyolország pusztul és V. Károly és II. Fülöp büszke világbirodalmát lassú enyészet dönti sírba. A fényes római birodalom termékeny virányain koldusok laknak, a Balkán félsziget, Ázsia és Északafrika hajdan virágzó területei vadonokká lettek és ezzel szemben a ködös Anglia, a terméketlen Svédország, a kietlen Norvégia, a fiatal Amerika egyedül a munka révén a kultúra, a civilizáció és gazdagság legelső tényezőiként szerepelnek.

Ezek a példák, a miket im a legujabb kor történelméből felsoroltam főképpen hozzánk, magyarokhoz szólnak. Ezek nemcsak mutatják, de egyenesen parancsoló kötelességünké teszik, hogy komolyan munkálkodjunk szellemi tehetségeink kiművelésén. És szólnak legelső sorban nektek, fiatal barátaim! A ti hazafiságtokat kétségbe vonni nem lehet és Isten őrizzen, hogy valamikor oly ifjuság serdüljön fel, a melynek mindennapi imádsága ne az legyen: a haza minden előtt. De a kinek hazája sorsa csakugyan szívében fekszik, a ki érzi magában, hogy ezt a mi drága földünket nem csak megcsönkítatlanul, hanem megerősödve utódainkra átszarmaztatni: szent kötelességünk, a kinek nemzeti büszkesége azt sugalmazza, hogy hazáját nagynak, dicsőnek irigyeltnek, lássa; az maga igyekezzék komoly munkával hazája jövőjének útjait egyengetni. Ti vagytok a jövő reményei, a ti kezetekbe lesz letéve hazánk sorsa. A ti munkátok árán nő, a ti mulasztástok hibájából enyészhet el a magyar föld. Jól vigyázzatok tehát erre a legdrágább kincsünkre! És ha vannak köztetek olyanok, a kik feladatuk magasztosságát még kellőleg át nem érezték, szilárdítsa meg azokban a szünidő nyugalma azt az elhatározást, hogy a jövőben kettőzött szorgalommal látnak hozzá azoknak az ismereteknek a megszerzéséhez a melyek birtokában egyéni boldogulásuk mellett hazánk jövője is felvirágzik!

Ha ezt megértitek, akkor nyugodtan kipihenhetitek otthon egy munkában gazdag év fáradalmaival. Ha ez benneteket szent elhatározássá szilárdul, akkor két hónap gondüző pihenése után örömmel és lelkesedéssel fogtok ismét összegyülekezni a tudományok e csarnokában, hogy komoly kötelességtudással folytassátok a munkát, a melyet, im rövid időre megszakítottunk. És ha ez az elhatározás nem múló szalmaláng: akkor hiszem, hogy a jövő év eredménye jobb és megnyugtatóbb lesz mint a mostani!

Loysch Ödön.

A főgimnázium kormányzata.

Főhatóság.

A tanintézet feletti egyházi főhatóságot a tiszáninneri ref. és a tiszai ág. hitv. ev. egyházkerületek, illetve ezeknek püspökei évenként felváltva gyakorolják. A lefolyt tanévben a tiszai ág. hitv. ev. egyházkerület főhatósága alá tartoztunk.

Igazgató-tanács:

A közvetlen igazgatás az igazgató-tanács jogkörébe tartozik, melynek tagjai a paritás elveinek megfelelőleg a következők:

Elnök: *Kubinyi Aladár*, kuriai bíró, a rimaszombati m. kir. törvényszék elnöke s a kishonti ág. hitv. ev. egyházmegye felügyelője.

Társelnök: *Bornemisza László*, udvari tanácsos, Gömör-Kishont vármegye alispánja s a gömöri ev. ref. egyházmegye felügyelője.

Tagok: ág. hitv. ev. részről: *Badinyi Gyula* városi főkapitány; *Fábry János* kir. tan. nyug. főgimn. tanár (meghalt 1907. dec. 27-én); *csetneki Gyürky Pál*, fősperes, helybeli lelkész; *Liszka János*, esperes, rimabrézói lelkész; *Zachar Gusztáv*, nyug. főgimn. tanár. — Ev. ref. részről: *Baksay István*, kir. tan. nyug. főgimn. tanár, a rimaszombati ev. ref. egyház főgondnoka; *Czinke István*, helybeli ev. ref. lelkész; *dr. Kovács László* Rimaszombat város polgármestere; *csizi Molnár József*, ügyvéd; *Samarjay János* földbirtokos. Hivatalból tagjai: *Kubinyi Ferencz*, vármegyei főügyész, a főgimnázium ügyésze (ág. hitv. ev. részről); *dr. Zehery István* kir. törvényszéki orvos, pénztárnok (ev. ref.); *Loysch Ödön* igazgató; *dr. Veres Samu* főgimn. tanár, jegyző (ev. ref.) és a tanári testület képviselői: *Horváth Zoltán* (ág. ev.) és *Kerekes Dezső* (ev. ref.)

Tanári testület:

Nyugalmazott tanárok:

Baksay István kir. tanácsos, tanított 53 évig.
Fábry János kir. tanácsos, tanított 47 évig (megh. 1907. decz. 27).
Polnis János, tanított 27 évig.
Zachar Gusztáv tanított 40 évig.

Működő tanárok:

1. *Bodor István* okl. r. tanár, 37 év óta. Tanította a történelmet a IV. és VIII. osztályban, a latin nyelvet a VI. osztályban, a görögpótló irodalmat a VI. osztályban heti 15 órában.

2. *Czinke István* ref. lelkész, vallástanár 12 év óta. Tanította a vallástant a II., III., IV. (ref.), a VI., VII., VIII. (ref.) osztályban, heti 12 órában. A Bethlen Gábor kör elnöke.

3. *Csetneki Gyürky Pál* főesp. vallástanár 12 év óta. Tanította a vallástant az I., III., IV. (ág. hitv. ev), VII., VIII. (ág. hitv. ev.) osztályban, heti 12 órában.

4. *Horváth Albert* okl. rendes tanár, helyben 9, összesen 11 év óta. Tanította a latin nyelvet az I., V. VIII. osztályban és a magyar nyelvet az I. osztályban, heti 21 órában. Az I. osztály főnöke.

5. *Horváth Zoltán* okl. r. tanár, helyben 11, összesen 19 év óta. Tanította a természetrajzot az I—VI. osztályban, a földrajzot a II. osztályban és a görögpótló irodalmat a VII. osztályban, heti 19 órában. Osztályfőnök az V. osztályban. A természetrajzi muzeum őre és a tápintézet gondnoka.

6. *Kerekes Dezső* okl. rendes tanár, helyben 24, összesen 29 év óta. Tanította a mennyiségtant a IV., VI. és VIII. osztályban és a természettant a VII., VIII. osztályban heti 17

órában. A természettani szertár őre, az ifj. olvasókör és sakkör elnöke, a főgimnázium quaestora, az ifj. könyvtár IV. csoportjának őre.

7. *Komáromy Géza* okl. r. tanár, helyben 9, összesen 10 év óta. Tanította a magyar nyelvet a III—V. osztályban, a latin nyelvet a III—VII. osztályban, heti 18 órában. Osztályfőnök a III osztályban, a gyorsíró-kör elnöke, az ifj. könyvtár II. csoportjának őre.

8. *Lenner Gyula* okl. r. tanár, helyben 14, összesen 43 év óta. Tanította a görög nyelvet és irodalmat az V—VIII. osztályban, heti 19 órában.

9. *Loysch Ödön* okl. rendes tanár 11 év óta. Igazgató. Tanította a történelmet az V—VII. osztályban, a földrajzot az I. osztályban, heti 12 órában. A faragó kör elnöke, a földrajzi szertár őre.

10. *Marton István* okl. r. tanár 3 év óta. Tanította a német nyelvet a III—VIII. osztályban, heti 19 órában. A tanári értekezletek jegyzője. A IV. osztály főnöke.

11. *Pásztory Gyula* okl. r. tanár, helyben 7, összesen 9 év óta. Tanította mennyiségtant az I—III. V., VII. oszt.-ban, a természettant a III. oszt.-ban, heti 19 órában. Osztályfőnök a VII. oszt.-ban. Az ifj. dalkör vezetője, az ifj. zene és dalkör elnöke.

12. *Schwalm Nándor* okl. rendes tanár, 6 év óta. Tanította a magyar nyelvet a II., VI. osztályban, a rajzot az V—VIII. osztályban, a szépírást az I—II. osztályban, heti 20 órában. A rajzszerktár őre.

13. *Dr. Veres Samu* okl. r. tanár, 24 év óta. Tanította a magyar nyelvet a IV., VII., VIII. osztályban, a görögpótló irodalmat az V., VIII. osztályban, a filozófiát a VIII. osztályban, heti 18 órában. A Tompa-önképzőkör elnöke, a tanári könyvtár őre és az igazgató-tanács jegyzője.

14. *Dr. Wallentinyi Dezső* okl. rendes tanár, 12 év óta. Tanította a magyar nyelvet a II., VI. osztályban, a latin nyelvet a II. és VI. osztályban, heti 20 órában. Osztályfőnök a II. osztályban. Az ifj. gyámegylet elnöke, az ifj. kölesönkönyvtár és az ifj. könyvtár III. csoportjának őre.

15. *Szigeti Benedek Gyula* okl. tornatanár és vivőmester, helyben 5. összesen 15 év óta. Tanította a történelmet a III. osztályban, a tornát mind a 8 osztályban és vezette a kötelező játékdélutánokat, heti 23 órában. A tornaszertár őre. az ifj. torna- és vivőkör elnöke.

16. *Dr. Meskó Miklós* vármegyei főorvos, mint az iskola orvosa, tanította az egészségtant a VII. osztályban, heti 1 órán.

17. *Bencsik Sándor* rk. hitoktató, a róm. kath. növendékek vallástanára.

18. *Singer S. Leó* főrabbi, az izr. növendékek hitoktatója.

19. *Halász József* kántortanító, tanította az ág. hitv. ev. egyházi éneket az alsó 4 osztályban, heti 2 órán.

20. *Szűcs György* kántortanító. tanította a ref. egyházi éneket az alsó négy osztályban, heti 2 órán.

21. *Úthy Antal* róm. kath. kántortanító, tanította a róm. kath. egyházi éneket az alsó négy osztályban.

Bevégzett tananyag az 1907—8. tanítási évben.

I. Osztály.

Osztályfőnök: Horváth Albert.

Vallástan. Bibliai vallás tan. Kovácsy Sándor. A ref. növényekkel együttesen heti 2 órában tanította Gyürky Pál.

Magyar nyelv. Helyes írás, értelmes beszédgyakorlatok. Mesék, elbeszélések előadása. A hun- és magyar mondák. Vezérek és magyar királyok. Leírások a magyar föld és magyar faj jellemző sajátosságairól. Megtanultak 15 költeményt. Az olvasmányokkal kapcsolatban nyelvtani alapismeretek: a hangok, a mondat és részei, beszédrészek, igeragozás, határozók. Kéthetenként írásbeli dolgozat. Kézikönyv: Császár—Váczy Magyar Olvasókönyv; Szinnyi J. Magyar Nyelvtan. Tanította heti 5 órában Horváth Albert.

Latin nyelv. A latin nyelv haszna és fontossága. A latin nép és Róma alapításának mondái. A görög mondavilágból Ulixes bolyongása. Mesék. Ezek alapján tanulták a latin nyelv hangjait, helyesírását és olvasását, az öt névragozást, mellékevek fokozását, a négy igeragozást a cselekvő formában. Fordítottak gyakorlatokat magyarról latinra. Kéthetenként írásbeli dolgozat. Kézikönyv: Rozeth Arnold: Latin olvasó és gyakorlókönyve és alaktana. Tanította heti 6 órában Horváth Albert.

Földrajz. Földrajzi alapismeretek. Magyarország földrajza. Kézikönyv: Dr. Némethy Károly: Földrajz I. kötet. Heti 3 órában tanította Loysch Ödön.

Természetrész. Ősszel a következő gyümölcsök leírása: szilva, őszi barack, som, kökény, dió, mandola, mogyoró, gesz-

tenye, alma, körte, birsalma, naspolya, berkenye, galagonya, szőlő, narancs, citrom, füge, datolya. — A házi állatok közül: kutya, macska, ló, szarvasmarha, juh, kecske. — Télen a fenyők s az ember lakása közelében, erdőn és mezőn élő emlős állatok leírása. — Tavasszal a következő növények szemléltető leírása: hóvirág, kökörcsin, kérics, gólyahir, ibolya, árvácska, kankalin, tüdőfű, boglárka, árvacsalán, gyöngyvirág, Salamon pecsétje, nőszirom, tulipán. Ezek alapján a növények szerveinek leírása, — Házi szárnyas állatok. — Több alkalommal növénygyűjtés a szabadban s a gyűjtöttök meghatározása. Kézikönyv: Szerényi Természetrész I. Heti 2 órában tanította: Horváth Zoltán.

Mennyiségtan. A tizes számrendszer, A négy alpművelet egész számokkal közönséges- és tizedestörtekkel, Törzs- és összetett szám; törzstényezőkre bontás. Az oszthatóság ismertető jelei. Legnagyobb közösosztó és legkisebb közös többes Írásbeli dolgozatok. Tankönyv: Dr. Suták I, Számtan. Heti 4 órában tanította: Pásztori Gyula.

Rajzoló geometria. Geometriai elemek. A pont és vonal keletkezése. Egyenes és görbe vonalak. A szög keletkezése. Szögek nemei. Szögpárok. A háromszögek. A négyszögek és sokszögek. A kör. Kerületmérés és területmérés. Az összeillőség és hasonlóság. Rajzgyakorlatokon: Spontán rajzolás, később felolvasott mesék nyomán. Kézikönyv: dr. Horti Henrik: Rajzoló geometria I. rész. Planimetria. — Heti 3 órában, tanította: Schwalm Nándor.

Szépírás. Magyar kis és nagy betűkkel. Heti 1 órában tanította: Schwalm Nándor.

Torna. I. Rendgyakorlatok: Vigyázó és pihenő állás, 8-ad, 4-ed és félfordulatok, sorakozás arcsorba, igazodás. Nyitódás, fejlődés és kanyarodás 3-as és 4-es sorokba. Körképzés. Szakaszképzés. Rendek és kettősrendek gyakorlása helyben. Menetelés arcsorban és oldalsorban.

II. Szabadgyakorlatok. Kar- láb és törzsgyakorlatok, összekötve, 2-ös, 3-as és 4-es ütemben, néha súlyzókkal és fabotokkal. Társas erügyakorlatok.

III. Szergyakorlatok. Mászás rúdon és kötélén. Rézsútos

létra, körhinta, ugrózsámoly. Magasugrás. Versenyfutás 50 m.-re. Tornajátékok. Heti 2 órán, tanította: Sz. Benedek Gyula.

II. Osztály.

Osztályfőnök: Dr. Wallentinyi Dezső.

Vallástan. (Ref. és ev. együtt.) Jézus élete és példázatai. Megfelelő énekszövegek és vallásos költemények. Tankönyv: Kovácsy S. Bibliai vallástan. Heti 2 órán, tanította: Czinke István vallástanár.

Magyar nyelv. Olvasmányok (tanító mesék, magyar történelmi és mondai elbeszélések, leírások, a magyar földről és népéről) alapján a magyar nép-lélek behatóbb megismerése, a történelmi összetartozás érzésének erősítése, a föld- és fajszereket fejlesztése. Tanító mese, a monda, a leírás és az elbeszélés. A költeményeket megtanulták könyv nélkül is. Olvasmányaikról naplót is vezettek, melyekbe az iskolai útmutatás nyomán önálló fogalmazványokat is írtak. — Elemzés alapján a határozók, a szórend és az összetett mondatok a nyelvtanból. — Kk: Császár-Váczy M. Olvasókönyve és Szinnyei J. M. nyelvtana. Heti 5 órán át tanította: Wallentinyi Dezső dr.

Latin nyelv. Olvasmányok: Rómáról a római királyok története Romulustól — Tarquinius Superbusig és beszélgetések I.—XL. fejezet. Ezek alapján az alaktan felépítése, befejezése, némi mondattani előismeretek, szócsoportok, közmondások, kifejezések gyűjtése és megfelelő gyakorlatok. Inversio és retroversio. A jobbak 15-en külön heti 1 órán át a Kis latinnyelvkönyv nyomán latinul társalogtak. Kk: Roseth: Latin Olv. és gyakorló könyve és nyelvtana. Heti 6 órán át tanította: Wallentinyi Dezső dr.

Földrajz. Európa, Ázsia és Afrika részletes leíró földrajza s az egyes országok és gyarmatok tárgyalása. Térképvázlatok rajzolása az iskolában és otthon. Kézikönyv: Némethy: Földrajz II. rész. Heti 3 óra. Tanította: Horváth Zoltán.

Természetrájz. Ősszel virító növények leírása és néhányszor gyűjtés a szabadban. — Télen és tavasszal, az emlősök közül

a majmok, tengeri és erszényes emlősök, továbbá a ház körül élő. mezei, erdei és vízi madarak leírása. Csúszó-mászó és két-életű állatok, halak. Punatestűek. A rovarok közül néhány bogár, lepke, hártyás, egyenes, reczés és kétszárnyu leírása. Néhány gyümölcsfa virágzásban. Többször növény- és rovargyűjtés és meghatározás a szabadban. Kézikönyv: Szerényi Természetrájz II. Heti 2 óra. Tanította: Horváth Zoltán.

Mennyiségtan. Közöséges és tizedes törtek közti összefüggés. Számműveletek korlátolt pontossággal. Régi- és új mértékrendszerek. Az arányosság fogalma alapján az egyszerű hármasszabály s a százalékszámításhoz tartozó feladatok megoldása következtetésekkel s arányokkal. Írásbeli dolgozatok. Tankönyv: Er. Szták I. Számtan. Heti 4 órán tanította: Pásztori Gyula.

Rajzoló-geometria. A pont és vonal, a sík, az egyenes és a sík, több sík kölcsönös helyzete a térben. A kocka, hasábok, gúla, hengerek, kúpok és a gömb szemléltetése, felszínök és köbtartalmuk kiszámítása, hálózatuk készítése. Rajzgyakorlatokon: Rajzolás emlékezetből, felolvasott mesék és elbeszélések nyomán. Kézikönyv: dr. Horti Henrik. Rajzoló geometria II. rész. Stereometria. Heti 3 órán tanította: Schwalm Nándor.

Szépírás. Német kis- és nagy betűkkel. Heti 1 órán tanította: Schwalm Nándor.

Torna. Mint az I. osztályban. Heti 2 órán tanította Sz. Benedek Gyula.

III. Osztály.

Osztályfőnök: Komáromy Géza.

Vallástan. A keresztyén egyház egyház rövid története. Bereczky Sándor. Heti 2 órában tanította: Gyürky Pál. — Református ker. hittan Kovácsy Sándortól. Heti 2 órán tanította: Czinke István.

Magyar nyelv. Olvasmány: Élet és jellemképek, rajzok, történelmi elbeszélések és mondák, Török világ Magyarországon, Zrínyi, Pázmány, Bethlen G., II. Rákóczy F., Mária Terézia, gróf Széchenyi, Kossuth. Deák F. és a kiegyezés. A magyar

föld és népe. Megtanultak 12 verset. — Rendszeres magyar nyelvtan. Nyelv járások, hangtan, szótan, mondat-szerkesztés, helyesírás. Két hetenkint írásbeli dolgozat. Kézikönyv: Császár—Váczy Magyar olvasókönyv III. rész. Színnyei: Rendszeres magyar nyelvtan. Heti 4 órán tanította: Komáromy Géza.

Latin nyelv. Cornelius Nepos életrajza és művei. Fordították Miltiades, Themistoeles Aristides és Cimont. Az életrajzok jellemzése. Az aesopuai mese története, fejlődése. Phaedrus élete, meséi, jellemzéseik. Fordítottak 30 mesét s 10-et könyv nélkül is megtanultak. Az életrajzok és mesék fordítása közben átismélték a nyelvtant és megismerték az egyszerű latin mondatdal és a mondatrészekkel, ezek kifejezésével. Két hetenkint írásbeli dolgozat. Kézikönyv: Roseth Olvasókönyv Cornelius Neposból. Latin nyelvtan II. rész. Mondattan. Szemelvények Phaedrus meséiből. Heti 6 órán tanította: Komáromy Géza.

Német nyelv. A tananyagot képezte az olvasás, írás, hangsúly, a szavak elválasztása, a helyesírás: a főnév, melléknév ragozása, az igék ragozása a jelentő módban, a melléknevek fokozása, a tö- és sorszámnevek. Néhány előjáró és a főbb szórendi szabályok. Átvették a tankönyv I—XVI. leckéit olvasmányokkal, beszédgyakorlatokkal és fordítási gyakorlatokkal együtt. Néhány költeményt emlékeltek. Iskolai írásbeli dolgozatok száma 12. Kézikönyv: Endrei Ákos Német nyelvkönyv I. kötet. Heti 4 órán tanította: Marton István.

Történelem. Magyarország története a legrégebb időktől a mohácsi vészig. Kézikönyv: Szádeczky Lajos tankönyve I. rész. Heti 5 órán tanította: Sz. Benedek Gyula.

Földrajz. Amerika és Ausztrália. A fiz. és math. földrajz alapismeretei. Tankönyv: Dr. Némethy K. Földrajz és Kogutovicz: Atlasz III. rész. Heti 2 órán tanította: Pásztori Gyula.

Mennyiségtan. Összetett hármasszabály. Egyszerű- és összetett kamatszámítás s arányos osztás. Középszázalék- és határidő-továbbá keverési és vegyítési számítások. Arany- és ezüst tárgyakra vonatkozó számítások. Külföldi pénzegységek. Állampapírok, részvények, váltók. — Írásbeli dolgozatok. — Tankönyv: Dr. Suták J. Számтан. Heti 3 órán tanította: Pásztori Gyula.

Rajzoló geometria. Pont és vonal szerkesztése. Adott távolságok szerkesztése. A kör és a reá vonatkozó alapszerkesztések. Szögek mérése és másolása. A háromszögek összeillőségi esetei. Háromszögek, négyszögek és sokszögek szerkesztése adott alkotó részekből. A háromszögek hasonlósága és hasonló háromszögek szerkesztése. Rajzgyakorlatokon: Kézügyesítő gyakorlatok színes krétával, összekötve önálló tervezési kísérletekkel. Kézikönyv: Dr. Horti Henrik: Rajzoló geometria III. rész, Konstruktios Planimetria. Heti 2 órán tanította: Schwalm Nándor.

Torna. Rendgyakorlatok: mint az I. és II. osztályban, pontosabb és katonásabb kivitelben. Menetelés közben igazodás és irányváltoztatás. — II. Szabadgyakorlatok. Anyag mint az I. és II. osztályban, csak hogy változatosabb összetételben és gyakrabban súlyzókkal és fabotokkal. Társas erőgyakorlatok. — III. Szergyakorlatok: magas és távolugrás; bakugrás és ugrás a lovon hosszában. Mászás rúdon és kötélén, utóbbin lejövet függeszkedés; lengési gyakorlatok a nyújtón és gyűrűhintán. Korlát, vízszintes és rézsütös létra, ugrózsámoly, mélyugrás. Kötélhuzás. — Játékok, mint az előbbeni osztályokban, azonkívül kis füleslabdával derék és fülesdobások gyakorlása. Heti 2 órán tanította: Sz. Benedek Gyula.

IV. osztály.

Osztályfőnök: Marton István.

Vallástan. Keresztyén hittan és erkölcsan. Bereczky Sándor. Heti 2 órában tanította: Gyürky Pál. — Református ker. hittan Kovácsy Sándortól. Heti 2 órán tanította: Czinke István.

Magyar nyelvtan. Stilisztika. Az irány tulajdonságai: tiszta magyarság, világosság, szabatosság, erő és csinosság. Verstan: hangsúlyos és időmértékes verselés. Az ügyiratok szerkesztésének szabályai. Olvasmány: Arany: Toldi I—XII. ének, (az öt első könyv nélkül is). Toldi estéje. — Kéthetenként egy írásbeli dolgozat. Kézikönyv: Góbi Imre Stilisztikája. Heti 4 órán tanította: Dr. Veres Samu.

Latin nyelv. C. Julius Caesar Comm. de Bello Gallico e. művéből fordították az I. k. 1.; a VI. k. 10—29.; VII. k. 77—82., 89 és 90. fejezeteit; Ovidius Metamorphoses-éből az I. k. 5—88.; 89—150.; a VII. k. 183—235.; 618—720. verseit. Ezekből 150 sort könyvnélkül is megtanultak. A prózai olvasmányok alapján a római hadi-, a költőiek alapján pedig a legfontosabb hitéleti régiségeket is megismerték. Az olvasással párhuzamban, de külön órákon átismételvén az I—III. o. nyelvtani ismereteit, megtanulták és alkalmazták az összetett mondatok főszabályait. — Kéthetenként írásbeli dolgozatul fordítás magyarból latinra. — Kézikönyv: Cserép; Szemelv. Ovidiusból és Hittrich: Szemelv. Caesárból. Heti 6 órán tanította: Wallentinyi Dezső dr.

Német. A harmadik osztály tananyagának átisméltése és az alaktannak teljes kibővítése képezte az osztály tananyagát. A főnévi, melléknévi, névmási és igeragozást, a mellékneveknek rendes és rendhagyó fokozását, az elválaszthatatlan igekötőket, a számneveket és elöljárókat tüzetesen átvették, ugyancsak szintén a szórendet és főbb mondattani szabályokat. Átvették a tankönyv XIV—XV. leckéit olvasmányokkal, beszéd és fordítási gyakorlatokkal együtt. Néhány költeményt emlékeltek. Iskolai írásbeli dolgozatok száma 12. Kézikönyv: Endrei Ákos Német nyelvkönyv I. kötet. Heti 3 órán tanította: Marton István.

Történelem. Magyarország története a mohácsi vésztől napjainkig. — Magyarország politikai földrajza és alkotmánya. Kézikönyv: Szádeczky Lajos tankönyve. Tanította heti 3 órán Bodor István.

Természetráaj. Őszi növények leírása s a leirtak alapján a növények általános részének ismertetése. A növény vegytani összetétele, a vegytan elemeinek kísérleti ismertetésével. Belső szerkezet, sejtek, szövetek mikroszkopi vizsgálata, beszöve a megfelelő helyeken. A virágtalanok, nyitott magvúak, egy és kétszikűek ismertetése s a rendszer elemei. A látottak leírása és rajzolása otthon. Több alkalommal növény gyűjtés volt szabadban s a gyűjtöttöket meghatároztuk. Kézikönyv: Sztérynyi Növénytan. Heti 3 óra. Tanította: Horváth Zoltán.

Mennyiségtan. Bevezetés az Algebrába. Algebrai számokkal való alapműveletek. A hatványozás értelmezéspolynomok

és különös számok négyzete és köbe. Az oszthatóság ismertető jelei. Legnagyobb közös osztó és legkisebb közös többszörös. Algebrai törtkifejezésekkel való műveletek. Elsőfokú egy ismeretlenű egyenletek. Írásbeli feladatok óráról órára. Tankönyv Dr. Suták József: Algebra. Heti 3 órán tanította: Kerekes Dezső.

Rajzoló geometria. A kör főbb tulajdonságai. A kör osztása. Két kör kölcsönös helyzete. Érintők szerkesztése. Érintkező körök. Az ellipsis, Hyperbola, parabola szerkesztési módjai és tulajdonságai. Rajzgyakorlatokon: Ecsetgyakorlatok összekötve tervezési feladatokkal. Kézikönyv: dr. Gerevich Emil: Rajzoló geometria III. rész. Konstruktios Planimetria. Heti 2 órán tanította: Schwalm Nándor.

Torna. Rend-, szabad- és eszközgyakorlatok, szabadtéri gyakorlatok és játékok mint a III. osztályban. Heti 2 órán tanította: Sz. Benedek Gyula.

V. osztály.

Osztályfőnök: Horváth Zoltán.

Vallástan. (Ref. és ev. együtt.) Az egyház története a reformáció előtt. Kézikönyv: S. Szabó József: Egyháztörténet. Bibliaismertetés. Heti 2 órán tanította Czinke István.

Magyar nyelv. Az olvasókönyvben fölvetett és kötelező olvasmányokul kijelölt leírások, történetek, értekezések, különfajta szónoki beszédeknek részint közös iskolai, részint házi feldolgozása alapján megismerkedtek az általános szerkesztéstan és a prózai műfajok elméletével és szabályaival. Leírás, elbeszélés, történiírás, értekezés, szónoki beszéd, irányművek. Havonként egy írásbeli dolgozat. Kézikönyv: Négyessy László Rhetorikája. Heti 3 órán tanította Komáromy Géza.

Latin nyelv. Ciceró élete, kora és működése. Tárgyi, nyelvi és szerkezeti magyarázat kíséretében fordították De imperio Gnaei Pompei et pro Archia habita oratio. Ovidius élete és művei. Fordították a Fastiból: Hercules legyőzi Cacust; Romulus és Remus kitételét, Róma alapítását, Lemuriát, Nórablást, Romulus halálát, Termináliát, a Tabiusok hősi vállalatát.

A régiségktanból tanulták az államrégiséget és a vallásügyet. Kéthetenként írásbeli dolgozat. Kézikönyvek Cserép I. szemelvényes Ovidiusa, Zsámboki Gy. Oratio de imperio Gn. Pompei és Kapossy Lucián Oratio pro Archia ad iudices. Tanította heti 6 órán Horváth Albert.

Német nyelv. Az alaktant rendszeres átismételték és a mondottan lényegesebb részeit elsajátították. Lefordították a tankönyv 1, 2, 3, 4, 13, 14, 15, 17, 20, 22, 25, 32, 37, 40, 41 és 42, olvasmányát és költeményét. Néhány költeményt emlékeltek. 12 iskolai dolgozatot írtak. Kézikönyv: Endrei Ákos Német nyelvkönyv II. kötet. Heti 3 órán tanította: **Marton István.**

Görög nyelv. A görög nyelv fontossága, szójárásai, jellemzése. Dóci D. Görög nyelvtana és Maywald Görög gyakorló és olvasókönyvének I. r. megfelelő olvasmányai s fordítandó gyakorlati fonalán: a görög nyelv-, hang- és alaktana, a „mi“-bevégződő igék tanáig. Mithológia és ethnographiai adatok rövid közlése. Írásbeliek előirt módon, Tanította heti 5 órában: **Lenner Gyula.**

Görög pótló. Homerosz Iliásza mind a XXIV. ének. Görög hitélet és régiségktan: Theogonia, ünnepek, játékok, családi élet, szokások, színház, művészet. Magyar irod. olvasmányok: Tinodi történeti énekei, Gyöngyösi: Kemény János emlékezete, Arany: Buda halála, Apor: Metamorphosisa. Kézikönyv: Homer Iliásza, ford. Kemenes. Szerelemhegyi ó Görög hitélet és régiségktan, dr. Badiés Ferenc: Magy. irod. olvasmányok. Heti 3 órán tanította: **Dr. Veres Samu.**

Szabadjézirajz. Geometriai testek és testesoportok rajzolása és árnyékolása természet után, ceruzával és krétával, Heti 2 órán tanította: **Schwalm Nándor.**

Történelem. A keleti népek története, Görögország és a római birodalom története. Kézikönyv: Mika Sándor Világtörténelem I. kötet Ókor. Tanította heti 3 órán **Loysch Ödön.**

Természetrájz. Az állati test alakja. A csontváz részei és szerkezete. Bőr és bőrképződmények. A belső szervek. A gerincesek leírása és osztályozása. Puhatestűek, izeltlábuak, férgek, tüskebőrűek, tömlős és ósállatok leírása. A megfelelő helyeken mikroskopi szemléltetés. A látottak leírása és rajzolása otthon.

Néhány kiránduláson rovarokat gyűjtöttünk s azokat meghatároztuk. Kézikönyv: Szterényi Állattan. Heti 3 óra. Tanította: **Horváth Zolátn.**

Mennyiségktan. Algebra: Arányok. — Elsőfokú egyenletrendszerek. Négyzet- és köbgyök. Másodfokú- és irrationalis egyenletek. — Geometria: Planimetria a körtanig. — Tankönyvek: dr. Suták I.: Algebra és dr. Sárkány; Geometria. Heti 3 órán tanította: **Pásztori Gyula.**

Torna. I. Rendgyakorlatok, mint a IV. osztályban, kivéve a katonai rendgyakorlatokat, melyek menetelés közben is végeztettek. — II. Szabadgyakorlatok, mint a IV. osztályban. — III. Csapatszertornázás a nyújtón, korláton, lovon, bakon, gyűrűhintán, rohamdeszkán, mászás és függeszkedés rúdon és kötélén, mélyugrás. Szabadtéri gyakorlatok ősszel és tavasszal. Játékok, Fülelabda és footballjáték rendes kapukkal. Heti 2 órán tanította: **Sz. Benedek Gyula.**

VI. osztály.

Osztályfőnök: Bodor István.

Vallástan. Keresztyén egyháztörténet. A reformatio története. Kovácsy Sándor. A ref. növendékekkel együttesen heti 2 órában tanította **Gyürky Pál.**

Magyar nyelv. Részint együttes iskolai, részint kötelező házi olvasmányok alapján megismerkedtek a költészet alapvonalaiival, műfajaival ezek történelmi fejlődésével és legkiválóbb művelőivel. továbbá az aeszthétika alapelemeivel és a művészetek főágaival: egyező és eltérő fősajátságaikkal, — Kötelező házi és magán olvasmányaikról naplót vezettek, melyet minden hó első óráján be kellett adniok és tartalmáról szóbelileg is beszámolniok. Tanulmányaik fejlődésével kapcsolatos költeményeket fejtegettek, elszavaltak és önállóan is munkálkodtak a Pósa-körben. Havonként egy-egy írásbeli dolgozatot írtak. — Négyessy L. dr. Poetikája nyomán tanította: **Wallentinyi Dezső dr.** heti 4 órán át.

Latin nyelv. T. Livius élete s műveinek méltatása. A II-ik pun háború előzményei, Hannibál átkel az Alpokon stb. — For-

ditottuk történeti, tárgyi, nyelv- és mondattani alapon magyaráztuk a XXI és XII-ik könyv egyes részleteit. — P. Vergilius Maro élete és művei: Az Aeneis I. és II-ik éneke, tartalmi, alaki és költészettani magyarázatokkal. — Két hetenként írásbeli dolgozat. Kézikönyv: Kalmár Elek: Szemelvények T. Livius római történetéből; Cserép; Szemelvények Vergilius Aeneiséből. Wagner—Horyáth: Római régiségtan. Tanítottotta heti 5 órán Bodor István.

Német nyelv. Az alaktan ismétlése után az egész mondatant és a verstant átvették. Lefordították a tankönyv 56. 57. 58. 59. 61. 71. 72. 73. 79. 81. 85. 86. 87. és 96. olvasmányát, néhány hosszabb költeményt emlékeltek, 12 iskolai dolgozatot írtak. Kézikönyv: Endrei Ákos Német nyelvkönyv II. kötet. Heti 3 órán tanította Marton István.

Görög nyelv és irodalom. A tavalyi tananyag beható átismétlése után Maywald görög gyakorló és olvasókönyv II. része és Dóczi görög nyelvtana fonálán: fordítások Xenophon Anabásisából és Kyropaediájából. Ezek alapján a nyelvtanból a „mi“-be végződő igék hajlítása, idő és módképzése, az ezeknek hason szabálya szerint képzett más aorisztosi és csel. perfectumi igealakok. A négy felső osztályú igék idő- és módképzése. — Sajátosságok az igeidők alakjainak jelentéseiben. — A szóképzéstan és a mondatan főtanai. — Irodalomtörténeti adatok: a görög remekirodalom korszakai, főképviselői, főszékhelyei; ezen korszakok jellemzése, s nevezetesen az aranykoré. Xenophon életviszonyai, művei, nyelvezete, irálya. A többi görög történetíró s műveik ismertetése. — Számos elégia, epigrámma, iambos, paródia s anakreóni dal fordítása s magyarázata alapján a görög költészet; a lyra fajainak fejlődése s főképviselőinek ismertetése és jellemzése. — Megfelelő számú írásbeli dolgozat Xenophon irataiból. Tanította heti 5 órában: Lenner Gyula.

Görög-pótló irodalmi olvasmányok. A görög lyrai költészet fejlődése. — A magyar klasszikus költészet története a XVI-ik századtól a XIX-ik század elejéig. A görög és újabbkori drámai felfogás. — Olvastuk: Antigonét, A leláncolt Prometheust. — A görög lyricusoktól egyes műveket tárgyaltunk, többet betanultunk könyv nélkül is. — Hasonlóképen jártunk el a magyar

irodalmi olvasmányokkal is. — Tanította heti 3 órán Bodor István.

Szabaddkézi rajz. Rajzolás és festés természet után. (Fa modellek, kitömött madarak, lepkék, bogarak.) Magyar stíliú minták rajzolása és festése. — Heti 2 órán tanította: Schwalm Nándor.

Történelem. A középkor története a népvándorlástól a westphali békékéig. Kézikönyv: Mika Sándor: Világtörténelem II. kötet Középkor. Tanította heti 3 órán: Loysch Ödön.

Természetrájz. Kémiai és fizikai jelenségek. Az ásványok fizikai tulajdonságai. A kristályok alaki tulajdonságai rendszeres összefoglalásban. Egyéb fizikai sajátságok. — Kémiai ismeretek a víz és levegő alkotó részeiről. Egyszerű és összetett test. Vegyület-, elegy és keverék. Oxidáció, égési tünetmények. Clór, sósav. — Atóm és molekula. A súlyviszonyok és azok törvényei. Kémiai egyenletek és számítások. Nemfemes elemek és vegyületeik csoportonként. Fémek és vegyületeik csoportonként. Lángreakciók, színképelemzés. Savak és azok sói. Agyagipar, üveggyártás. Az ásványok megváltozása a természetben. — Analitikai kémia: minőségi és mennyiségi elemzés. Organikus vegyületek s azok osztályozása. — A föld anyaga és keletkezése. Geológiai tényezők. A kőzetek ismertetése röviden. A föld belső melege, eruptív kőzetek. Metamorf kőzetek. A föld története korok és korszakok szerint rövid vázlatban. — A látottak leírása és rajzolása otthon feladatokban. Kirándultunk a helybeli téglagyárba, az ecetgyárba és a konzervgyárba s a Rima folyó hordalékát megvizsgáltuk. Kézikönyv: dr. Reichenhaller Kálmán: Chémia és Mineralógia. Heti 3 órán tanította: Horváth Zoltán.

Mennyiségtan. A hatványozás és gyökvonás általánosítása. Műveletek zéró, negatív és tört exponensű hatványok és gyökmenyiségekkel. Irrationális és imagináris gyökök. Irrationális egyenletek. — A számrendszer fogalma, átmenet egyik számrendszerből a másikba, alap műveletek különböző számrendszerekben, véges és periodicus alaptörtek s ezek átalakítása közönséges törttékké. — Logarithmus értelmezése, kiszámítása és alkalmazása. Exponenciális egyenletek. — Geometria: A kör és egyenes, szögek a körben; a körbe és kör körül írt sokszögek. A Ludolph-

féle szám kiszámítása, a kör kerülete és területe. — Goniometria és trigonometria. Különböző háromszögek és sok szögek trigonometriai feloldása. A trigonometria alkalmazása távolság és magasság mérésnél. — Tankönyv: Wagner Alajos: Algebra és Geometria. Heti 4 órán tanította: Kerekes Dezső.

Torna. I. Rendgyakorlatok, mint az V. osztályban. II. Szabadgyakorlatok 4—6—8-as ütemben egyen- és ellenirányú mozdulatokkal; sulyzó- fabot- és buzogánnyal. Kitartó futás 5 percig. III. Több erőt és ügyességet igénylő gyakorlatok az összes szereken. IV. Szabadtéri gyakorlatok: futás, magas- és távolugrás, sulydobás, diszkoszdobás, gerelyvetés. Játékok. — Heti 2 órán tanította: Sz. Benedek Gyula.

VII. osztály.

Osztályfőnök: Pásztori Gyula.

Vallástan. A magyar prot. egyház története. Bereczky Sándor. Heti 2 órában tanította Gyürky Pál. — Ker. vallás és erkölestudomány s a ref. egyház szimbolikus könyvei. Kézikönyv Szöts Farkastól. Heti 2 órában tanította Czinke István.

Magyar nyelv. A magyar nemzeti irodalom története, a legrégebb kortól a nyelvújítási harcig, megfelelő olvasmányokkal. Részletesebben tárgyalattak: Tinódi, Zrínyi, Mikes, Csokonai, Kisfaludi Sándor. Havonként egy írásbeli dolgozat. Kk: Beöthy Zs. A magyar nemzeti irodalom története. Heti 3 órán tanította: dr. Veres Samu.

Latin nyelv és irodalom. Vergilius Aeneiseből szemelvények a VI., IX. és X. énekből. C. Sallustius Crispus életrajza és történeti műveinek ismertetése. A Jugurtha elleni háború története kapcsolatosan Róma akkori politikai és társadalmi életének jellemzésével. Fordítottak De bello Jugurthinóból 42. fejezetet. Cicero életrajza és művei. A Catilina elleni beszédek tartalma, szerkezete. Az összeesküvés története Fordították az I. és IV. beszédet. — Római régiségtan összefoglalása. Kéthetenként írásbeli dolgozatok felváltva magyarról latinra és latinból magyarra. Kk: Bellum Jugurthinum. Cserép Vergilius Aeneise. Orationes

IV. Ciceronis in Cat. Horváth—Wagner; Római régiségek. Heti 5 órán tanította: Komáromy Géza.

Német nyelv. A német irodalom lényegesebb részeinek ismertetésére szolgáltak a tankönyv 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 9. 9a. b. c. d. 14. a. b. c. d. e. f. olvasmánya, továbbá a jegyzetek 1. 2. 3. 4. 5. 6. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 18. 19. számú fordítási gyakorlata. Iskolai dolgozatok havonként és több házi dolgozat. Kk: Hirn—Paulai: Német irodalmi olvasókönyv I. kötet. Heti 3 órán tanította: Marton István.

Görög nyelv- és irodalom. Homéros Odysseája Kempf József szemelvényei fonalán: I. és II. éneke. — A görög remekirodalom korszakai, főképviselői s műveik. Homéros korának s nevezetesen az Odysseának közelebbi ismertetése: tartalma, szerkezete, művészi alkotása, nyelvezete, előadási modora. — Homér világa, világnézete, ethnographiai ismeretei; hatása; a világirodalomban elfoglalt helye. — Méltatása. — Herodotos történeti műve dr. Geréb József szemelvényei szerint: a marathoni, salamisi és plataeai ütközetek leírása. A görög remekirodalom aranykora: főképviselői s műveik. Herodotos életviszonyai; történeti nagybecsű műve; tartalma, nemzeti iránya, nyelvezete, stílusa; hitelessége. Herodotos nézete az istenségről s az emberi dolgokról. Méltatása. Az epikai és prózai műfajok fejlődésének főbb vonásai. — Megfelelő alak- és mondattani, metrikai és régiségtani magyarázat Havonta 1 írásgyakorlat Herodotosból. Tanította heti 5 órában: Lenner Gyula.

Görögpótló irodalmi olvasmányok. Thukydides élete és műveinek jellemzése, 2-ik, 6-ik és 7-ik könyve. Szemelvények magyar történetírók és szónokok műveiből. Virág, Kazinczy, Jászay, Teleky József gr., Horváth Mihály, Szalay, Salamon. — Kölcsey, Széchenyi, Eötvös, Kossuth, Deák. — Demosthenes életéről és műveiről; olynthosi beszédei és philippikái. A görög irodalomtörténetből: vallásos és époszköltészet. Homérosz művei. Elegiai, jambusi és lantos költészet. Tanító költészet: Hesiodos. Drámairók: Aischylos, Sophokles, Euripides. Vigjáték: Aristophanes. Prózairók. Történetírók. Herodotos. Thukydides. Xenophon. Atthisz írók. — Kézikönyvek: Szilasi: Szemelvények Thukydidesből. Földi: Demosthenes válogatott beszédei. Schill:

Görög irodalomtörténet. Badiés: Irodalmi olvasmányok 3-ik rész. Heti 3 óra. Tanította: Horváth Zoltán.

Szabadvézi rajz. Modern izlésű diszitmények rajzolása és festése, művészi tervezetek nyomán. Rajzolás és festés természet után. Heti 2 órán tanította: Schwalm Nándor.

Történelem. Az újkor története a westphali békétől a berlini kongressusig. Kézikönyv: Mika Sándor Világtörténelem III. köt. újkor. Tanította heti 3 órán: Loysch Ödön.

Mennyiségtan. Algebra: Számműveletek a trigonóm. alakban adott komplex számokkal. Másodfokú függvények elmélete. Kamatos-kamatszámítás. — Geometria: Stereometria. Tankönyvek: dr. Sutáh I.: Algebra és Wagner A.: Geometria. Heti 3 órán tanította: Pásztori Gyula.

Természettan. Bevezető alapfogalmak. Mechanika. Akusztika. Optika. Tankönyv: dr. Kovács Zoltán Physika. Heti 4 órán tanította: Kerekes Dezső.

Torna. Mint a VI. osztályban. Heti 2 órán tanította: Sz. Benedek Gyula.

VIII. osztály.

Osztályfőnök: Kerekes Dezső.

Vallástan. Keresztyén hit- és erkölcsstan. Zsilinszky M. átdolgozva Bereczky S. által. Heti 2 órában tanította: Gyürky Pál. — Ker. vallás- és erkölcsstudomány. Kézikönyv Szóts Farkastól. Heti 2 órán tanította: Czinke István.

Magyar nyelv. A magyar irodalom története Kazinczytól napjainkig megfelelő iskolai és kötelező házi olvasmányok alapján. Havonként egy házi írásbeli dolgozat. Kk: Beöthy Zsolt: Irodalom története. Heti 3 órán át tanította: dr. Veres Samu.

Latin nyelv. Horatius: I. 3. 11. 22. 34. II. 7. 14. 17. 18. III. 9. 23. 30. Carmen saeculare. Epodon I. 1. 7. 10. Latinarum I. 1. Epistolarum: I. 7. 20. II. 3. A szebbeket könyv nélkül is megtanulták. Horatius élete és méltatása. Lyrai metrumok. — Tacitus Annalese: I. 1—15—28—72—73. A római irodalomtörténet összefoglalása. Kéthetenként írásbeli dolgozat. Extempo-

ralék. Kézikönyvek: Wirth Gy.: Szemelvények Horatius műveiből. Gyomlay: Tacitus „Annales“. Horváth—Wagner: Régiség-tan és irodalomtörténet. Tanította heti 4 órán: Horváth Albert

Német nyelv. A VII. osztály anyagának ismétlése után a német irodalom másodvirágzásával és az újkor főbb mozzanataival ismerkedtek meg a tankönyv I. A. B. C. D. E. F. G. a) 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. b) 2. d) H. II. A. B. C. D. E. F. a) 1. 4. 8. b) 3. III. IV. A. B. a) 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. VII. A. B. 2. 3. jelzésű olvasmánya alapján és a jegyzetek 1. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 12. 13. 14. fordítási gyakorlata alapján. Iskolai dolgozatok havonként. Kk: Hirn—Paulay Német irodalmi olvasókönyv II. kötet. Heti 3 órán tanította: Marton István.

Görög nyelv és irodalom. Homéros Iliásának I. éneke egészen, II. és III. éneke szemelten. Az Ilias tartalma, szerkezete. A hom. Olympos: Homéros istenei és hősei. A hadügy és a patriarkhalis államszervezet Hom. korában. A hom. idők kulturviszonyai s ismeretköre. — A hom. hasonlatok s ezek szerkezete. A hom. olvasmányok egybefoglalása s megvilágítása. — Platon és kora, művei, nyelvezete és irálya. A görög bölcselkedés korai. A sophisták s tanai. Sokrates s tanítványai. Platon mint ember és író, elévülhetetlen érdemei. Platon Kritója egészen, Phaedonjából szemelvénnyek. Ezen utóbbi rendkívül fontos művének tüzetesebb ismertetése. — Homér és Platon helye a vllágirodalomban. Írás-gyakorlatok Plátó Phaedonjából. — Az év vége felé a gymn. gör. irod. tananyag összefoglalása s méltatása; a görög oktatás fontossága s megbecsülhetetlen értéke. Kézikönyv: Teubner-féle szövegkiadások. Heti 4 órában tanította: Lenner Gyula.

Görög-pótló irodalmi olvasmányok. A görög irodalomtörténet a természetbölcselőktől a keresztyén korszakig. A képzőművészetek fejlődése különös tekintettel a bevégzett stlyfajok kialakulására (építészet, szobrászat, festészet.) Kk. Schill Salamon: A görög irodalom története. Alexander Bernát: Szemelvények Platon és Arisztotelesz műveiből. Morvay—Gerecze: A művészetek története. Heti 3 órán tanította: Dr. Veres Samu.

Szabadvézi rajz. Modern stílú diszitmények rajzolása és

festése különféle technikákban. Rajzolás és festés természet után. Heti 2 órán tanította: Schwalm Nándor.

Történelem. Magyarország oknyomozó története kapcsolatban a világtörténeti eseményekkel s ezek hatása a magyar nemzetre. Magyarország politikai földrajza, statisztikája és alkotmánya. Kk. Varga Ottó tankönyve. Tanította heti 3 órán: Bodor István.

Mennyiségtan. A kapcsolástan elemei: permutatio, combinatio, variatio. Newton binomi tétele. Az algebrai és geometriai tananyag ismétlése. Tankönyv: Wagner Alajos Algebra és Geometria. Heti 2 órán tanította: Kerekes Dezső.

Természetan. Hőtan. Mágnesség és elektromosság. Fizikai egységek az abszolút és gyakorlati rendszerben. Kosmographia. Tankönyv: dr. Kovács Zoltán: Physika. Heti 4 órán tanította: Kerekes Dezső.

Philosophia propedeutika. Lélektan: a lelki élet jelenségei, érzetek, vágyak, lelki betegségek. Logika: a rendszeres gondolkodás törvényei és formái. Kk. Szitnyai Elek: Lélektan és logika. Heti 3 órán tanította: dr. Veres Samu.

Torna. Mint a VII. osztályban. Heti 2 órán tanította: Sz. Benedek Gyula.

Rendkívüli, de intézetünk négy alsó osztályának protest. vallású növendékeire **kötelező** tárgyként taníttatott az egyházi ének az I—IV. osztályig heti 2—2 órában.

Az ág. hitv. ev. növendékek a következő énekeket tanulták: 1. A nap immár elenyészett. — 2. Mennyhől jövök most hozzátok. — 3. Szivem keserűségét. — 4. Kegyes Jézus itt vagyunk. — 5. Mennynek földnek teremője. — 6. Bizzad minden utadat. — 7. Uram hallgas meg. — 8. Oh siralom. — 9. Jézus Krisztus én életem. — 10. Most nyugosznak az erdők. — 11. Keresztények örvendjete. — 12. Készítsd magad kedves lélek. — 13. Jövel szent lélek Úr Isten. — 14. Jézus életemnek. — 15. A nap elment oh Jézus. — 16. Az én időm, mint a szép nyár. — 17. Az éj mi érkezik. — 18. Légy csendes szivvel. — 19. Erős várunk az Úr Isten. — Tanította: Halász József.

Az ev. ref. növendékek a következőket tanulták:

157. — XXXVIII. — 74. — V. — 153. — XXIII. — XC. — CXXXVII. — LXXXI. — LXV. — 37. — 163. — LXXXIV. — 5. — LXVI. — XLII. — 64. — 19. — 162. — XXIV. — 157. — XXXIV. — XXV. — XXXIII. zsolttár. Tanította: Szűcs György.

Nem kötelezett tantárgyak.

Német társalgási órákat tartott heti 2—2 órán külön a III—IV. osztályú és külön a VI—VIII. osztályú tanulókkal Marton István. Résztvett összesen 28 tanuló. A részvételi díj havi 2 korona.

Szabadkézi rajz. A szabadkézi rajzi külön órákra járt az I. osztályból: 7, a II. osztályból: 5, a III. osztályból: 4, a IV. osztályból: 5, az V. osztályból: 2, a VI. osztályból 7, a VII. osztályból: 1 és a VIII. osztályból 2 tanuló, összesen: 33 tanuló. Heti 2 órán tanította: Schwalm Nándor.

Chemiai gyakorlatok. A különösen érdeklődő tanulók részére hetenként 2 órán egyfolytában chemiai gyakorlatokat tartottunk s a tanulók a szaktanár vezetése alatt maguk is foglalkoztak kísérletezéssel. Járt 9 fizető és 4 ingyenes növendék. Vezető: Horváth Zoltán tanár.

Írásbeli dolgozatok tételei a magyar nyelvből:

V. osztály.

1. Az én vakációm.
2. A vásár.
3. Példák a definitio, indukcio és dedukcióra.
4. A szülők iránti szeretet (dialogus).
5. Historia est vitae magistra.
6. Mikre támaszkodik a történetíró az anyaggyűjtésnél.
7. A jól eltöltött ifjkor alapja a boldog férfikornak.
8. Kossuth beszéde a nemzeti védelemről.
9. Búcsúbeszéd az iskolától.

VI. osztály.

1. „Amerre én járok“ kezdetű népdal méltatása. (Iskolai.)
2. Az alapeszme Vörösmarty „Két szomszédvár“ c. eposzában.
3. A költészet fontossága példákkal megvilágítva.
4. Arany balladái és a magyar népballada.
5. Helyi monda. (Szabadon: prózában vagy versben.)
6. Árpád és Ankerschmidt. (Párhuzam.)
7. A regény és a novella, példákkal megvilágítva. (Iskolai.)
8. Az epikai műfajok családfája.
9. A líra és a dráma fajai. (Vázlatok.)

VII. osztály.

1. Mondakörök.
2. Az ó-magyar nyelv.
3. Virágénekesek és hegedűsök.
4. A verses regény.
5. A színészet fejlődése.
6. Pázmány Péter hatása az új magyar nyelv megalkulására.

VIII. osztály.

1. A nyelvújítás helyes alapelvei.
2. Vajda Péter jelentősége.
3. B. Eötvös József jellemképe.
4. Arany balladái.
5. A költői és színi hatás különös tekintettel Szigligeti drámáira.
6. Petőfi genre-képei.

Ifjusági körök és egyesületek.

Tompa-önképzőkör.

Az ifjusági Tompa-önképzőkör tanárelnöke a lefolyt iskolai évben dr. Veres Samu volt, ki az alakuló gyűlést 1907. szeptember 16-án tartotta meg. Ez alkalommal megválasztottak: ifj. elnökké Frenyó Lajos, titkárrá: Flohr József, főjegyzővé: Vályi Ferenc, pénztárossá: Szőke István VIII. o., aljegyzővé: Fehér Gyula és ellenőrré Sailer Károly VII. o. tanulók.

Az év folyamán 15 rendes és 2 diszülés tartatott. A rendes üléseken 25 tanuló szavalt. Ezek közül emlékkönyvbe vétetett 4 szavaltat (Flohr József (2-szer) Makó Gábor és Regula József) megdicsértetett 11, jófokra érdemesített 9 és méltánylásban részesült 1.

Felolvasatott 11 eredeti dolgozat. Ezek közül emlékkönyvbe vétetett 2 (Makó, Telek A.), megdicsértetett 4, jó fokra érdemesített 4, mellőztetett 1. A beérkezett bírálatok közül emlékkönyvbe vétetett 1, (Vályi) megdicsértetett 5, jó fokra érdemesített 5.

Ezekon kívül az üléseken ötször volt felolvasás s egyszer Frenyó Lajos tartott szabad előadást a távirás történetéről, melynek sikere az emlékkönyvbe feljegyeztetett. A felolvasások közül dicséretet nyert 2 (Koós, Korlay) s jegyzőkönyvi elismerésben részesült 3.

Az okt. 6-iki nemzeti gyászünnep alkalmával tartott diszülésen Makó Gábor mondott emlékbeszédet, Regula József és Flohr József alkalmi költeményeket szavaltak.

A március 15-iki hazafias ünnepély, mely alkalommal az ifjúsági zászló is felavattatott, a következő műsorral folyt le:

1. Hymnusz.
2. Elnöki megnyitó, Loysch Ödön főgimn. igazgatótól.
3. Petőfi: Nemzeti dal. Szav. Egry István VIII. o. t.
4. Kuruc dalok. Előadta az ifj. énekkar.
5. Alkalmi beszéd márc. 15-re, írta Huszt Elemér VII. o. t.
6. Farkas Imre: Az utolsó honvéd. Szav. Makó Gábor VIII. o. t.
7. Zászló avatás:
 - a) Nemzeti zászló, előadta az ifj. énekkar.
 - b) Felavató beszéd, tartotta: dr. Veres Samu tanár.
 - c) Lampérth G.: A magyar ifjúsághoz, szav. Flohr József.
 - d) A zászló megáldása Bodor István tanár által.
 - e) Fogadalom az ifj. nevében, Frenyó Lajos VIII. o. t.-től.
 - f) Magyar dalok. Előadta az ifj. énekkar.
8. Az önképzőkori pályadíjak kiosztása.
9. Szózat.

Ez ünnepélyen városunk intelligens társadalma csaknem teljes számmal vett részt.

A márciusi pályázatok eredménye a következő volt:

A közművelődési egyesület rendes évi adományából 10—10 koronát nyertek sikertelt pályaműveikkel: Makó Gábor VIII., Fehér Gyula és Huszt Elemér VII. o. t. Ugyanazon egyesület-től szavazataikért szintén 10—10 koronát nyertek: Egri István, Makó Gábor és Flohr József VIII. o. t.

Pályadíjakat nyertek dolgozataikkal:

A polgári kör adományából	20	koronát	Vályi Ferenc VIII. o. t.
Bazilidesz János úr	20	"	Frenyó Lajos VIII. o. t.
Bodor Dezső-alapból	16	"	Makó Gábor VIII. o. t.
Szabó Erzsébet-alapból	8	"	Csongrádi A. VIII. o. t.
Soós Ferenc úr adományából	20	"	Büchler Árpád VII. o. t.
"	10	"	Konratovics E. VII. o. t.
"	10	"	Flohr József VIII. o. t.
"	10	"	Batta Bálint VII. o. t.
Tamásfali Petőfi egylettől	10	"	Kosiner Sándor VIII. o. t.
Névtelen adományozótól	10	"	Koós Elemér VII. o. t.
"	10	"	Büchler Árpád VII. o. t.
A márciusi alapból	20	"	

E hazafias ünnepelzen tehát összesen 204 koronát osztotunk ki önképzőkori tagjaink között.

Ezenkívül önképzőkori alapítványainkból sikerült dolgozataikért jutalmat nyertek:

1. A Jánosdeák Andrásné által fia emlékére tett alapítványból 10—10 koronát Frenyó Lajos és Vályi Ferenc VIII. o. t.
2. A Szabó Márton-féle alapból 10 kor. Koós Elemér VII. o. t.
3. A Fülep Béla emlékére tett alapból 8 koronát Makó Gábor VIII. o. t.

Dr. Veres Samu,
a »Tompakör« tanár-elnöke.

Ifjúsági Pósa-önképzőkör.

Az ifjúság előadó képességének, stílus-érzékének gyakorlása szóban és írásban, s a „Tompá-önképzőkörben“ való szereplés előkészítése volt, mint az előző években, úgy a lefolyt éven is a „Pósa önképzőkör“ működésének célja. De a kör egész működése folytonos kapcsolatban állt az V. osztály, de különösen a VI. osztály poetikai tanításával.

Az 1907/1908. tanévben az alakuló gyűlés Wallentinyi Dezső dr. tanár jelenlétében 1907. szept. 17-én volt, amely ülésen a következők választották meg tisztviselőikül:

1. Ifjúsági elnökké: Kovács Kálmán VI. o. tan.
2. Titkárrá: Kósik Gyula VI. o. tan.
3. Főjegyzővé: Bátty Dezső VI. o. tan.
4. Pénztárossá: Barcza Pál VI. o. tan.
5. Aljegyzővé: Tóth Kálmán V. o. tan.
6. Ellenőrré: Muraközy Tivadar V. o. tan.

A kör tagjai csakis az V. és a VI. osztály tanulói lehettek, s közülök az V-ből 19-en s a VI-ből 31-en voltak a kör tagjai, az összes tagok száma tehát 50 volt. Tagsági díj egész évre 1 kor.

A kör az alapszabályok szerint hetenkint egyszer legfeljebb egy óra hosszáig terjedő üléseket tartott (rendesen szerdán délután 2—3-ig.) Összesen tartott az egy alakuló gyűlésen kívül 16 rendes-, 2 pót- és 2 rendkívüli díszülést.

A kör tárgyalt 32 munkát, amelyek közül prózai mű volt 4, költemény 12 és bírálat 16.

A prózai művek közül jó fokra vétetett 4. A költemények közül emlékkönyvbe vétetett 2 (Meskó B.), megdicsértetett 3, jó fokra minősített 5, méltányoltatott 1, tudomásul vétetett 1.

A bírálatok közül megdicsértetett 2, jó fokra vétetett 10, méltányoltatott 4.

A körben az elmúlt év folyamán 36 szavalat hangzott el s egy monológ. Emlékkönyvi dícséretet nyert 2 (Dezső Lajos, Nemes Béla), megdicsértetett 12, jó fokra vétetett 16, méltányoltatott 6, s tudomásul vétetett 1.

1907. okt. 6-án tartott a kör díszülést. A díszülés sorrendje a következő volt:

1. Megnyitó Kovács Kálmán ifjúsági elnöktől.
2. „Október 6-án.“ Dingha B.-tól, szavalta: Dezső Lajos VI. o. tan.
3. „1848. március 15.“ Irta és felolvasta: Kósik Gyula VI. o. tan.
4. „Október 6.“ László Sándortól, szavalta: Kerekes Tibor VI. o. tan.
5. Ünnepi zárószó Wallentinyi Dezső dr. tanár-elnöktől.

A második díszülést a kör március 15-én tartotta, melyen szintén megjelentek az ifjúság közül sokan, azonkívül jelen voltak a tanári kar részéről: Marton István, Komáromy Géza és Horváth Albert tanárok.

Az ünnep sorrendje a következő volt:

1. Megnyitó Kovács Kálmán ifjúsági elnöktől.
2. „Nemzeti dal.“ Petőfitől. Szavalta: Dezső Lajos VI. o. tan.
3. Pálya nyertes alkalmi mű felolvasása: Bodon Gyula VI. o. tanulótól.
4. „Van a szegénynek is hazája“ Ábrányi Emiltől. Szavalta: Ferencz István V. o. tan.
5. „Lőcse bevétele“, epizód a szabadságharéból, irta: Meskó Barna, VI. o. tan.
6. „Szabadság ünnepén“ László S.-tól, szavalta: Nemes Béla V. o. tan.
7. Ünnepi zárószó Wallentinyi Dezső dr. tanár elnöktől.

A márc. 15-iki pályázatok eredménye a következő volt:

Beérkezett 7 prózai és egy verses pályázat, a pályadíjak a szokott módon voltak kitűzve. A prózai munkáért kitűzött 12 kor. díjat nyerte Bodon Gyula VI. o. tan., a második díjat 10 kor. felerészben Meskó Barna VI. o. tanulóval ugyancsak Bodon Gyula nyerte; akik közül az előbbi a nyert díjat 5 koronát az ifj. gyámintézetnek adományozta.

Az ugyancsak ezen alkalommal tartott verseny szavalon részt vettek: Dezső Lajos VI., Ferencz István s Stolecz Zsigmond V. o. tanulók, kik a „Talpra magyar“-ra pályáztak. A kitűzött díjat, 10 koronát, Dezső Lajos VI. o. tan. nyerte el.

Alkalmi költemény szaválására pályáztak: Ferencz István V. és Nemes Béla V. o. tanulók. Mindketten nyertek 5—5 kor.-t. Jutalmakra a kör összesen 42 kor.-t osztott ki.

Az 1907/1908-ik évben a tagsági és büntetés-dijakból befolyt 51 kor. 30 fillér. Ebből a díjakra 42 koronát, egyéb irodai kiadásra 1 kor. 08 fillért adtunk ki, tehát a jövő évre maradt 8 kor. 22 fill., melyet gyümölcsozás végett a Takarékpénztárban helyezünk el.

Bethlen Gábor kör.

A vallásos buzgóság ápolására és a ref. öntudat öregbítésére a négy felső osztály növendékei maguk közt „Bethlen-kör“ elnevezéssel, vallásos egyesületet tartanak fenn.

A kör Czinke István vallásnár vezetése alatt áll. Kúratora volt a lefolyt iskolai évben Tóth Sándor VIII. o. tanuló. S minden osztályból 2—2 presbiter. Kántor: Végh Dezső VIII. o. tanuló.

A tagok minden hét szombatján délután 5 órakor összegyülekeztek, amikor is énekeltek, imádkoztak, bibliát olvastak, vallásos vagy hazafias tárgyú felolvasást és ugyanolyan tárgyú szavalatot tartottak. Ez utóbbiakat önkéntes ajánlkorás útján. Az egyesület, mint a fentiekből kitetszik, gyülekezeti mintára van berendezve, pappal, kúrátorral, énekezővel, presbiterekkel és diakónusokkal.

Ifj. sakk és olvasókör.

Elnök: Kerekes Dezső tanár, ifj. elnök Frenyó Lajos, a sakkör ifj. elnöke Makó Gábor, a billiard köré Járdánházy Dénes. — a kör tagjai voltak a VII. és VIII. osztály tanulói, az V. és VI. osztályból az önként vállalkozók. Tagsági díj 2 kor. A kör a következő lapokat járatta: Vasárnapi ujság, Ország Világ, Uj Idők, Hét, Tolnai Világlapja, Borszem Jankó, Budapesti Hirlap, Pesti Hirlap, Pesti Napló, Az Ujság. Az olvasó terem nyitva volt este 4—6 óráig külön napos felügyelet alatt.

Ifjusági dalkör.

Főgymnaziumunk ifj. énekkarában az elmúlt tanévben 75 tanuló vett részt, mint működő tag. Az énekkar nyilvánosan dec. 14-iki hangversenyén s az ifjuság márc. 15-iki ünnepélyén szerepelt. A dec. 14-iki hangverseny műsora a következő volt:

1. Mazurka. Beleznay A.-tól. Előadja az ifj. énekkar.
2. Bihari kesergője. Quintett. Előadják: Schultheisz J. VIII., Hoffmann Gy. VI., Borsody L. VI., Geduly A. IV. és Návay B. VII. o. tanulók.
3. A titkár. Monológ Zöldi M.-tól. Előadja G. VIII. o. t.
4. L. v. Beethoven: „Andante“ (V. Symph.); „Allegra con brio“ (VII. Symph.). Zongorán 4 kézre előadják: Schwalm N. és Pásztori Gy. főgymn. tanárok.
5. Keringő a „Koldusgróf“ operetteből, Ascher E.-tól. Előadja az ifj. zenekar,
5. Petőfi a Hortobágyon. Melodráma, Váradi A.-tól. Előadja Flohr J. VIII. o. t. Kisérik; Pásztori Gy. (zong.) és Sailer K. VII. o. t. (hegedű.)
7. Műdalok:
 - a) A reményhez. „Lavotta első szerelme után.“
 - b) Csillag elég ragyog az égen . . . Allaga Gézától.Előadja az ifj. énekkar.
8. Kossuth fia. Linka Kamillótól. Előadja az ifj. zenekar. Az énekkar minden fellépésénél rokonszenves fogadtatás-

ban részesült az énekművészet iránt érdeklődő közönség részéről. Ez szolgált méltó elismerésül a tagok komoly, lelkiismeretes, önzetlen munkásságának. — Heti 2 órán vezette: Pásztori Gyula.

Ifjusági zenekar.

Az ifj. zenekarnak a lefolyt isk. évben 10 tagja volt, akik Pásztori Gy. tanár elnöklete s a helybeli cigány zenekar karmesterének vezetése mellett több darabot tanultak be heti 2 órán, melyekkel az intézet december 14-iki hangversenyén léptek fel a közönség osztatlan tetszése közepette. Ifj. elnök volt Fésűs E. VIII. o. t., pénztáros: Schultheisz J. VIII. o. t.

Kézimunka kör.

A kézimunka kör Loysch Ödön elnöklete mellett szeptember hóban alakult meg. Ifjusági elnöke Kubinyi Gyula VIII. o. t., művezetője és pénztárosa az első félévben Barcza Ferenc VII. o. t., a második félévben Kubinyi Gyula volt. A kör tagjainak száma 21. A résztvevők különösen fafaragásban gyakorolták magukat. Szerszámokra, mintákra és anyagra az év folyamán 121 koronát költöttünk.

Torna kör.

A tornakörbe a tanévben 60 tag iratkozott be, kik közül az év folyamán 8 tag kilépett. A tagok hetenként egyszer, az iskolai tornázás köréből vett gyakorlatokat, gyakorolták a tornatanár személyes felügyelete mellett. Az év elején megtartott alakuló gyűlésen elnökké Regula József VIII. o. tan., alelnökké Harsányi Menyhért VII. o. tan. választatott; aki azonban az év folyamán a nyilvános tanulók sorából kilépett s helyére Batta Bálint VIII. o. tan. választatott. Pénztáros: Mesko Arisztid VIII. o. tan. Jegyző: Kósik Gyula VI. o. tan. Háznagy: Batta Bálint.

A kör kebelében fennálló füleslabda alosztály okt. elején Miskolcra a miskolci ev. ref. főgymn. füleslabdázó csapatával mérkőzött % 1 arányban a mieink javára.

Vivőkör.

A vivőkörnek a lefolyt tanévben 40 tagja volt és pedig 17 vitórvívó és 23 kardvívó. A tagok 4 csoportra osztva heti 2 órában gyakorolták az alak rendszerű vivást. A kardvívók: a lábtechnikán kívül a szurások, vágások és védések nemeit. egyszerűbb penge és testtámadásokat, azok védését elő- és közbevágásokat, feltartó szurást, a tempó (mozdulatokat) támadást s mindezeknek alkalmazását.

A vitórvívók ugyancsak a lábtechnikát, egyszerű és kitérő döféseket helyből és rohammal, egyszerű és ellenhárításokat; kötéseket, cseleket és mindezeknek alkalmazását.

Tanította: Sz. Benedek Gyula.

Gyorsíró kör.

A gyorsírást a „Gabelsberger—Markovits“-féle rendszer alapján, Bodogh János levelező gyorsírási tankönyvből tanulták. Átvették a tankönyv; e hangzóval, a, o, ö továbbá az i, u és ü hangzókkal foglalkozó gyakorlatait és a hozzájuk fűződő szabályokat. Az egyes órákon mindenki diktálás után írt, így az írásban elég gyakorlatokat szereztek.

Résztvettek a tanfolyamon a VI. osztályból 10-en.

Tanfolyamvezetők: Bátky Dezső és Hoffmann Gyula.
Felügyelő tanár: Komáromy Géza.

Ifjúsági gyámintézet.

Ifjúsági gyámintézetünk ez évben is megfelelt szép hivatásának, nemes rendeltetésének. Jóra fogékony ifjúságunkat serkentette, szoktatta a jótékonyág gyakorlására, a mások bajával törődő emberszeretetre.

Az alakuló közgyűlést szeptember, az évváró és lezároló gyűlést pedig június 21-én tartottuk meg az ifjuság élénk érdeklődése mellett.

Mintegy 300 tanuló lépett be tagul az elmúlt éven át 1—10 fillér havi járulékkal. Voltak olyanok is, akik 10 hó alatt összesen 3 koronát fizettek be! Az évi gyűjtés végösszege 162.65 koronára rug. Ebből az I-ső osztályban begyűlt 9.48 kor., a II-ban 15.79 kor., a III-ban 16 kor. 43 fill., a IV-ben 20 kor. 25 fill., az V-ben 13 kor. 29 fill., a VI-ban 46 korona, a VII-ben 7 kor. 16 fill., a VIII-ban 34 kor. 25 fillér. Külön is ki kell emelnem, hogy az elmúlt évben a IV., a VI. és a VIII osztály járt legelől a jótékony adakozásban.

A gyűjtés eredménye mindenestre az egyes pénztárosok buzgóságától is függ. Legelől járt ebben is a VIII. osztálybeli Frenyó Lajos titkár és Lukács Béla VI. o. osztálypénztáros. Osztálypénztárosok voltak továbbá a VIII-ban Vályi Ferenc, a VII-ben Majthényi Ádám, az V-ben Kubinyi Andor, a IV-ben Plech Aladár, a III-ban Kriston Kálmán, a II-ben Löcherer Géza, az I-ben Mondada Kornél.

Bevételünket szaporították még: Loysch Ödön igazgató 6.50 fillérrel, Mesko Barna VI. o. tan. 5 kor. önképzőköri pályadíjjal. A múlt évi maradvány 101.46 kor. Így az összes bevétel 130 kor. 61 fill.-re rugott.

Az egybegyűlt pénzt a tanári kar beleegyezésével így osztottuk szét: A gömörmezei ev. ref. gyámintézetnek küldöttünk 23 koronát, a magy. ág. e. gyámintézetnek 20 koronát és a Leopoldianumnak 3 koronát; a rozsnyói protestáns árvaháznak 20 koronát; a budapesti protestáns árvaháznak 5 koronát. Minden osztályban egy-egy kiváló szorgalmu tanulónak vettünk alkalmas jutalom könyveket 50 koronáért s az ifjúsági kölcsönkönyvtárra adtunk 50 koronát. A maradék pénzt a postaköltségek levonása után a jövő iskolai év javára takarékbetétkönyvben helyeztük el.

Ez esztendő ifjúsági gyámintézetünknek immár a 34-ik esztendeje volt. Mint tanulságos és biztató adatot emlitem fel, hogy egyesületünk megalakulása óta 2347 koronát osztott szét különböző egyházi és világi jótékony célra. Ime, az 1874-ben

elvetett kicsiny mag 34 év alatt mily szép, mily gazdag gyümölcsöket termett! Jól esik megemlitenem azt is, hogy 1900-tól az ifjuság gyűjtése állandóan meghaladta az azelőtti évek összegeit és évről-évre örvendetes emelkedést mutat.

Az idei emelkedés pedig felülmuta az eddig elért legszebb eredményeket is. Ezt egyrészt az ifjuság jóban és az altruizmusban való haladásának, másrészt különösen a VI-ik osztály áldozatkészségének és Frenyó Lajos titkár példás és lelkiismeretes buzgóságának tulajdonítom.

Kisérje az a nemes szellem valamennyiöket továbbra is

Dr. Wallentinyi Dezső,
a gyámintézet elnöke.

Taneszközök.

Tanári könyvtár.

Mult évi értesítőnkben számot adtunk a nagy könyvtár rendezési munkálatainak megkezdéséről. Akkor az év végeig öt csoportban 3026 könyv leltározott. A nyár folyamán elhárítván mindazon nehézségek, melyek a további rendezést akadályozták, a lefolyt iskolai év elején a munkálatok ismét megkezdődtek s a téli hideg beálltaig annyira jutottunk, hogy a nagy könyvtár állományáról s leltározásáról ma már teljes és világos képet nyerhetünk.

A könyvtár anyaga tizenkét csoportba soroztatott. Ezenkívül alkottunk egy tizenharmadik csoportot is, melybe besoroztuk az összes füzeteket. Az egyes csoportok állománya a következő:

I. Magyar nyelv és irodalom (művészet)	997
II. Történelem (földr, jog- és törv. tud.)	1163
III. Bölcelet (nevelés tud.)	232
IV. Classica philológia	449
V. Modern philológia	315
VI. Természettudomány	306
VII. Encyklopedia (szótárak, gyűjt.)	385
VIII. Hittudomány	1080
IX. Hírlapok és folyóiratok	345
X. Térképek	10
XI. Kettős példányok	43
XII. Értesítők	5835

Összesen: 11162.

Ez állományhoz hozzácsatolandó a 13-ik csoportba sorozott füzetek összege: 4212 s így a nagy könyvtár összes állománya 15474 darabban állapított meg.

Az összes művekről három lajstrom készítettett, egy cédula-lajstrom, egy szakok-szerinti lajstrom és egy főkönyv, mindenik a szerzők betűrendjében. Cédula és szakok szerinti lajstroma minden önálló műnek és füzetnek van, a főkönyvbe azonban csak a könyvtár kezelésre alkalmas önálló és bekötött művek vezettettek be. A főkönyvbe bevezetett szerzők száma: 2260.

Az elhelyezésnél figyelemmel voltunk arra, hogy mindenik csoport külön szekrényben helyeztessék. Az iskolák értesítői betű és kronológiai rendben vannak. E csoportban 286 hazai iskola 5683 drb értesítővel van képviselve.

A könyvek bibliographiai értékét tekintve, sajnálattal kell megállapítanunk azt, hogy az értéktelen művek száma igen nagy. A XV. századból egyetlen egy könyvünk van (Cypriani sermones et orationes, címlap nélkül, nyomtatási helye és ideje: 1543.) A XVI. században nyomtatott művek száma 56, melyeknek legnagyobb része bölcséleti és theologiai. A többi XVII-XVIII. századbeli művek között csak szórványosan találhatók becsesebb művek. Ellenben a XIX-ik századból származó szép-irodalmi, történeti s más csoportokba tartozó művek, melyeknek száma körülbelül 1600, egy modern könyvtárnak minden időben becses anyagát képezik.

Könyvállományunk a lefolyt iskolai évben 138 darabbal gyarapodott. Még pedig:

A) Ajándékozás útján:

	Kötet
Zachar Gusztáv ny. tanártól a Középiszkolai Tanáregyesület	
Közlönye	18
Tóth Béla városi mérnök úrtól:	
Schmidt Oskar Eduard: Handbuch der vergleichenden Anat.	1
Pauer Imre: Tapasztalati lélektan	1
" " Logika	1
Nisard D: A francia irod. története	4
Átvitel:	25

	Kötet
Athozat:	25
Névtelen: Napoleon császár élete	1
Carus Carl Gusztáv: Symbolik der mensch. Gestalt	1
Francius Farkes: Egy jeles vadkert 1769	1
Beöthy Zsolt: A tragicum	1
Erdélyi János: Aesthetikai előtanulmányok	1
Kont Ignác: Aristophanes	1
Bodonstädt Frigyes: Shakespeare elete	1
Kisfaludy Károly: A pártütők	1
Lessing G. E.: Laokoon	1
Greguss Ágost: A balladáról	1
Jean Paul: Sevanna	1
Pestalozzi Henrik: Wie Gertrud ihre Kinder lehrt	1
Tolstoj Leo: Karenin Anna	7
Lübke Wilh. dr.: Geschichte de Architektur	1
Burckhard Jacob: Der Cicerone I. Th. Antike Kunst	1
Ballagi Mór: A magyar nyelv teljes szótára	1
Vollmer dr. N.: Vollständige Wörterbuch der Myth.	1
Összesen:	48

B) Vétel útján:

Neumayr Melchior: Erdgeschichte	2
Ratzel Friedrich: Völkterkunde	3
Kossuth Lajos: Összes munkái	12
Bánó Jenő: Bolyongásaim Amerikában	1
Porzó (Ágai A.): Utazás Pestről Budapestre	1
Vörösmarty M.: Munkái	3
Lord Byron: Don Juan	2
Goethe J. W.: Költeményei	1
" " Drámai művei	1
Vergilius: Aeneis	1
— — A magyar népfelkelés remekei	2
Katona József: Válogatott munkái	1
Pázmány P.: " "	1
Átvitel:	31

	Kötet
Áthozat:	31
Schiller Hermann: Weltgeschichte...	4
Zsilinszky M.: A magyarhoni prot. egyh. története ...	1
Gáspár Ferenc: A föld körül ...	6
Beóthy Zsolt: A művészet története...	2
Hellwald Fridr.: Kulturgeschichte ...	4
Déchy Mór: Kaukázus...	1
— — A műveltség könyvtára ...	5
Réthy László: Corpus Nummorum Hungariae ...	1
D'Artagnan: Régi magyar társasélet ...	2
Mahler Ede: Babylonia és Assiria ...	1
Marcali Henrik: Az 1790—91-ik országgyűlés ...	2
Harasztly Gyula: Corneille és kora ...	1
Bourdeau János: A jelenkori gondolkodás mesterei...	1
Maszynek Endre: Jézus élete ...	2
Pekár Károly: A nürnbergi egészségü. kongr. ...	1
Stromp Mátyás: Magyar prot. egyh. tört. adattár ...	1
Mészöly Gedeon: Tinódy Sebestyén ...	1
Mikler Károly: Magyar evang. egyházjog ...	1
Békefi Remig: A népoktatás története 1540-ig ...	1
Acsády Ignác: A magy. birodalom története ...	2
— — A Pallas Nagy Lexikona ...	18
Brozik Károly: Nagy magyar Atlasz ...	1

összesen: 90

A tanári könyvtár évi dotációjából a következő lapokat és folyóiratokat járattuk: Protestáns egyházi és iskolai lap. Sárospataki Lapok. Evang. egyház és iskola. Nemzeti iskola. Magyar nyelvőr. Századok. Philologiai közlöny. Magyar történeti életrajzok. Magyar tanügy. Magyar pedagogia. Magyar írók élete és művei. Irodalomtörténeti közlemények. Archeologiai értesítő. Földrajzi közlemények. Matematikai és term. tud. értesítő. Hercules.

A könyvtár évi dotációja 400 korona, — az idén azonban a tanügyi kormánynak az iskolai felszerelésekre adott rendkívüli segélye lehetővé tette azt, hogy a könyvtár fejlesztésére közel 2000 korona összeget fordíthattunk. Első sorban hat új szekrényt

csináltattunk, hogy a könyveket mentől célszerűbben helyezhessük el, azután a rendezés körüli munkálatok költségeit fedeztük. A jövő feladatai közé tartozik, hogy a már rendezett s használatba vett könyvtár fokozatos fejlesztés útján egyik legbecsesebb kiadását képezze az iskolának.

dr. Veres Samu
könyvtárőr.

Érem és Régiségtár.

Az érem és régiségtár a nagy könyvtárban van elhelyezve. A könyvtárnak az év egész folyamán tartó rendezése szükségessé tette az érem- és régiség gyűjtemények újabb rendezését is. E munkálatok azonban csak a nyári szünet alatt fognak eszközöltetni s így e gyűjteményről csak a jövő értesítőben fogunk beszámolhatni.

Ifjusági könyvtár.

Az első csoport állománya 248 kötet, óre: Pásztori Gyula. Haszoálta az I. és II. osztály.

A II. csoport óre: Komáromy Géza, kinek felügyelete mellett e csoportból a III. és IV. oszt. tanulói kaptak megfelelő olvasmányokat hetenkint egyszer. A csoport állománya 95 kötet.

A III. csoport állománya: 277 kötet. Szaporodás: Abafi L. Zrinyiász, Vörösmarty—Erdélyi: Zalán Futása (8 p.), Arany-Toldi Szerelme (10 p.), Ida néni: Roszcsont Ferke kal. A hetenként egyszer tartott könyvkiosztásra az V. o. 40 tanulója közül állandóan járt 25 tanuló, akik az év folyamán összesen 180 kötet könyvet vettek ki; a VI. o. 45 tanulója közül járt 38, a kik összesen 343 kötetet vettek ki. A kiosztásnál Mikula Zoltán VI. o. tanuló segédkezett. Könyvtárőr: Wallentinyi Dezső dr.

IV. csoport: Mikszáth Kálmán által szerkesztett: Magyar Regényírók képes kiadásából 4 sorozat a 25 korona, összesen 100 korona, a következő művekkel: Toldy István Anatole 1 k.

Br. Podmaniczky Frigyes: Az Alföldi vadászok tanyája 1 k., Rákossy Jenő: A legnagyobb bolond 1 k., Bródy Sándor: A nap lovagja 1 k., Degré Alajos: A számüzött leánya 1 k., Fáy András: A Bélteky-ház 2 k., Beöthy Zsolt: Kálozdy Béla 2 k., Br. Józsika Miklós: Abafi 1 k., Kuthy Lajos: Hazai rejtelmek 2 k., Vas Gereben: Nagy idők, nagy emberek 1 k., Vas Gereben: A pörös atyafiak 2 k., Baksay Sándor: Pusztai találkozás 1 k., Döczy Lajos: Carmella 1 k., Wohl Stefánia: Arany fürt 2 k., Mikszáth Kálmán: Beszélő köntös 1 k., Justh Zsigmond: Fuimus 1 k., Iváni Ödön: A püspök atyafia 2 k.,

Az ifjúsági kölcsönkönyvtár ez évben a következő iskolai könyvekkel szaporodott: az ifj. gyámintézet adományából: Horti: Planimetria I. és II. rész (2 p.), III. és IV. rész; Szterényi: I. és II. r., Császár—Váczy: Magyar olvasók. III. r. Lehr Arany: Toldi, Endrei: Német Nyelv. III—IV. o., Cserép: Szemelv. Ovidiusból IV. V. o., Cserép: Vergilius VI—VII. o., Hirn Paulai: Német Nyelvkönyv I. r. 2 p., Wirth: Szemelv. Horatiusból. Athenaeum ajándékából: Atkinson Geréb: Kis Latin Nyelvkönyv (4 k.) Horti: Planim. I. r., Marton István adom.: Hirn—Paulay: Német Irod. Olvasókönyv VII. o. 5 p.) U. a. VIII. o. 4 példány; Ráth Atlas Julius Caesarhoz; Eisele Lajos IV. o. t. adományából: Molnár: Latin stilusgyakorlatok. Fogadják a nemes adományozók ezúttal is hálás köszönetünket:

A kölcsönkönyvek száma tehát 220 iskolai használható könyv, melyekből minden szegénysorsú és törekvő tanuló ingyen kaphat könyvet 1 évi használatra, ha bélyegtelen folyamodványt nyújt be — minden melléklet nélkül! — szeptember 4-ig dr. Wallentinyi Dezső könyvtárörhöz.

Természetrাজi szertár.

Állattani rész: 3 darab tropikus lepke, 2 darab tropikus bogár. (45 kor. értékben). Sárgarigó tömése. Fibrin Keresik László tanulótól. Több rovar a tanulóktól. 660 faj és 44 fajvázolat, környékbeli bogár Bolkay I. gyűjtése. Egy 10 fiókos szekrényben 100 kor.

Növénytani rész: Levélminták keménypapírra ragasztva, preparálta Horváth Béla IV. oszt. tanuló (6 táblán.) Száraz gomba Szakall A. V. o. tanulótól. Száritott növények Fábry János hagyatékából.

Botanikus kertünk és az intézet előtti kert fák és bokrokkal való gyarapítására és jelzésére kiadtunk mintegy 120 koronát. 25-féle magvat ajándékozott Mágócsy Dietz Sándor egyetemi tanár úr, a budapesti botanikus kert igazgatója. Igéretet tett kertünk nagyobb mérvű gyarapítására Richter Aladár dr. kolozsvári egyetemi tanár úr. Nehány dolgot magunk is megtelepítettünk a vidék flórájából, de az idei hirtelen nagy forróság igen nagy akadálya kertünk fejlődésének.

Ásvány, kőzet, geológiai rész: A rimamurány-salgótarjáni társulat bányáiból kérésünkre szép gyűjteményt küldött 50 ásványt, 40 kőzetet és 2 kővületet. — Hűvösi Lajos felső-pokorági lelkész úr a környék és nógrádmegye opáljaiból és más kővületeiből 27 darabot volt szives ajándékozni. 14 darab geológiai képet festett Gábris Zoltán és Meskó Barna VI. o. tanuló. 10 darab kővület kaptunk Kozák István hagyatékából.

A vegytani rész csak a napi használatra való szerekkel gyarapodott.

A gyűjtemény áll: Állattani fali kép 68 darab, állat és ismertető alkatrész 3094 darab, növénytani fali kép 40 darab, növénymintarész és száritott növény 4180 darab, ásvány, kőzet, geol. kép és minta 70 darab, ásvány leltározva 1000 darab, a többi leltározása folyik. Vegyes apróság 160 drb. Vegyi szerek 166 darab, eszközök 281 darab. Múzeum kezelő Horváth Zoltán.

Physikai muzeum.

A physika tanítására az épület II. emeletének délkeleti oldalán 4 terem és egy zárt folyosó áll rendelkezésre. — Az építkezés alkalmával beszereztük a szükséges bútorokat. Az előadó teremben emelkedő pódiumon új Feiwel-féle vaspadok vannak 48 tanuló részére. A Winhold-féle nagy előadó asztal főleg ha vízvezetékekkel volna összekötve, a mi szintén tervbe van véve,

teljesen megfelel a célnak. A besötétítést fekete nemezről készült gördülő redőnyökkel végezzük, a melyek közös vashengerre vannak erősítve és forgattyú által egyszerre indíthatók meg. — A szertár is el volt látva új szekrényekkel, de hiányos volt belső felszerelésben, physikai eszközökben. E hiányon kívánt az igazgató tanács segíteni, midőn a beruházási államsegélyből e célra 4000 koronát szavazott meg. Mindenek előtt a városi villanyáramot vezettük be az előadói terembe, hogy az physikai kísérletekre fölhasználható legyen.

A lefolyt iskolai évben tett kiadások:

Márvány csatoló tábla két áramkörrel, 2 Amperometer és egy Volt meterrel, 2 Weinhold-féle rheostattal kettős Weinhold-féle forgattyúval	K 850 —
Deprez D'Arsonval galvanometer	„ 100 —
A galvanometerhez állvány, lencse és Nernst lámpa	„ 60 —
Rhumkorff szikra inductor	„ 360 —
Henley kisütője hozzá... ..	„ 40 —
Schoeller Amperometer	„ 79 —
Schoeller Voltmeter	„ 79 —
Siemens dugós rheostat	„ 129 —
Weinhold-féle Ampére állvány	„ 85 —
Lámpa rheostat különböző kapcsolásokkal... ..	„ 64 —
Hődrót Amperometer	„ 40 —
Kolbe elektrometer	„ 79·20
Az elektrometerhez mellékkészülékek	„ 42 —
Kapacitás mérő... ..	„ 36 —
Sodronyháló papiringákkal... ..	„ 12 —
Lodge 2 resonáló leydeni palackja	„ 38 —
Kolbe szappanbuborék készüléke	„ 19 —
4 fémállvány a vetítő készülékhez á 16	„ 64 —
Kristály praeparatumok a fény sarkításra	„ 66 —
Hopkins síp a csomópontokra	„ 12 —
Six maximum és minimum therm.	„ 14 —
Phosphorascaló anyagok	„ 8 —
Fluorescaló anyagok	„ 15 —
Crookes csövek	„ 32 —

Átvitel K 2223·20

Edison phonographja... ..	Át hozat K 2223·20
Accumulator telep 6 elemmel	„ 35 —
12 mellékkészülék a centrifugalis géphez	„ 160 —
készülékek igazítása	„ 190 —
	„ 75·60
	Összesen K 2783·80
	„ Mult évi kimutatás K 1407 —
	K 4190·80

Az immár elég szépen felszerelt physikai muzeumban azon növendékek, akik reális pályára készülnek, vagy a physika iránt különösebb érdeklődéssel viseltetnek physikai gyakorlatokat végeztek, hogy észlelő, megfigyelő képességüket élesítsék, kézi ügyességre tegyenek szert. Ez évben végzett gyakorlatok: Hossz és vastagság mérések tolmércével, noniussal mikrometer és sphaerometerrel. Az erőparallelogrammra vonatkozó kísérletek, rugós mérleghez tartozó skálák és grafikonok készítése. Kísérlet-ingákkal, a mp. inga hossza és a nehézségi gyorsulás meghatározása. Az egyensúly feltételeinek meghatározása a gépekről. Sűrűség és fajsúly meghatározás. — Bogle-Mariotte törvénye. Kísérletek monochorddal, Chladni-féle hangfigurák előállítására. — A fény intenzitásának mérése fotometerekkel. A fény reflexioja és törése tükkal. Kísérletek Hartl-féle koronggal a geometriai optika összes törvényeire. Kísérletek fénytalálkozás és fénysarkításra. — Elektromos alapkísérletek, a kisülés hatásai. Galvan elemek készítése, feszültségük mérése. Elemek különböző kapcsolásánál az intenzitás mérése. Ohm és Kirchhoff törvényeinek igazolása. Ellenállásmérések Wheatstone-féle hiddal és különböző rheostatokkal. Magneszes erővonalok előállítása és vetítése.

A muzeum kézi könyvtára részére beszerzett újabb művek: Weinhold: Physikalische Demonstrationen. Frick Lehman: Praktische Physik. Weiler: Physikbuch, Weiler: Der praktische Elektriker. Dr. Höfler: Physik mit Zusaetzen aus der angewandten Mathematik, Logik und Psychologie. Zappner: Ellenállás mérés. Haartl: Beitrage zur Experimental Physik. Höfler: 100 psychologische Schulversuche. Classen Vorlesungen über die Natur des Lichtes. Than Károly: Chemia 3 k.

Tornaszertár.

A meglevő felszerelés a lefolyt tanévben a következő eszközökkel gyarapodott: 1 drb. hitelesített discos 14 kor., 1 drb. gyakorló discos 4 kor., 1 drb. hitelesített súlygolyó 7 kor., 1 drb. football felfúvó, fűzőtü és bírói síp 4 kor., azonkívül 12 drb. 3-5 m. hosszú lécs magas és rúdugráshoz 5 kor. Összesen 19 drb. 44 kor. értékben.

Sz. Benedek Gyula
a tornaszertár öre.

Földrajzi szertár.

Gyarapodás: Magyarország közigazgatási térképe és Közép-Európa térképe összesen 40 kor. értékben.

A rajzszeretár, a régiségár, valamint pénz és éremgyűjteményünk ez idén nem szaporodott.

Tanúlmányi kirándulások.

A természetrajzi tanításnál a helyes szemléltetés elve hozza magával, hogy az őszi és tavaszi jobb idők alatt lehetőleg hetenként egyszer a szabadban szemlélhessék a tanulók a szaktanár vezetése és magyarázása mellett a természetet, — ezért ősszel és tavasszal, a mint az idő engedte, néha egyes órákon, többször egész délutánokon a botanikus-kertben, vagy a környék mezei és erdei flórájának és faunájának s geológiai alakulásának vizsgálásával és gyűjtéssel foglalkoztak s ezt a munkát a szaktanár minden külön díjazás nélkül végezte.

Sokszor földrajzi és turista célokat is szolgáltak egyes nagyobb kirándulások. Így szept. 6. és 7-én a Gömör és Zólyommegye határán emelkedő Vepor hegyláncot jártuk be a felsőbb osztályok tanulóival, majd szept. 26-án Dúsa és Mezőtelkes községek határait, okt. 5-én a szűtor-bellényi erdőcséves kútját kerestük föl, okt. 11., 12. és 13-án a felső osztályok tanulóival a Mátra vidékét járták be, fölkeresvén Parádöt üvegkutájával s a Mátra legmagasabb csúcsát, a hol a gyöngyösi Mátra-egyesület tart menedékházat valamivel alább.

A hatodik osztálylyal megtekintettük a helybeli ecet- és konzervgyárak berendezését és működését.

Május 16-án megnéztük a kurinci fölmives iskola mintagazdasági berendezését.

Június 5-én és 6-án Zólyommegye határán a Fabova-Hola 1441 méteres magaslatán tettünk botanizáló-kirándulást, a hol a Koburg hercegi erdei lak vendégszobái nyújtottak barátságos pihenőt s másnap még megnéztük Klatna vadászkastély fejedelmi nyaralóját s útközben láttuk Sztoski sziklás magaslatait.

Ezenkívül husvétkor az intézet igazgatója Loysch Ödön rendezett tanulságos kirándulást Felső-Olaszországba, a melyről a résztvevők más helyen számolnak be.

Horváth Zoltán.

Ösztöndíjak, jutalmak és segélyek.

1. A Baksay István-féle takarékpénztári részvény 44 korona osztalékot kapta Kerekes Tibor VI. o. t.

2. A Baksay István-féle 2000 kor. családi alapítvány kamatát, 80 koronát kapta Sághy Zoltán VIII. o. t.

3. A Baksay István jubileuma alkalmából tett 2000 korona alapítvány kamatát 80 kor. kapta Hoffmann Gyula VI. o. t.

4—5. A Dapsy Vilmos-féle egyik 2000 kor. alapítvány kamatát, 80 kor., kapta Szőke István VIII. o. t., a másik ugyancsak 2000 kor. alapítvány kamatát, 80 koronát Fehér Gyula VII. o. t.

6. A Huszth József-féle 2000 kor. alapítvány kamatát, 80 kor. Huszth Elemér Elemér VII. o. t.

7. A Nagy Lajos-féle 2000 kor. alapítvány kamatát, 80 kapta Vályi Ferenc VIII. o. t.

8. A Miklovics György-féle 2000 kor. alapítvány kamatát, 80 kor. Kovács Kálmán VI. o. t.

9. A Káposztás Józsefné szül. Nagy Mária-féle 2000 kor. alapítvány kamatát, 80 kapták egyenlő részben megosztva, Kerekes Tibor és Lukács Béla VI. o. t.

10. A Piskálszky Endréné szül. Kovács Júlia féle 2000 kor. alapítványból kapott 40 kor., Csernay Dezső IV. o. t. és 40 kor. Dudás Dezső IV. o. t.

11. A Lichárd Károly-féle 2000 kor. nagyobb alapítvány kamatát 80 kor. kapta Istók Barna VII. o. t.

12. Ugyanannak kisebb 400 kor. alapítványa kamatát, 16 kor. Lusztig János VI. o. t.

13. A Terray Károly emlékére 1 drb 4°/₉ 1000 kor. értékű korona-járadék kötvény két évi jövedelmét, 80 kor., mint utazási segélyt a husvéti tanulmányútra megkapta Fehér Gyula VII. o. t.

14. A Huszth Andrásné szül. Barkassy Lidia-féle 1200 kor. alapítvány kamatát 48 kor. kapta Tóth Kálmán V. o. t.

15. A Csider László emlékére, özvegye Dapsy Emma által tett 2000 kor. alapítvány felének, 1000 koronának kamatát, 40 kor. kapták egyenlő részben megosztva Kolozsi Zoltán és Vályi Kálmán V. o. t.

16. A Csider Károly emlékére tett 600 kor. alapítvány kamatát, 24 kor. Tóth Béla IV. o. t.

17. Ifj. Hanvay Zoltán emlékére atyja által tett 1000 kor. alapítvány kamatát 40 kor. kapta a magyar nyelvben tanusított előmenetelért Faluba Gusztáv IV. o. t.

18. A Hanvay Zoltán által tett 300 kor. alapítvány kamatát, 12 kor. kapta a magyar nyelvben tanusított előmenetelért Gyurkovics János II. o. t.

19. A Káposztás József emlékére özvegye Zehery Julia által tett 400 kor. alapítvány jövedelmét 20 kor. kapta Hudiczius István VI. o. t.

20. A Stelkovics István emlékére özvegye Miks Anna által tett 400 kor. alapítvány jövedelmét 20 kor., kapta Benkó Barna VI. o. t.

21. Reguly Péter emlékére nővére Félix Pálné sz. Reguly Johanna által tett 400 kor. alapítvány kamatát, 16 kor. kapta Kubinyi Gyula VIII. o. t.

22. A Fábry János által iskolánk fennállásának 50 éves évfordulója alkalmából tett 200 kor. alapítvány kamatát, 8 kor. kapta a természetrajzban tanusított előmeneteleért Komlóssy Géza V. o. t.

23. A zeherjei ev. ref. egyház 200 kor. alapítványának kamatát, 8 kor. kapta Horváth Béla IV. o. t.

24. A Pelsőcz—Szentpétery-féle 200 kor. alapítvány kamatát kapta Pósa Lajos II. o. t.

25. Zehery István emlékére édes anyja, előbb Zehery Istvánné, majd Káposztás Józsefné sz. Nagy Mária által adományozott 4 drb. Gömörm. Nép- és Iparbanki részvény osztalékát, 36 kor., kapta Angyal Kálmán III. o. t.

26. A Káposztás József által adományozott 84 koronának kamatát, 3 kor. kapta kapta Szabó László II. t.

27. A tornaegyesületi-alap tőkájének jövedelmét 9 kor. kapta Batta Bálint VII. o. t.

28. A gróf Forgách Gyuláné 400 kor. kamata, minthogy a tőke a kikötött 1000 koronát még nem érte el, a tőkéhez csatoltatott.

29. A rimabrézó—likéri alapítvány kamata szintén a tőkéhez csatoltatott.

30. A koszorú-alap jövedelme, amely csak minden harmadik évben adható ki, a tőkéhez csatoltatott.

31. Az ifjúsági segély-alapból kaptak: Gondkievics László III. o. t., Plech Aladár IV. o. t. és Matus Andor III. o. t. 8—8 koronát.

32. A Löcherer Tamás-féle 200 kor. alapítvány kamatát, 8 kor. kapta Valent Gyula II. o. t.

33. Az új iskolaépület felavatása alkalmából rendezett ünnepély 500 kor. jövedelméből a tanári testület ifjúsági segély-alapot létesített, melynek kamatát, 20 kor. Frenyó Lajos VIII. o. t. kapta.

34. A Roth—Teleky-féle ösztöndíjat 70 kor. ugyancsak Frenyó Lajos VIII. o. t.

34. A husvéti szünetidőben Felsőolaszországba rendezett ifjúsági tanulmányút alkalmából arra érdemes tanulók segélyezése végett 2 előadást rendezett a tanári testület, melyek jövedelméből Frenyó Lajos VIII. és Kerekes Tibor VI. o. t. 55—55 kor. úti-segélyben részesültek.

36. Önképzőköri jutalmakat kaptak: Jánosdeák Andrásné-féle ösztöndíjból 10—10 koronát kapott Frenyó Lajos VIII. o. t. és Vályi Ferenc VIII. o. t. A Szabó Márton-féle alapból 10 koronát kapott Koós Elemér VII. o. t. és a Fülep Béla-alapból 8 koronát Makó Gábor VIII. o. tanuló.

A tanév végén kiosztott ösztöndíjak és jutalmak értéke tehát összesen: 1494 korona.

37. Jutalomkönyveket kaptak: A tanári kar adományából Magyarország vármegyei és városai, kapta Kosiner Sándor VIII. o. t. — Gróf Széchenyi Istv. Feller Kálmán III. o. t., Péter Zoltán IV. o. t., Spilda Ede IV. o. t. — Ifj. Rábely Miklós adománya: Két diák levelezése — Varga Lajos III. o. t., — Szép-

irodalmi könyvtár 3 kötet — Vályi Ferencz VIII. o., Kádár Pali — Szabó László III. o., Diák Figurák — Kriston Kálmán III. o., Elbeszélések a görög világból — Kosiner Imre IV. o., A művészet tükre — Meskó Barna VI. o., A Mocsarak Királya — Löcherer Géza II. o., Utazás a föld körül — Vjerk Pál I. o. Odysseus kalandzásai — Hizzó János III. o., Szabadságharc hősrégéi — Bachnyák Béla IV. o. A munka — Komjáthy Zoltán I. o., — Lévai Izsó adománya: Az ember tragédiája — Gábris Zoltán VI. o., A vasember — Zólyomi László I. o., Vadászkalandok — Jellinek Ferencz II. o., Nagy magyarok élete — Cziper Dezső II. o., Petőfi összes költeményei — Gaál Andor V. o., A magyar költ. kincsesháza — Stech Géza IV. o. — Az ifj. gyámintézet ajándékából, valamint az ifj. segélyalap járulékából jutalomkönyvet kaptak: Eisele Ottó III. o., Uti kalandok a Balkánon — Pékh Gyula II. o., Pompéji pusztulása — Lukács Béla VI. o., Kiss József összes költeményei — Klein Samu III. o., Költők lugasa, — Singer Arthur V. o., Görög-római mythologia — Valent Gyula II. o., Tompa költeményei — Máriássy Zoltán VII. o., Vörösmarty művei — Szailer Károly VII. o., Kisfaludy K. művei — Veres Gyula VII. o., Tompa költeményei — Kubinyi Aladár V. o., Magyar ritkaságok — Varga Lajos III. o., Babylon vizein. Szailer István I. o. t. Magyarország összerakható térképét.

A szabadkézi rajzban tanúsított szorgalmukért és haladásukért jutalmat nyertek:

VII. osztályban: Vigh Bertalan 1 doboz olajfestéket, — Gondkievics Ferencz 1 doboz aquarell festéket.

VI. osztályban: Altsädter Ernő 1 doboz olajfejtéket, Mesko Barna 1 kötet elbeszélések.

V. osztályban: Bacskay János 1 doboz aquarell festéket, Vályi Kálmán Egy tutaj története — Rákosi —, Kerekes Barna 1 kötet elbeszélések.

IV. osztályban: Eisele Lajos Három székely diák utazása. III. Kres Dezső 1 doboz aquarell festéket, Andrik János 1 doboz olajfestéket.

II. osztályban: Gyurovics János 1 aquarell-festéket, Müller Iván Tamás bátya kunyhója.

I. osztályban: Dobos Béla: A havasok ura.

39. A helybeli korcsolya-egylet elnöksége — mint minden évben, úgy az idén is 16 drb. ingyen korcsolya-idényjegyet bocsátott rendelkezésünkre szegénysorsú és jó előmenetelű tanítványaink jutalmazására. A kiadott jegyek értéke 64 kor.

30. A helybeli uszoda-részvénytársaság ugyancsak 8 drb. ingyen idényjegyet adományozott helybeli szorgalmas tanulók részére 32 korona értékben.

41. Tandijengedményt élveztek: Teljesen, mint tanárok fiai: Kerekes Tibor VI., Veres Loránd VI. és Veres Samu III. o. tanulók. Mint énekesek a 4 alsó osztályból 6 tanuló részesült teljes tandijelengedésben. Ezekén kívül az I. oszt.-ból: Szokolay János 12 kor., Vitális István 12 és Vjerk Pál 12 kor. A II. osztályból: Gyurovics János 48 és Sztolár Miklós 30 kor. A III. oszt.-ból Kovács Bertalan 12 kor., a IV. osztályból: Csernay László 24 kor., Dudás Dezső 48 kor., Horváth Béla 24 kor. és Tóth Béla 24 kor., az V. osztályból: Komlóssy Géza 24 kor. a VI. osztályból: —, a VII. osztályból: Istók Barna 25 kor., a VIII. osztályból: Frenyó Lajos 48 és Szőke István 24 korona.

A tandijengedmények összege: 848 korona.

42. Tápdijengedményben részesültek: a II. osztályból Németh Pál 15, Pósa Lajos 70 kor., Szabó László 70 kor. és Valent Gyula 70 kor., a III. osztályból Hupka Viktor 15 kor., a IV. osztályból: Faluba Gusztáv 70 kor., az V. osztályból: Kolozsi Zoltán 70 kor., a VI. osztályból: Bodon Gyála 15 kor. és Lusztig János 80 kor. (Lichard K. alap), a VII. osztályból: Fehér Gyula 140 kor., Koós Elemér 64 kor. (Kún B. alap), Mikulás Jenő 30 kor. és Sággy Zoltán 120 kor., a VIII. osztályból: Frenyó Lajos 140 kor., Szőke Sándor 140 kor. és Tóth Sándor 40 korona.

A tápdij-engedmények összege 1144 korona.

Az 1907—8. tanév folyamán tehát jutalmakra, ösztön- és pályadíjakra és segélyezésekre összesen 3768 koronát fordítottunk.

Az évzáró házi tornaverseny.

A szokásos évzáró házi tornaversenyt az idén június hó 13-án tartottuk meg az igazgatóság, tanári kar és díszes közönség jelenlétében. — Az ünnepély az országos és kerületi versenyek hű mása, amennyiben az együttes gyakorlatok és egyéni versenyek ugyanazok, melyek a középiskolai versenyek pontjait képezik.

A felvonulás és oszlopokba állás és Hymnusz elénekzése után a tulajdonképeni verseny számok következtek, melyeknek sorrendjét és az abban győztes ifjak neveit az alábbiakban adjuk.

Sikfutásban 60 m. távra bronz érmet nyert Valent Gyula II. o. t. — 80 m. távra ezüstöt Bóna Dezső, 100 m. távra ezüstöt Fehér Gyula VII. o. t., bronzot Pongrácz Kamill VII. o. t.

A mászóversenyben ezüst érmet nyert Kishonthy Béla V. o. t., bronzot Bóna Dezső IV. o. t. és Valent Gyula II. o. t. — A magasrúgás versenyében ezüstöt Bóna Dezső IV. o. t., bronzot Batta Bálint VII., Dudás Dezső IV., és Kerekes Ödön IV. o. t. — Nyújtó tornázásból ezüstöt Regula József VIII. o. t., bronzot Kishonthy Béla IV. o. és Szaffka János V. o. tanulók.

Korlát tornázásból ezüstöt Návoy Béla VII. o. t., bronzot Batta Bálint VII. és Balla Ferenc VI. o. tanulók.

Súlydobásból ezüstöt Veress Károly VII., bronzot Szabó Gyula IV. és Belinszky Péter VI. o. tanulók. Végül füleslabda-verseny következett a VIII—VII. és a IV—VI. osztályok között, melynek eredménye 2:2. — Az egyes verseny nemekben elért szép sikerek és azok jutalma szolgáljanak buzdításul a jövőre úgy a versenyzőknek, mint az egész ifjuságnak, hogy a közel jövőben megtartandó országos tornaversenyen elérendő eredmény méltó legyen a múlt sikereihez.

Érettségi vizsgálat.

Érettségi vizsgálatot ez idén három ízben tartottunk: 1907. szept. és december havában a tiszai ref. egyházkerület miskolczi és sárospataki főgimnáziumától javító- vagy pótló érettségi vizsgálatra hozzánk utasított tanulókkal, kikhez a rimaszombati főgimnázium tanulói csatlakoztak és 1908. június havában. 1907. szeptember havában 9 tanuló jelentkezett teljes érettségi vizsgálatra, 7 javító érettségi vizsgálatra és 2 pótló érettségi vizsgálatra a latin nyelvből. A teljes érettségi vizsgálatot tevők közül érettnak nyilvánított 5, köztük egy, Végh Vilmos, jelesen érettnak, decemberi javítóvizsgálatra utasított 4, A javító vizsgálatot tevők közül érettnak nyilvánított 6, decemberi másodszori javítóvizsgálatra utasított 1. A latin nyelvből pótló érettségi vizsgálatra jelentkezett 2 tanuló megfelelvén a követelményeknek, érettnak nyilvánított. A decemberben megtartott javító érettségi vizsgálaton megjelent 5 tanuló sikerrel tette le a vizsgálatot.

Az egyházi főhatóságot ezeken a vizsgálatokon Csabay Pál tornaljai lelkész főesperes, a kormányt Szóts Farkas budapesti ref. theol. tanár képviselte.

Rendes érettségi vizsgálatra 27 tanuló jelentkezett, még pedig 25 rendes és 2 magántanuló.

Az írásbeli vizsgálatokat május hó 14, 15 és 16-ik napjain tartottuk meg.

Írásbeli tételek voltak: A magyar nyelvből: Vörösmarty hatása a nemzeti átalakulásra. Jelesen dolgozott 6, jól 7, elégségesen 13, elégtelenül 1 tanuló.

A latin nyelvből: Verg. Aeneis III. 506—532. Jelesen dolgozott 7, jól 8, elégségesen 12 tanuló.

A mennyiségtanból: Három szám aritmetikai, más három szám geometriai progressiót alkot. Ha a progressió megfelelő két-két tagját összeadom, a következő összegeket nyerem: 7, $12\frac{1}{2}$, $21\frac{1}{2}$. Az aritmetikai progressió tagjainak összege $16\frac{1}{2}$. Melyek e számok?

b) Egy 36 cm. sugarú gömbből levágok 10 cm. magas segmentumot. Mekkora a segmentum felszíne és térfoga, az ugyanazon alappal bíró kúp és henger felszíne és térfogata, a segmentumot érintőleg befogadó kúp palástnak felszíne és ezen kúp csúcsának a gömbtől való távolsága; Jelesen kidolgozta a tételket 3 tanuló, jól 6, elégségesen 13 és elégtelenül 5 tanuló.

Az írásbeli vizsgálatok teljes rendben folytak le és azok alapján valamennyi tanuló bocsáttatott szóbeli vizsgálatra.

A szóbeli vizsgálatot június hó 23—26-ig tartottuk meg, Ludmann Ottó eperjesi coll. igazgató elnöke alatt és dr. Obetkó Dezső eperjesi jogakadémiai tanár, mint kormányképviselő, jelenlétében. A szóbeli vizsgálat elől visszalépett betegsége miatt egy tanuló, kinek írásbeli dolgozatai egy évre érvényesítették.

A szóbelileg megvizsgált tanulók közül:

Jelesen érettek: Frenyó Lajos, Kosiner Sándor, Szőke István és Vályi Ferenc, összesen 4.

Jól érettek: Csongrádi Attila, Kubinyi Gyula, Makó Gábor, Schvarecz Jakab, Stojkovich József és Tóth Sándor, összesen 6.

Érettnak nyilvánított 10.

Két hó mulva Rimaszombatban teendő javítóvizsgálatra utasított 6.

A javító-pótló és kiegészítő érettségi vizsgálatot a tiszáninneni ág. hitv. ev. egyházkerülethez tartozó eperjesi, iglói, kismárki, nyiregyházi, rimaszombati és rozsnyói főgimnáziumoktól ideutalt tanulókkal ez idén Rimaszombatban tartjuk meg. A teljes érettségi vizsgálatra jelentkezők a keresztleveleikkel és összes középiskolai bizonyítványaikkal felszerelt kérvényüket aug. hó 15-ig nyújtják be a rimaszombati egy. prot. főgimnázium igazgatóságához. Ugyancsak aug. 15-ig jelentkezzenek érettségi bizonyítványaik melléklésével a javító vagy pótló vizsgálatra utasított tanulók is.

A tanuló-ifjúság neve és érdemsorozata.

I. Osztály.

A tanuló neve	Magaviselet	Vallás	Magyar	Latin	Földrajz	Természettan	Mennyiségtan	Rajzoló geom.	Szépírás	Torna
Bartók Dániel ev. ref. ism.	1	1	3	3	3	1	3	3	3	2
Bodon József r. kath.		k	i	l	e	p	e	t	t	
Bodor Zoltán ev. ref.	1	2	4	4	4	2	4	4	3	3
Blumenthál Izidor izr.		k	i	l	e	p	e	t	t	
5 Braun Sándor izr.	1	2	4	4	3	2	4	3	4	2
Brehovenszky Lajos ág. ev.	1	1	3	3	2	1	3	3	2	2
Czékmány Ferenc r. kath.	1	3	3	3	3	2	4	4	3	2
Cselinszky Zsigmond r. kath.	1	3	3	3	3	2	3	2	3	3
Csencsik Sándor r. kath.	1	2	3	3	3	2	3	3	3	3
10 Deutsch Sándor izr.	1	1	2	2	1	2	3	2	3	4
Dobos Béla r. kath.	1	1	2	2	1	2	1	2	2	2
Emericzy Andor ág. ev.	1	1	3	3	2	2	3	2	2	2
Ferenczfy József ág. ev.	1	1	3	3	3	2	3	3	2	2
Fésűs Ferenc ev. ref.	1	1	3	4	3	2	4	3	3	3
15 Frank Elemér ev. ref.	1	1	3	4	2	2	3	3	4	3
Gaal Iván ág. ev.	1	1	3	3	2	2	3	3	3	1
Gregorecz János ág. ev.	1	1	3	3	2	2	3	4	3	3
Grosinger László izr.	1	1	3	3	2	2	3	3	2	3
Hancsovszky Gyula ev. ref.	1	2	3	3	2	3	3	3	3	3
20 Hoffmann Rezső izr.		k	i	l	e	p	e	t	t	
Hoselitz Zoltán izr.	1	1	3	3	2	2	3	3	2	3
Hupka László r. kath.	1	1	3	3	2	1	3	3	2	2
Jakubcsák Dezső r. kath.		k	i	l	e	p	e	t	t	
Jellinek Ernő izr.	1	1	3	4	3	2	3	3	3	fm
25 Kelecsényi József ev. ref.		k	i	l	e	p	e	t	t	
Klein Jenő izr.	1	2	3	4	4	2	3	3	3	4
Kishonthy Endre r. kath.	1	1	2	3	3	2	3	2	3	2
Kohn Lajos izr.	1	2	3	4	3	2	3	3	3	4

A tanuló neve	Magaviselet	Vallás	Magyar	Latin	Földrajz	Természettan	Mennyiségtan	Rajzoló geom.	Szépírás	Torna
Komjáthy Zoltán ev. ref.	1	1	1	2	1	1	2	3	2	3
30 Konyha Géza ev. ref.	1	2	3	4	2	3	4	3	2	3
Kovács Gyula ev. ref.	1	1	2	3	1	1	3	3	3	3
Kriszta Béla ág. ev.	1	2	3	4	3	2	3	3	2	3
Langhoffer Pál ág. ev.	1	1	3	4	4	3	3	3	2	3
Lengyel József ág. ev. ism.	1	2	3	4	4	3	4	4	3	4
35 Lóska Károly r. kath.	1	3	3	3	3	3	4	4	1	3
Márkus Imre izr.	1	2	3	4	3	4	4	3	3	3
Micsinay József ág. ev.	1	3	4	4	4	4	4	4	2	3
Molnár István r. kath. ism.	1	2	3	3	3	2	4	4	3	1
Mondada Kornél r. kath.	1	1	2	3	2	1	3	3	3	1
40 Muraközy Géza ág. ev.	1	1	2	3	2	2	3	3	3	1
Pál Dezső ev. ref.	1	1	3	3	3	2	4	3	3	2
Péter Béla izr.	1	2	4	4	4	3	4	4	3	3
Polesznyák Dezső r. k. ism.	1	3	3	4	3	3	3	4	3	2
Ponghó Mihály ev. ref.	1	1	2	2	1	2	2	2	3	2
45 Princz Barna izr.	1	2	4	4	4	4	4	4	3	3
Rónay Béla ev. ref.	1	3	3	4	4	3	4	4	3	3
Runyay László ev. ref. ism.	1	2	3	3	3	3	3	3	3	2
Sailer István ág. ev.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Seidner László izr.	1	2	4	4	3	2	4	4	3	1
50 Soós István ev. ref.	1	2	3	3	3	2	3	3	2	3
Szabó Géza r. kath. ism.		k	i	l	e	p	e	t	t	
Szentpétery István ev. ref.	1	2	3	3	3	3	3	3	3	3
Szoboszlay Ferenc r. kath.	1	3	4	4	4	3	4	4	3	3
Szokolay János ev. ref.	1	2	3	3	3	2	2	3	3	2
55 Szvejkovszky István ev. ref.		k	i	l	e	p	e	t	t	
Takács Lajos r. kath.	1	2	3	3	3	2	3	4	2	2
Tengely Ferenc ág. ev.	1	1	3	3	2	2	3	3	3	3
Ternóczky Tibor r. kath.	1	2	3	3	3	2	3	3	3	2
Thanhoffer István r. kath.		k	i	l	e	p	e	t	t	
60 Török Gusztáv ág. ev.	1	2	4	4	4	4	4	3	2	1
Urszinyi Endre ág. ev.	1	1	3	3	2	2	3	3	2	1
Vajda István ág. ev.	1	1	3	4	3	3	4	4	3	3
Weiszman Mór izr.	1	2	2	3	2	2	3	3	3	3
Winter Sándor izr.		k	i	l	e	p	e	t	t	
65 Visnyay Zoltán r. kath.	1	3	3	3	3	2	4	4	3	3
Vitális István ev. ref.	1	1	3	2	2	1	2	3	1	3

A tanuló neve	Magaviselet	Vallás	Magyar	Latin	Földrajz	Természettrajz	Mennyiségtan	Rajzoló geom.	Szépírás	Torna
	Vjerk Pál ág. ev.	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Vörös László r. kath.	1	2	4	3	3	2	4	3	3	2
Zólyomy László ág. ev.	1	1	1	1	1	3	2	2	2	2
Magántanulók:										
70 Bobok István r. kath.	—	1	1	2	1	1	2	2	—	—
Frank Dezső izr.	—	1	3	3	2	1	3	3	—	—
Gajer János ág. ev.	—	1	3	4	3	2	3	4	—	—
Szabó Lajos ev. ref.	—	1	3	3	2	2	3	3	—	—
Thanhoffer István r. kath.	—	1	3	4	3	3	3	4	—	—

II. Osztály.

A tanuló neve	Magaviselet	Vallás	Magyar	Latin	Földrajz	Természettrajz	Mennyiségtan	Rajz. mértan	Szépírás	Torna
	Adorján Viktor ref.	1	1	2	2	2	1	3	1	3
Árvai György r. kath.	1	1	1	2	2	1	2	1	2	3
Bernáth Ármin izr.		k	i	1	e	p	e	t	t	3
Braun Tivadar izr.	1	1	2	3	2	2	3	3	3	fm
5 Braxatórisz Gyula ág. h. ev.	1	1	3	3	2	2	3	3	3	3
Burger Elemér izr.	1	1	3	3	3	2	3	3	3	1
Czece Pál r. kath.	1	1	3	4	3	2	4	4	2	3
Csíper Dezső r. kath.	1	1	2	2	1	1	2	1	1	2
Csapó Barna ref.	2	1	3	4	3	2	4	3	2	fm
10 Csorba Kálmán ref.	1	1	3	4	2	1	3	3	3	3
Dobránszky Imre r. kath.	1	2	3	3	3	3	4	4	3	2
Endre Viktor r. kath.	1	2	3	4	3	2	4	3	2	fm
Enyedi Artúr izr. ism.	1	1	3	3	3	2	3	3	3	2
Fekete Imre unit.	1	1	2	2	1	1	3	2	3	2
15 Galambos Géza izr.	1	1	2	3	2	2	3	2	3	fm
Gyurové János ág. h. ev.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Jellinek Ferenc izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2
Krausz Árpád izr.	1	1	3	3	4	3	4	3	3	2
Löcherer Géza r. kath.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
20 Makovics Jenő r. kath.	1	2	3	3	2	2	3	2	2	2
Marton Lehel ref.	2	2	3	3	4	2	4	3	2	2
Máté Dezső ág. h. ev.	1	1	2	3	2	1	3	3	2	3
Müller Iván r. kath.	2	1	3	4	3	2	3	3	2	1
Német Pál ág. h. ev.	1	1	2	2	1	1	3	3	2	2
25 Paál Lajos ref.	1	1	3	3	3	3	4	3	1	1
Pékh Gyula r. kath.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Plech Dezső ág. h. ev.	1	2	3	3	3	2	4	3	2	fm
Pólya László izr.	1	1	3	3	3	2	3	3	2	2
Pólos László ref.	1	2	4	3	3	3	4	3	3	1
30 Pósa Lajos ref.	1	1	1	1	1	1	2	1	3	3
Rácz Dezső ref.	1	1	3	4	2	2	4	3	3	fm
Ragályi Jenő ref.	1	1	3	3	2	1	4	2	3	2
Rentka Gyula r. kath.	1	3	4	4	4	2	4	4	3	1
Sáfrány Béla ref.	1	1	2	3	3	2	3	2	3	1
35 Seidner Róbert izr.	1	1	3	3	2	2	3	3	2	2
Soós Zoltán ref.	2	1	3	3	3	1	3	3	2	2
Szabó László ág. h. ev.	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1

A tanuló neve	Magaviselet	Vallás	Magyar	Latin	Földrajz	Természetrajz	Mennyiségtan	Rajz, mértan	Szépíráás	Torna
Szigeti Zoltán ág. h. ev.	2	1	2	3	3	2	3	3	2	1
Sztolár Miklós ág. h. ev.	1	1	2	3	2	2	3	2	2	1
40 Szűk Szilárd ref.		k	i	1	é	p	e	t	t	
Tóthy János ref.	1	2	3	3	3	1	2	3	3	
Török Árpád r. kath.	1	1	2	2	2	2	2	2	3	1
Trunkó István r. kath.	1	1	2	2	1	1	3	3	2	2
Ujágh Attila ág. h. ev. ism.	2	2	3	4	3	4	3	2	3	3
45 Uhlyár Gyula ág. h. ev.	1	1	2	2	2	2	3	2	3	2
Urbányi Béla r. kath.	1	1	2	2	1	1	3	2	2	2
Urszinyi Gyula ág. h. ev.	1	1	2	3	2	1	3	3	3	3
Valent Gyula ág. h. ev.	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1
Varga Ferenc ref.	3	1	4	4	2	1	4	4	3	2
Magántanuló:										
50 Stegena Ernő r. kath.	—	2	3	4	3	3	4	4	—	—

III. Osztály.

A tanuló neve	Magaviselet	Vallás	Magyar	Német	Latin	Történelem	Földrajz	Mennyiségtan	Mértani rajz	Torna
Altstädter István izr.	1	1	3	3	4	3	3	3	2	3
Andrik János ág. ev.	1	1	3	3	3	2	3	3	2	2
Angyal Kálmán ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fm
Blau Aladár izr.	1	1	3	3	3	3	3	3	3	3
5 Bodor László ref.	1	2	3	4	3	3	3	3	4	3
Czeglédi Béla ref.	1	2	3	3	3	3	3	4	3	2
Cseh János ref.	1	2	3	4	3	4	3	4	4	3
Eisele Ottó ág. ev.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	3
Fazekas Gyula ág. ev.		k	i	1	é	p	e	t	t	
10 Feller Kálmán izr.	1	1	1	2	1	2	2	2	3	2
Frenyó Dezső ág. ev.	1	2	3	1	3	3	3	3	3	1
Gondkievics László r. kath.	1	1	1	2	1	1	2	1	2	1
Grünman Ernő izr.	2	1	3	2	3	2	3	3	3	2
Hizsó János ág. ev.	1	1	2	2	2	2	2	2	1	1
15 Hudiczius Ferenc ref.	1	1	2	3	3	2	2	3	2	3
Hupka Viktor r. kath.	1	1	3	3	3	2	2	3	3	3
Joós Elek ref.	1	1	3	3	3	2	3	3	3	1
Kosparik Gyula r. kath.	1	1	3	3	3	3	3	3	3	3
Klein Ernő izr.	2	1	3	3	3	2	2	2	3	2
20 Klein Samu izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Klein Vilmos izr.	3	2	3	3	3	2	3	3	3	3
Kontratovich Elemér g. k.	1	1	3	3	3	3	3	3	3	1
Koós Győző ref.	1	1	3	3	3	2	3	3	2	1
Kovács Bertalan ref.	1	1	2	3	3	2	3	3	3	1
25 Kovács István r. kath.	1	3	3	4	3	2	3	4	3	3
Krcs Dezső r. kath.	1	1	3	3	4	3	3	2	3	3
Kriston Kálmán ref.	1	1	2	2	2	2	3	2	3	1
Lendáczi Mihály r. kath.	1	1	2	3	2	2	2	2	2	2
Major Sándor ref.	1	1	3	4	4	3	4	4	3	3
30 Marssó Lőrinc r. kath.	1	1	2	3	3	1	3	3	3	1
Mattus Andor r. kath.	1	1	1	2	1	2	1	1	3	3
Mayer Árpád ág. ev.	1	3	3	3	3	3	3	3	3	2
Mayer Béla ág. ev.	2	3	3	3	3	3	3	4	4	3
Misecska Bernát ág. ev.	1	1	2	2	2	3	2	3	3	2
35 Muraközi Gyula ág. ev. ism.	1	1	3	3	3	2	3	4	1	1
Palugyai Lajos ref.	2	2	3	3	3	3	3	2	3	3
Pekár Sámuel ág. ev. ism.	1	1	3	4	4	3	3	3	1	1

A tanuló neve										
	Magaviselet	Vallás	Magyar	Német	Latin	Történelem	Földrajz	Mennyiségtan	Rajz. mértan	Torna
Petró István r. kath.	1	2	3	4	4	3	3	3	2	1
Pogány István ref.	1	1	2	3	2	3	2	2	2	2
40 Polesznyák József r. kath.	1	2	3	3	3	3	3	3	3	3
Postha Gyula ág. ev.	1	2	2	1	2	3	3	3	3	2
Róth Dezső izr. ism.	2	2	3	4	4	3	3	3	3	3
Rózsa Lajos ref.	1	2	4	3	4	3	3	3	3	2
Schiller Ferenc izr.	2	2	4	4	4	3	4	4	3	3
45 Steller Jenő ág. ev.	1	2	3	2	3	3	3	2	2	1
Szabó István ref.	1	1	3	4	4	3	4	3	4	3
Szaniszló János ref.	1	1	2	3	2	2	1	2	2	1
Szládek Barna r. kath.	2	2	3	3	4	3	3	3	3	1
Varga Lajos ref.	1	1	1	2	1	1	1	2	2	1
50 Veres Samu ref.	1	1	2	3	2	3	3	3	2	2
Vincze Jenő r. kath.	2	3	3	4	4	4	3	4	2	2
Vitkovics Géza r. kath.		k	i	l	l	e	t	t	t	
Weiszmann Bálint izr.	1	1	2	3	3	3	3	3	3	3
Winter Adolf izr.	1	1	2	3	3	2	3	3	3	1
55 Zeheri Béla ref.	1	1	3	3	3	3	3	3	3	1
Magántanulók:										
Beelik Viktor	—	1	2	2	2	2	3	2	2	—
Orosz Kálmán	—	1	3	3	3	3	3	4	3	—

IV. Osztály.

A tanuló neve										
	Magaviselet	Vallás	Magyar	Német	Latin	Történelem	Természettan	Mennyiségtan	Rajzoló mértan	Torna
Bachnyák Béla r. kath.	1	1	2	2	2	1	1	2	1	2
Bartha Imre r. kath.	1	2	3	3	3	3	3	3	2	2
Bán Géza ref.	2	2	3	4	3	3	2	3	3	2
Bárczy Sándor ref.	1	2	3	4	3	3	3	3	3	2
5 Bella Gyula r. kath.	1	1	1	2	2	1	1	2	2	2
Bóna Dezső r. kath.	1	1	1	3	3	1	2	2	2	1
Czeplédy János ref.	2	3	4	3	3	3	3	3	4	1
Csernay László r. kath.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
Dianiska Dezső ág. ev.	2	2	3	3	4	3	3	4	4	1
10 Dudás Dezső r. kath.	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1
Eisele Lajos ág. ev.	1	1	3	3	3	2	1	2	1	1
Faluba Gusztáv ág. ev.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
Frommer Lajos izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
Geduly Árpád ág. ev.	2	2	3	3	3	1	1	2	2	3
15 Horváth Béla ref.	1	1	2	3	3	2	1	2	3	1
Jellinek Gyula izr.	2	2	2	3	4	2	3	3	1	2
Jurasko Pál r. kath.	2	2	3	3	3	3	3	3	2	3
Karsai Andor izr.	1	1	2	3	3	2	2	3	2	2
Kerekes Ödön izr.	1	2	3	3	3	3	3	2	2	1
20 Klein Sándor izr.	1	2	3	3	3	3	3	4	4	4
Kosiner Imre izr.	1	1	2	1	3	1	1	2	2	2
Márkus Miklós izr.	2	2	3	4	3	3	3	4	3	3
Pandula Pál r. kath.	1	1	2	3	3	2	3	3	2	2
Péter Zoltán izr.	1	1	1	2	2	1	2	3	3	3
25 Plech Aladár ág. ev.	1	1	1	2	2	1	2	3	3	3
Reinitz Vilmos izr.	1	2	2	2	3	3	3	2	1	1
Spilda Ede ág. ev.	1	1	2	2	2	2	2	2	2	3
Stech Géza ág. ev.	1	1	2	1	2	1	2	2	2	2
Szabó Gyula r. kath.	1	1	3	3	3	2	2	3	3	1
30 Szelepecz Ferenc r. kath.	2	3	3	4	3	3	3	4	3	3
Szudor Pál r. kath.	1	1	3	2	3	1	3	3	2	2
Torma Gyula ref.	2	3	3	4	4	3	3	3	3	2
Tóthi Béla ref.	1	1	2	3	3	1	1	2	2	3
Trunkó Tibor r. kath.	1	1	2	3	3	2	2	3	2	2
35 Valovics Ferenc r. kath.	1	2	2	3	3	2	3	3	2	2
Magántanulók:										
Bobok Géza r. kath.	—	1	2	3	3	1	2	3	—	—
Telek A. Sándor r. kath.	—	1	2	3	3	2	2	2	—	—

V. osztály.

A tanuló neve	Magaviselet	Vallás	Magyar	Német	Latin	Görög	Görög pótló		Történet	Természetráaj	Mennyiség	Torna
							irod.	rajz				
Bacskay Jenő ref.	1	1	2	3	3	—	1	1	2	2	3	2
Cseh Ödön ref.	1	2	3	3	3	—	2	3	3	3	3	3
Dzúrik Gyula ág. h. ev.	1	1	3	3	3	—	—	—	2	3	3	1
Engler István ág. h. ev.	1	1	2	3	3	—	2	3	2	3	3	3
5 Ferencz István r. kath.	1	2	3	3	3	—	—	—	3	3	3	3
Gaál Andor ág. h. ev.	1	1	2	1	3	—	1	3	1	1	3	3
Goldperger Győző ág. h. ev.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Gömöri Béla izr.	1	1	3	2	3	—	2	2	1	2	3	2
Hézsér Lajos ref.	1	1	2	3	3	—	1	3	2	2	3	3
10 Horváth Elemér r. kath.	1	1	2	3	3	—	3	2	3	1	3	2
Jerem András ág. h. ev.	1	1	3	4	3	—	3	3	3	1	3	2
Juraskó Elek r. kath.	1	2	3	4	3	—	2	3	3	2	4	3
Kercsik László ref.	1	2	3	4	4	—	3	3	4	2	4	3
Kerekes Barna izr.	1	1	3	3	3	—	2	1	3	3	4	1
15 Kishonthy Béla r. kath.	2	3	3	4	3	—	3	3	3	3	4	1
Kolozsy Zoltán ref.	1	1	1	2	1	—	1	1	1	1	2	1
Komlósy Géza r. kath.	1	1	1	2	1	—	2	—	2	1	1	1
Koziner Dezső izr.	1	1	1	2	3	—	1	2	2	1	3	3
Kubinyi Aladár ág. h. ev.	1	1	1	1	1	—	1	3	1	1	2	3
20 Lukács Endre ref.	1	1	2	2	3	—	2	3	2	2	3	2
Mahr Sándor r. kath.	1	2	2	3	3	—	2	3	2	2	3	2
Mándy István ref.	1	1	2	2	3	—	2	2	2	2	3	2
Mihály István r. kath.	1	2	2	3	3	—	2	2	2	2	3	2
Muraközy Tivadar ág. h. ev.	1	1	3	3	3	—	1	2	2	1	2	3
25 Nagy István ref.	1	1	2	3	3	—	—	—	2	2	4	3
Nemes Béla ref.	2	1	2	3	3	—	—	—	2	2	3	1
Neumann Károly izr.	2	1	2	2	3	—	2	3	2	3	3	3
Ponoczky Sándor ref.	1	1	3	3	3	—	—	—	2	2	4	1
Pósa Zsigmond ref.	1	2	3	3	3	—	—	—	3	2	4	1
30 Rác Kálmán ref.	1	1	2	3	3	—	—	—	3	2	4	1
Sáfrány Ödön ref.	1	2	3	3	3	—	—	—	3	2	3	1
Sáfrány Zsigmond ref.	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Singer Artúr izr.	1	1	1	1	1	—	—	—	1	1	1	3
Stolcz Zsigmond r. kath.	2	1	3	4	3	—	—	—	2	3	3	1
35 Schneider János r. kath.	1	2	3	3	3	—	—	—	3	3	3	2
Szaffka János g. kath.	1	2	2	3	3	—	—	—	2	3	3	1
Szakall Andor ref.	1	2	3	3	3	—	—	—	3	3	3	3

A tanuló neve	Magaviselet	Vallás	Magyar	Német	Latin	Görög	Görög pótló		Történet	Természetráaj	Mennyiség	Torna
							irod.	rajz				
Szikorszky Zoltán r. kath.	1	1	3	3	3	—	3	3	2	2	3	3
Tóth Kálmán ref.	1	1	1	1	1	—	—	—	1	1	1	1
40 Vályi Kálmán r. kath.	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	3	1
Magántanuló:												
Beélik Elemér r. kath.	—	1	1	1	2	—	1	2	1	1	2	—

VI. osztály.

A tanuló neve	Magaviselet		Vallás		Magyar		Német		Latin		Görög		Történet	Természetrájt	Mennyiségtan	Torna
	irod.	rajz	irod.	rajz	irod.	rajz	irod.	rajz	irod.	rajz	irod.	rajz				
Altstädter Elemér izr.	1	1	2	4	3	—	2	2	2	2	2	2	2	4	2	
Altstädter Ernő izr.	1	1	3	4	3	—	1	1	1	2	4	1	2	4	1	
Balla Ferenc ref.	1	1	2	3	3	3	—	—	2	3	3	1	2	3	3	
Barcza Pál ág. ev.	1	2	1	2	3	—	1	2	2	2	2	3	2	3	3	
5 Bárczy László ref.	1	2	3	3	3	3	—	—	2	2	3	2	2	3	2	
Bátky Dezső ref.	1	1	1	2	1	—	1	1	1	1	2	2	2	2	2	
Belinszky Péter ref.	1	1	3	4	4	3	—	—	2	3	3	2	2	3	2	
Benko Barna r. kath.	1	1	1	2	2	2	—	—	1	1	1	2	2	2	2	
Bernáth Gyula izr.	1	1	3	2	2	—	1	3	1	2	3	3	3	3	3	
10 Bodon Gyula ref.	1	1	1	3	2	3	—	—	2	2	3	3	2	3	3	
Bohus Jenő ág. ev.	1	1	2	2	2	—	2	2	2	2	2	2	2	2	3	
Borsody László ref.	1	1	2	3	2	—	1	2	1	1	3	3	3	3	2	
Braun Géza izr.	1	1	1	1	1	—	1	3	1	2	3	2	2	3	2	
Dapsy Árpád ref.	1	2	3	3	3	—	2	2	3	2	3	3	2	3	3	
15 Dezső Lajos r. kath.	1	1	2	3	3	—	3	1	3	3	2	3	2	3	2	
Dikmann Andor izr.	1	1	3	3	3	—	2	3	2	4	4	2	2	4	2	
Dutkay Lajos r. kath.	1	1	3	3	2	2	—	—	2	2	3	1	2	3	1	
Fazekas József ref.	1	1	3	3	3	—	2	2	2	3	3	3	3	3	3	
Ferschin Zoltán r. kath.	2	2	3	3	3	—	—	—	2	3	4	3	2	4	3	
20 Freisinger Vilmos izr.	1	2	2	2	2	—	—	—	2	1	3	3	2	3	3	
Gábris Zoltán ref.	1	2	2	3	2	—	1	1	2	1	3	3	2	3	3	
Hanesz Pál ág. ev.	1	1	2	3	2	—	1	2	1	2	2	1	2	1	1	
Hoffmann Gyula ág. ev.	1	1	1	1	1	—	—	—	1	1	1	1	1	1	1	
Hudiczius István ref.	1	1	2	3	2	—	1	1	1	1	3	1	2	3	1	
25 Jere'n János ág. ev.	2	1	3	3	3	—	2	3	1	3	4	2	2	4	2	
Karabélyos Árpád ref.	2	2	3	3	2	3	—	—	2	4	4	2	2	4	2	
Kerekes Tibor ref.	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Kisgergely Gyula r. kath.	1	2	3	3	3	—	3	3	3	2	2	2	2	3	3	
Kohn Dezső izr.	1	1	3	4	3	—	3	3	3	3	4	3	4	3	3	
30 Koncsek Jenő r. kath.	1	2	3	3	4	—	3	2	3	3	4	3	3	4	3	
Kosik Gyula ref.	1	2	2	3	4	3	—	—	3	2	3	2	3	2	2	
Kovács Kálmán ref.	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1	2	
Kis Imre ref.	1	2	3	4	4	—	2	3	3	3	3	3	3	3	2	
Lukács Béla ref.	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
35 Lusztig János ág. ev.	1	1	2	2	1	2	—	—	2	1	1	1	1	1	2	
Marssó György r. kath.	1	1	3	3	2	—	1	3	2	2	3	2	2	3	3	
Mesko Barna ág. ev.	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1	3	

A tanuló neve	Magaviselet		Vallás		Magyar		Német		Latin		Görög		Történelem	Természetrájt	Mennyiségtan	Torna
	irod.	rajz	irod.	rajz	irod.	rajz	irod.	rajz	irod.	rajz	irod.	rajz				
Mikula Zoltán ág. ev.	1	2	3	4	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Németh Gyula r. kath.	2	2	3	3	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40 Rác Lajos r. kath.	1	1	3	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tomcsányi István ref.	2	2	3	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Török Kálmán r. kath.	1	1	3	3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Vályi Viktor r. kath.	1	2	3	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Veres Loránd ref.	1	2	3	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
45 Zolyomi Pál ág. ev.	n	e	m	v	i	z	s	g	a	z	o	t	t			
Magántanulók:																
Benyovszky Alfonz r. kath.	—	2	4	2	2	—	3	2	4	2	3	—	—	—	—	—
Breustedt Aladár r. kath.	—	2	3	2	3	—	2	—	3	2	3	—	—	—	—	—

VII. osztály.

A tanuló neve	Mzgaviselet	Vallás	Magyar	Német	Latin	Görög pótlo		Történelem	Természettan	Mennyiségtan	Torna
						irod.	rajz				
Batta Bálint ref.	1	2	3	3	3	2	—	—	3	3	1
Biszterszky Lajos r. kath.	1	1	3	3	3	—	2	3	2	3	2
Borbás Antal r. kath.	1	2	3	4	3	—	3	3	3	4	3
Braun Miklós izr.	1	1	2	1	2	—	1	2	1	3	3
5 Büchler Árpád izr.	1	1	2	3	3	—	2	3	2	3	3
Csapó Gyula ref.	1	2	3	3	3	—	—	—	—	—	—
Dapsy Béla ref.	1	1	1	2	2	—	1	2	1	2	2
Deutsch István izr.	1	1	2	2	2	—	1	2	2	1	3
Einhorn Dezső izr.	1	1	3	3	3	—	2	2	2	3	2
10 Fehér Gyula ref.	1	1	1	2	1	1	—	—	1	1	1
Gondkivics Ferenc r. kath.	1	1	3	3	3	—	1	1	2	2	2
Gotthard Bálint r. kath.	1	1	3	4	3	—	2	3	3	4	3
Görbe Gyula r. kath.	1	1	2	3	3	—	2	2	3	2	1
Huszth Elemér ref.	1	1	2	3	3	—	2	2	3	3	fm
15 Istók Barna ág. ev.	1	1	2	2	2	2	—	—	2	2	2
Jellinek Adolf izr.	1	1	1	2	2	—	2	3	2	2	2
Konratovics Ernő g. kath.	1	1	1	2	2	—	1	2	2	2	fm
Koós Elemér ref.	1	1	1	3	2	—	1	2	1	3	3
Kossuth Sándor r. kath.	1	1	1	3	2	—	2	2	1	3	1
20 Kovács István r. kath.	1	1	2	3	2	2	—	—	1	3	1
Majthényi Ádám r. kath.	1	1	2	1	2	2	—	—	2	4	2
Máriássy Zoltán ref.	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1	fm
Mikulás Jenő ág. ev.	1	1	2	3	3	—	1	2	1	2	3
Návoy Béla ág. ev.	1	2	3	4	3	—	3	2	3	3	1
25 Oberhauser Ottó r. kath.	1	1	3	3	3	—	2	2	2	3	2
Pongrácz Ernő r. kath.	1	1	2	2	3	—	1	1	1	2	1
Pongrácz Kamill r. kath.	1	1	2	2	2	—	1	1	1	1	2
Sághi Zoltán ref.	1	1	1	2	2	—	1	2	1	2	1
Sailer Károly ág. ev.	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	fm
30 Seidner Ernő izr.	1	1	2	2	3	—	1	2	1	2	1
Stolcz Jenő r. kath.	1	1	3	3	3	2	—	—	3	3	2
Thanhoffer Jenő r. kath.	1	1	2	2	3	2	—	—	2	4	3
Urbányi Dezső r. kath.	1	1	1	3	3	—	1	2	2	2	2
Veres Gyula izr.	1	1	1	1	1	—	1	2	1	1	fm
35 Veress Károly ref.	1	1	3	4	3	3	—	—	2	4	1
Vigh Bertalan r. kath.	1	2	3	4	3	—	3	1	2	3	4

A tanuló neve	Magaviselet	Vallás	Magyar	Német	Latin	Görög pótlo		Történelem	Természettan	Mennyiségtan	Torna
						irod.	rajz				
Magántanulók:											
Barcza Ferenc ág. ev.	—	2	3	3	3	—	2	2	3	3	—
Bella János r. kath.	—	1	3	3	3	—	3	2	2	3	—
Bobok Tivadar r. kath.	—	1	3	3	4	—	3	3	3	4	—
40 Harsányi Menyhért ref.	—	2	3	3	3	3	—	2	3	3	—
Thanhoffer Lajos	—	2	3	3	4	—	3	3	3	4	—

VIII. Osztály.

A tanuló neve	Magaviselet		Magyar	Német	Lati.	Görög	Görög pótló		Történelem	Természettan	Menyiségtan	Philosophia	Torna
	Vallás						i-od.	rajz.					
Birnstingel Emil ág. ev.	1	2	3	3	3	—	—	2	—	—	—	—	3
Csongrádi Attila izr.	1	1	2	1	3	—	—	—	—	—	—	—	2
Döményi László izr.	1	1	3	3	3	—	—	—	—	—	—	—	3
Dráveczky Gyula r. kath.	1	1	2	3	3	—	—	—	—	—	—	—	1
5 Egrý István ref.	1	2	3	4	4	—	—	—	—	—	—	—	2
Fáy Elemér ref.	1	1	2	3	3	—	—	—	—	—	—	—	3
Fésűs Endre ref.	1	1	2	3	3	—	—	—	—	—	—	—	1
Flóhr József izr.	1	1	2	3	3	—	—	—	—	—	—	—	3
Frenyó Lajos ág. ev.	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	2
10 Gömöri Ödön izr.	1	1	3	2	3	—	—	—	—	—	—	—	2
Gregor Béla r. kath.	1	1	3	3	3	—	—	—	—	—	—	—	3
Haas Géza izr.	2	1	3	3	4	—	—	—	—	—	—	—	3
Hosszúfalusy Ferenc ref.	1	1	3	3	3	—	—	—	—	—	—	—	3
Járdánházy Dénes ref.	1	1	2	3	3	—	—	—	—	—	—	—	1
15 Kapor Aurél r. kath.	1	1	3	3	3	—	—	—	—	—	—	—	3
Kosiner Sándor izr.	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Kubinyi Gyula ág. ev.	1	1	1	2	2	—	—	—	—	—	—	—	3
Lopusnyi János ág. ev.	2	2	3	3	4	—	—	—	—	—	—	—	1
Madách Mike r. kath.	n	e	m	v	i.	z	s	o	r	t	t	t	t
20 Makó Gábor r. kath.	1	1	1	2	2	—	—	—	—	—	—	—	1
Meskó Arisztid ág. ev.	1	2	3	3	3	—	—	—	—	—	—	—	1
Regula József g. kath.	1	1	2	3	3	—	—	—	—	—	—	—	1
Rozinay Jenő r. kath.	1	1	2	3	3	—	—	—	—	—	—	—	2
Schultheisz Jenő r. kath.	1	1	3	2	3	—	—	—	—	—	—	—	2
25 Szakall István ref.	1	1	2	3	3	—	—	—	—	—	—	—	1
Szőke István ref.	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Tóth Sándor ref.	1	1	2	3	3	—	—	—	—	—	—	—	2
Vályi Ferenc ref.	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Végh Dezső ref.	1	1	3	3	3	—	—	—	—	—	—	—	2
Magántanulók:													
30 Buzás Gyula r. kath.	2	3	3	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Náray Ede ref.	2	3	3	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stojkovich József r. kath.	1	3	2	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Schwartz Jakab izr.	1	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

A beirt tanulók statisztikai kimutatása az 1907—1908. tanévben.

Osztály	A beirt tan.		A vizsgálatot tett tanuló										A beirt tan.												
	Minősége		Vallása		Nyelvismerete			Anyanyelve					III tőisége												
	rendes	magán	Osszesen	ág. hitv. ev.	ev. ref.	róm. kath.	gör. kath.	uniáritus	izraelita	Osszesen	magyar	német	tót	szerb	Osszesen	helybéli	megyebéli	más megyebéli	más állambelli	Osszesen					
I.	69	5	74	17	18	17	—	—	13	65	48	1	8	—	65	15	36	23	—	74					
II.	49	1	50	12	13	13	—	1	8	48	39	—	8	—	48	24	20	6	—	50					
III.	55	2	57	12	18	13	—	—	11	55	51	—	4	—	55	12	19	26	—	57					
IV.	35	2	37	8	7	14	—	—	8	37	31	—	6	—	37	4	16	17	—	37					
V.	40	1	41	6	16	11	—	—	5	39	39	—	—	—	39	9	10	21	1	41					
VI.	45	2	47	10	16	13	—	—	7	46	43	—	—	—	46	5	16	26	—	47					
VII.	36	5	41	5	10	17	—	—	8	41	41	—	—	—	41	16	12	13	—	41					
VIII.	29	6	35	5	11	8	—	—	7	32	32	—	—	—	32	4	9	22	—	35					
Osszesen	358	24	382	75	109	106	4	1	67	363	275	24	63	1	363	332	2	29	—	363	89	133	157	1	382

Oszály	Óstermelő			Iparos			Kereskedő és vállalkozó			Tisztviselő			katoná	Más értelmiség (orvos, ügyvéd, mérnök stb.)	Magánzó (nyugdíjas vagy tőkepenzes.)	Személyes szolgálatból élő (munkás, szolga, nápsz. stb.)	Összesen
	nagybirtokos és birtó	kisbirtokos és birtó	önálló	nagyiparos	kisiparos	önálló	alkalmazott	nagykereskedő	kiskereskedő	alkalmazott	alkalmazott	magán és társulati					
I.	1	15	2	—	5	3	2	7	2	2	—	—	—	15	1	3	45
II.	1	9	—	—	4	5	—	7	—	—	—	—	—	10	4	1	48
III.	2	12	—	—	9	6	—	5	—	—	—	—	—	11	2	1	55
IV.	—	11	2	—	1	8	2	1	2	—	—	—	—	7	3	5	37
V.	—	9	—	—	4	5	—	—	—	—	—	—	—	13	3	—	39
VI.	2	4	—	—	4	1	—	—	—	—	—	—	—	2	4	2	46
VII.	3	7	2	—	4	5	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	41
VIII.	3	5	1	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	8	2	—	41
Összesen	11	95	8	1	13	37	8	37	8	55	81	1	—	82	22	13	363

(c) A vizsgálatot tett tanulók közt ipárgári állásra nézve volt :

b) A vizsgálatot tett tanulók életkora a tanév végén :

Oszály	É l e t k o r a																					Összesen
	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	Több	Összesen							
I.	—	19	28	16	2	4	—	—	—	—	—	—	—	—	65							
II.	—	—	10	20	13	20	6	—	—	—	—	—	—	—	48							
III.	—	—	—	5	24	10	10	11	—	—	—	—	—	—	55							
IV.	—	—	—	—	2	7	16	9	2	1	—	—	—	—	37							
V.	—	—	—	—	—	—	1	6	—	—	—	—	—	—	39							
VI.	—	—	—	—	—	—	1	18	2	1	—	—	—	—	46							
VII.	—	—	—	—	—	—	—	9	6	8	—	—	—	—	41							
VIII.	—	—	—	—	—	—	—	5	18	14	8	4	—	—	41							
Összesen	—	19	38	41	41	41	33	46	40	36	19	7	—	2	363							

d) A vizsgálatot tett tanulók írásbeli dolgozata.

Osztály	Rendes	Nem rendes	Összesen
I.	34	26	60
II.	35	12	47
III.	45	8	53
IV.	27	8	35
V.	37	1	38
VI.	40	4	44
VII.	36	—	36
VIII.	28	—	28
Összesen:	282	29	341

e) A vizsgálatot tett rendes tanulók erkölcsi magaviselete.

Osztály	Jó	Szabály- szerű	Kevésbé szabály- szerű	Rossz	Összesen
I.	60	—	—	—	60
II.	39	7	—	1	47
III.	45	7	1	—	53
IV.	27	8	—	—	35
V.	35	3	—	—	38
VI.	41	3	—	—	44
VII.	36	—	—	—	36
VIII.	26	2	—	—	28
Összesen	309	30	1	1	341

f) A vizsgálatot tett tanulók egészségi állapota.

Osztály	Betegségi eset			Meghalt
	súlyos	könnyű	járványos	
I.	1	35	—	—
II.	4	30	3	—
III.	1	32	—	—
IV.	2	30	—	—
V.	2	50	—	—
VI.	2	23	5	—
VII.	2	35	—	—
VIII.	2	60	—	—
Összesen:	15	296	8	—

g) Mulasztott tanórák száma.

Osztály	Igazolt	Nem igazolt	Nem mulasztott
I.	1531	—	14
II.	691	—	10
III.	1037	1	15
IV.	644	4	8
V.	1252	5	3
VI.	1436	16	3
VII.	923	—	8
VIII.	650	3	2
Összesen:	8164	29	63

h) A kötelező tantárgyak-

Tantárgy	Hány tanuló nyert az											
	I.				II.				III.			
	jeles	jó	elégseges	elégtelen	jeles	jó	elégseges	elégtelen	jeles	jó	elégseges	elégtelen
	o s z t á l y z a t o t											
Vallástan . . .	30	23	12	—	38	9	1	—	37	14	4	—
Magyar nyelv . .	5	8	43	9	7	16	22	3	7	14	32	2
Latin nyelv . . .	3	6	33	23	7	8	23	10	7	9	28	11
Német nyelv. . .	—	—	—	—	—	—	—	—	5	10	30	10
Görög nyelv . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Görögptló irod.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Történelem . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	6	17	30	2
Földrajz	9	18	28	10	12	16	17	3	6	10	36	3
Természetrájz .	11	38	13	3	21	22	5	—	—	—	—	—
Természetan . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mennyiségtan . .	3	6	36	20	6	4	23	15	5	9	33	8
Rajzoló mértan .	2	8	37	18	9	11	22	6	3	16	31	5
Bölcsészeti előt.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szépírás	4	17	37	2	5	19	24	—	—	—	—	—
Torna	9	18	23	3	14	18	9	—	19	13	20	—

ban tett előmenetele.

	Hány tanuló nyert az																			
	IV.				V.				VI.				VII.				VIII.			
	jeles	jó	elégseges	elégtelen	jeles	jó	elégseges	elégtelen	jeles	jó	elégseges	elégtelen	jeles	jó	elégseges	elégtelen	jeles	jó	elégseges	elégtelen
	o s z t á l y z a t o t																			
	22	13	2	—	27	11	1	—	28	18	—	—	33	8	—	—	26	6	—	—
	8	14	15	—	8	15	16	—	9	11	22	—	4	11	13	17	6	10	16	—
	3	7	24	3	6	2	30	1	8	14	18	6	4	12	23	2	5	2	20	5
	5	8	17	7	5	9	20	5	6	9	24	7	5	10	21	5	5	7	20	—
	—	—	—	—	6	4	—	—	1	6	6	—	2	6	3	—	4	5	4	—
	—	—	—	—	10	10	9	—	14	11	8	—	14	10	6	—	2	8	9	—
	13	11	13	—	8	19	11	1	14	18	13	1	14	16	11	—	6	10	16	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	13	12	12	—	12	21	6	—	15	18	11	2	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	13	19	4	4	6	19	3
	3	13	18	3	4	7	21	7	6	7	25	8	5	9	23	4	4	5	22	1
	7	16	10	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	13	11	—
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	10	13	10	1	13	8	15	—	10	16	16	—	11	10	9	—	10	8	2	—

Osztály	Minden tárgybán						Összesen			
	jeles	jó	elégseges	Egy tárgyból elégtelen	Két tárgyból elégtelen	Több tárgyból elégtelen				
I.	2	7	25	6	13	12	8	1	74	
II.	7	7	16	6	8	4	2	—	50	
III.	3	8	26	6	7	5	—	1	57	
IV.	3	8	17	3	5	1	—	—	37	
V.	3	5	22	6	2	1	1	—	41	
VI.	5	5	21	5	10	—	—	1	47	
VII.	4	9	19	5	4	—	—	—	41	
VIII.	3	1	23	1	4	—	—	3	35	
Összesen	30	50	169	38	53	23	363	12	7	382

A vizsgálatot tett tanulók osztályzata a rendszeres tantárgyakban

j) A tanulók osztályzata.

Tápiintézet.

A közélémezési intézetekre is súlyos teret gyanánt nehezedik a fokozódó drágaság, amely a kenyér, hús és zsirneműek terén eddig el nem ért arányokra emelkedett. Sok tanuló abban a nagy tévedésben van, hogy a befizetett díjakból kitelik az élémezés, pedig, ha nem volnának szives adakozóink és jövedelmező alapjaink, még így sem adhatnánk olyan kosztot, amilyent adunk. Minden egyes tanuló, kivétel nélkül, jótéteményt élvez, mert a tápiintézet minden egyesre ráfizet mintegy 35 koronát.

A lefolyt iskolai évben 118 tanuló részesült tápiintézeti ellátásban.

Tápiintézetben 15 tanuló részesült 1144 korona értékben, amint értesítők más helyén részletesen fel van sorolva.

Az étkezés rendje a következő volt:

Hétfőn: Húsleves rizsszel, bab tepertővel; este virsli zsiros burgonyával.

Kedden: Húsleves árpadarával, savanyu burgonya; este gyúrott tészta tehéntúróval.

Szerdán: Húsleves tésztával, bab; este sült hús mártással és burgonya.

Csütörtökön: Húsleves burgonyával, borsó tepertővel; este tejbe-rizs (télén káposzta disznóhússal).

Pénteken: Rántott leves burgonyával, lekváros tészta; este lencse kolbásszal.

Szombaton: Húsleves darával, burgonya; este bab kolbásszal.

Vasárnap: Húsleves tésztával, sült hús mártással és burgonyával; este ősszel: tökfőzelék, télen: káposzta sertéshússal, tavasszal: bab kolbásszal.

Hús 6 tanulóra 1 kgr., a levest a levesben kapták, — kenyér délben, este $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{4}$ kgr.

Tápintézetünk részére adakoztak: a Rimaszombati Takarékpénztár 40 koronát, a Gömörmegyei Nép- és Iparbank 20 koronát, a Gömörm. Takaré- és Hitelbank 20 koronát, a miskolci ev. ref. egyház 33 korona 48 fillért, a mosonyi ev. esperesség 14 koronát, a pozsonymegyei ev. esperesség 27 korona 80 fillért küldött szuplikáció megváltás címén, országos kéregelemből 2107 korona 68 fillér.

Fogadják a jóságos adakozók és előljárók az ifjak halálának köszönetét.

Végül kérjük a tisztelt szülőket, hogy a tápintézeti díjat közvetlenül a tápintézeti gondnoknak címére küldjék. A tápintézeti díj 140 korona (evőeszközökre 1 korona), amely fél évenként előre fizetendő s a tanulók belépése nem hónap-számra, hanem fél évre szól.

Bevétel 1907. polgári évben:

1. Pénztári maradvány	3764	korona	68	fillér.
2. Kérvényezés	2107	"	68	"
3. Tápdíjak	13764	"	60	"
4. Adományok	115	"	74	"
5. Kamatok	3181	"	14	"
6. Vegyes	16	"	40	"

Összesen: 22650 korona 24 fillér.

Kiadás:

1. Tápszerek: Kenyér	3171	korona	70	fillér.
2. Marhahús	6077	"	38	"
Sertéshús és zsír	2759	"	69	"
3. Bab, borsó, lenese	483	"	14	"
4. Burgonya	419	"	15	"
5. Liszt, fűszer	1208	"	09	"

6. Tojás, túró, káposzta stb. ...	414	korona	64	fillér.
7. Személyiek	1140	"	—	"
8. Vegyes	1415	"	50	"
9. Tőkésítés	2256	"	20	"
Összesen:	19375	"	49	"
Maradvány 1906. évről	3304	"	75	"
Kiadás és maradvány együtt	22650	"	24	"

A tápintézet vagyona 1907. polgári év elején:

1. A főgimnáziumnak kölcsönadva	63236	korona	90	fillér.
2. Banki betétek	7830	"	98	"
3. Részvények névértéke	840	"	—	"
4. Kintlevő alapítvány	1020	"	—	"
5. Tartozások	2297	"	07	"
6. Pénztári maradvány 1906-ról ...	3304	"	75	"

Összesen: 78529 korona 70 fillér

és 1040 korona 95 fillér értékű butorzat.

Rimaszombat, 1908. évi június hó 26-án.

Horváth Zoltán,
tápintézeti gondnok.

Figyelmeztetés a jövő 1908—1909-ik iskolai évre.

A változott viszonyokra és az évről-évre felmerülő újabb szükségletekre való tekintettel az igazgató-tanács a jövő 1908—1909. tanévtől kezdve 48 koronáról 60 koronára emelte az évi tandíjat.

1. A jövő tanév 1908. szeptember hó 1-ső napján kezdődik
2. A javító, pótló és felvételi vizsgák 1908. év aug. 30 és 31. napján tartatnak meg.
3. A beiratás szept. 1—4-ig tart. Szeptember 5-en lesz a tanév ünnepélyes megnyitása.
4. A beiratásnál minden tanuló tartozik atyjával vagy annak helyettesével megjelenni és a múlt évi iskolai bizonyítványát, továbbá keresztlevelét, illetőleg születési bizonyítványát, a 12-ik életévüket betöltötték újraoltási bizonyítványukat bemutatni.

A gimnázium első osztályába csak olyan növendékek vétetnek fel, akik 9-ik életévüket már betöltötték, de a 12-ik életévüket meg nem haladták és akik vagy az elemi iskola IV. osztályáról szóló szabályszerűen kiállított bizonyítvánnyal, vagy a felvételi vizsgálaton igazolják, hogy van oly mérvű képzettségük, mint az elemi iskola 4 évi tanfolyamában kellett megszerezniök, a 12 évesnél idősebb növendékek felvétele csak rendkívüli esetekben engedélyezhető, a tanári szék határozata alapján. A beiratás után egy hétig csakis a késedelmöket fontos okokkal igazoló tanulókat veheti fel az igazgató; szeptember 15-ig tanári kari, azontúl püspöki engedély szükséges a felvételhez. Azoknak, akik a tanév első hónapja után lépnek be az

intézetbe, az addig végzett anyagból felvételi vizsgálatot kell tenniök. Ugyancsak felvételi vizsgálatot tesznek a reál-, vagy polgári iskolából gimnáziumba átlépő tanulók. A felvételi vizsgálatok díja 20 korona. A gimnázium V-ik osztályába belépő tanuló szülője vagy gyámja köteles bejelenteni, vajjon fia, illetőleg gyámoltja a görög nyelvet vagy annak helyettesítésére rendelt tárgyakat fogja-e tanulni. E tekintetben figyelmeztetjük a t. szülőket és gyámokat, hogy a IV. osztályt végzett és az idegen (latin, német) nyelvekben gyengébb (elégséges) tanulókat a görögöt helyettesítő tanfolyamba vétessék fel. Az ilyen tanulóknak előtt a gyakorlati pályák egész sora nyitva van minők a jogi, orvosi, mérnöki, bányászati, erdészeti, matematikai és természettudományi, a katonai, a vasuti, postai, távirtdai és ezekhez hasonlóknak.

A görög nyelvet helyettesítő tanfolyamról a görögre és viszont való átlépést akár a tanév elején, akár annak folyamán megengedheti a tanári kar felvételi vizsgálat mellett, de csakis az illető tanuló szüleinek vagy gyámjának kívánságára.

5. A beiratásnál minden tanuló tartozik az iskolai díjakat befizetni; még pedig az első félévi tandíjat 30 kor., felvételi díjat 4 kor., iskolai alapra 2 kor., bizonyítvány, könyvtár és bélyegilleték 4 kor., országos nyugdíjalapra (az 1894. XXII. t. c. 3. §-a szerint) 6 kor., felszerelési illeték 2 kor., gyógyilleték 2 korona, összesen 50 koronát. A róm. kath. vallásuk ezenfelül vallástandij fejében 5—5 koronát fizetnek félévenként, az izraeliták iskolai alapra 2—2 koronát. A második félév tandíja 30 korona, mely összeg február 1—15 napjain fizetendő be.

A felvételi díj. az iskolai alap, bizonyítvány és bélyegilleték, felszerelési illeték és az országos nyugdíj-alapra befizetendő összesen 20 koronányi összeg fizetése alól senki sem menthető fel.

A rendes tandíj a gimnázium questoránál fizetendő be. A rendkívüli tantárgyak tandíját (lásd alább) az igazgató veszi át.

6. A gimnáziummal összekötött tápintézetbe a tanulók valláskülömbőség nélkül vétetnek fel.

A tápintézeti díj: egész évre ebéd és vacsoraért 140 kor. és azonfelül evőeszközökre 1 korona. A díj első fele a felvétel-

kor, második fele február 1—15-éig a tápintézeti gondnoknál fizetendő. Azok, kik szegénységüket hitelesen igazolják, havonként is fizethetik a tápintézeti díjakat. A tápintézetből kilépni csak a megkezdett félév leteltével lehet.

7. Azok, kik tan- vagy tápintézeti díj el- vagy leengedésére szorgalmuk és anyagi helyzetüknél fogva igényt tarthatnak, iskolai és szegénységi bizonyítvánnyal, esetleg adókönyvecskével felszerelt kérvényüket legkésőbb 1908. augusztus hó 20-ig a nagytiszt. és tek. igazgató-tanáchoz címezve az igazgatósnál nyújtják be. A második félév tan- vagy tápdíjának elengedéseért minden tanév február hó 8-áig újból kell folyamodni. Ezen második folyamodványhoz csupán azok mellékelik szegénységi bizonyítványukat, akik az első félévben kedvezményben nem részesültek, az első félév kedvezményesei az első félév értesítőjét mutatják be.

Az elkésett vagy teljesen fel nem szerelt kérvények nem vétetnek figyelembe.

8. A rendes tantárgyak mellett gondoskodtunk arról, hogy a francia nyelv, német társalgási nyelv, szabadkézi rajz, egyszerűbb asztalos- és hasonló kézügyesítő munka, zongora, gyorsírászat és vivás az önként vállalkozóknak taníttassék. A francia és német nyelv tandíja egy iskolai évre 20—20 korona, a szabadkézi rajz 10 korona, a vivás (egy tanfolyam 6 hó) 20 korona. Mindezek a díjak félévi előleges részletekben az igazgatónál fizetendők. A zongora tanításáért fizetendő díj később fog megállapíttatni. A kézügyesítő tanfolyam évi díja 10 korona, amiért a tanulók a szerszámok használatán kívül a faanyagot is ingyen kapják.

9. A főgimnázium növendékei csak az igazgató helybenhagyása mellett fogadhatnak szállást, annyival is inkább, mivel csak azon lakosok vannak jogosítva tanulók tartására, kiknek szállását az igazgató és az iskolai orvos megvizsgálta és ugy egészségügyi, mint erkölesi tekintetben kifogástalannak találta. Azon helyekről, melyek bármi tekintetben kifogás alá esnek, a tanulók évközben is elhelyezendők. A tanulók elhelyezése tekintetében a legnagyobb óvatosságot ajánljuk a szülőknek, mert

tapasztalati tény, hogy a tanulóknak a tanulmányokban való elmaradását nagyrészt a hiányos felügyelet okozza.

10. Minden tanuló az első félév végén „Értesítő“ kap, melyet a szülők vagy azoknak helyettesei aláírnak és legkésőbb 30 nap alatt az osztálytanárnak visszaküldenek. Ez által hivatalosan vesznek tudomást gyermekeiknek illetőleg gyámoltjaiknak magaviseletéről és előmeneteléről.

11. Az érettségi, pótló és javítóvizsgálatok ág. hitv. ev. részről ez idén Rimaszombatban tartatnak meg. A rimaszombati főgimnázium részéről e vizsgálatra utasított ifjak kellőképen felszerelt folyamodványukat augusztus hó 15-ig a rimaszombati egy. prot. főgimnáziumhoz nyújtják be.

12. Olyan tanulóknak, kik egy kötelező tantárgyból kaptak elégtelen érdemjegyet, a tanári kar megengedheti, hogy a jövő iskolai év kezdetén javító vizsgálatot tihessenek, de csakis abban az intézetben, ahol tanultak. Ezen javító vizsgálat díja 2 korona. Azon tanulók, kik két tantárgyból kaptak elégtelen osztályzatot, mélt. és főtiszt. Zelenka Pál püspök úrhoz címzett kérvényüket a bizonyítvánnyal együtt augusztus hó 1-ig az igazgatóságához nyújtják be felterjesztés végett.

E vizsgálat díja 2 tárgy után 4 korona.

A ki kettőnél több tárgyból kapott elégtelen osztályzatot, az javító-vizsgálatra semmi esetre sem bocsátható.

Ha valamely tanuló a vizsgálatokat betegség vagy egyéb fontos ok miatt le nem teheti, a tanári testülethez folyamodhatik a következő tanév kezdetén tartandó pótló-vizsgálati engedélyért. A betegség igazolására hatósági vagy orvosi bizonyítvány melléklendő. A pótló-vizsgálat díjtalan.

13. A testgyakorlás, mértani rajz (technikai része) es szépírás tanulása alól való felmentést kérő tanulókat az iskola orvosa fogja megvizsgálni. A felmentést az orvos véleménye alapján az igazgató adja meg.

14. Minden tanuló köteles az előirt tankönyveket, író- és rajzeszközöket beszerezni. Figyelmeztetjük a t. szülőket és tanulókat, hogy csakis az új tantervhez alkalmazott legújabb kiadású tankönyvek használhatók.

Szegénysorsú, jó tanulók a segélykönyvtárból ingyen kaphatnak könyveket, a melyek az év végén visszaadandók. Ebbeli kérvények 1908. szeptember 1-ig dr. Wallentinyi Dezső tanár urnak adandók be minden melléklet nélkül.

15. Értesítjük a t. szülőket és gyámokat, hogy a tápintézetbe járó tanulók szállást mosással, fűtéssel, világítással, takarítással, reggelivel és uzsonnával a kívánalmak szerint havonta 10—24 koronáig kaphatnak megbízható házaknál, míg teljes ellátásért havonként 30—70 korona fizetendő.

Az eljárás egyszerűsítése és esetleges visszaélések elkerülése céljából arra kérjük a t. szülőket és gyámokat, hogy fizetési kötelezettségeinek ne gyermekeik útján tegyenek eleget, hanem a tandijakat egyenesen Kerekes Dezső quaestor, a tápintézeti díjakat pedig Horváth Zoltán ephorus címére küldjék be.

Végül arra figyelmeztetjük a helybeli szülőket, hogy az I. osztályba aug. hó 3 utolsó napján irassák be gyermekeiket. A törvény csak korlátolt számban engedi meg az I. osztályba való selvételt és minthogy az utolsó esztendő tapasztalata szerint a vidékről s kan keresik fel iskolánkat, megtörténhetnék, hogy a létszám betelik és a tanári testület kénytelen volna helybeli tanulókat visszautasítani.

Részletesebb felvilágosításokat egyébként szívesen ad

AZ IGAZGATÓSÁG.

